

Programmabegroting 2023 en Meerjarenraming 2023-2026

Datum : november 2022

reg.nr. 2022021231
zaaknr. Z22.000358

Waterschap **Scheldestromen**

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	3
1.1	Leeswijzer begroting 2023 en meerjarenraming	3
1.2	Gevolgen hoge inflatie	3
1.3	Samenvatting en begroting in een oogopslag	5
1.4	Kerngegevens.....	7
2	Programmaplan	8
2.1	Programma waterkeringen	10
2.2	Programma watersystemen	19
2.3	Programma wegen	34
2.4	Programma afvalwaterketen	42
2.5	Programma bestuur en organisatie.....	51
2.6	Belasting- en algemene opbrengsten	63
2.7	Overkoepelende thema's	66
3	Paragrafen.....	70
3.1	Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar.....	70
3.2	Uitgangspunten en normen	70
3.3	Incidentele baten en lasten	71
3.4	Kostentoerekening.....	72
3.5	Waterschapsbelastingen	74
3.6	Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen.....	79
3.7	Weerstandvermogen, -capaciteit en risico's	80
3.8	Financiering, rente en schuldpositie	90
3.9	EMU-saldo	93
3.10	Bedrijfsvoering	94
3.11	Verbonden partijen.....	95
3.12	Openbaarheidsparagraaf.....	96
4	Begroting naar kostendragers en belastingcategorieën.....	98
5	Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten	100
6	Investerings.....	101
7	Besluiten.....	106
	Bijlage 2: Verbonden Partijen	107
	Bijlage 3: Afkortingen	112

1 Inleiding

1.1 Leeswijzer begroting 2023 en meerjarenraming

De programmabegroting 2023 en de meerjarenraming 2023-2026 is een uitwerking van de Voorjaarsnota 2022 en de besluitvorming in de algemene vergadering van oktober 2022 over de lastendrukstijging en het bestedingsvolume.

De prestatie indicatoren en financiële kaders uit de Strategienota 2019-2023 zijn eveneens terug te vinden in dit document. Voor de vergelijking met het voorgaande begrotingsjaar is de begroting 2023 inclusief de 3^e begrotingswijziging 2023 als uitgangspunt gehanteerd.

Deze begroting bestaat uit de volgende onderdelen:

- *Programma's* (prestatie-indicatoren, exploitatie en investeringen) *en overkoepelende thema's*
- *Paragrafen over de financiële positie van het waterschap*
- *Begroting naar kostendragers watersysteembeheer en zuiveringsbeheer*
- *Begroting naar kosten en opbrengstsoorten*
- *Investeringen*
- Besluitvorming*

1.2 Gevolgen hoge inflatie

De oorlog in Oekraïne zorgt voor veel menselijk leed en leidt tot geopolitieke spanningen. Tijdens de oorlog zijn er aan Rusland sancties opgelegd die een grote impact hebben op de wereld economie en zorgen voor leveringsproblemen en hoge prijzen van producten.

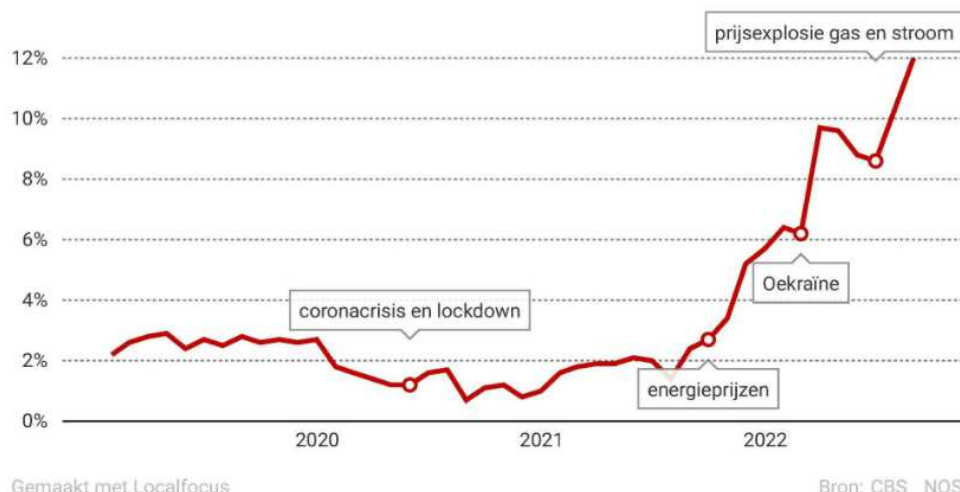
Gezien de stijgende inflatie in 2022 bent u in de algemene vergadering van oktober 2022 geïnformeerd over de gevolgen voor de begroting 2023. In deze vergadering is besloten uit te gaan van een hogere lastendrukstijging dan opgenomen in de Voorjaarsnota 2022. In het voorstel wat u in oktober is voorgelegd is de lastendrukstijging uit de voorjaarsnota geactualiseerd op basis van nieuwe inflatiecijfers van het CPB uit de Macro-Economische Verkenning 2023; een inflatie van gemiddeld 9,9% over 2022 en 4,3% in 2023. De resulteerde in een lastendruk van maximaal 11%. Besloten is op basis van deze uitgangspunten de begroting op te stellen en daar waar mogelijk de lastendruk te beperken.

In deze begroting 2023 is de belastingopbrengst verhoogd met 9,5% ten opzichten van 2022. Deze uitzonderlijke stijging is noodzakelijk om de kerntaken van het waterschap te kunnen blijven uitvoeren. Waterschap Scheldestromen staat voor schoon water, veilige wegen, sterke dijken en droge voeten. Zeespiegelstijging en meer periodes van extreme droogte en extreme neerslag gaan extra investeringen van het waterschap vragen. Met meer dan 3.500 kilometer wegen, 12.500 kilometer waterlopen en 425 kilometer dijken en duinen, is dat een flinke opgave.

De belastingstijging in 2023 heeft grotendeels betrekking op een prijscorrectie over 2022. Bij de opmaak van de begroting 2022 was nog een inflatie voorzien van 2,5%. Door de oorlog in Oekraïne en de stijgende energieprijzen is de inflatie in 2022 opgelopen (zie grafiek waarin de inflatie is opgenomen t/m augustus).

Voor het jaar 2023 is gerekend met een inflatie van 4,3% op basis van de CPB van augustus 2022.

Nederlandse inflatie (CPI) – t/m augustus 2023

De inflatie in september (in aanvulling op bovenstaande grafiek) bedraagt 14,5% en in oktober 14,3%. De inflatie in 2022 is hiermee de hoogste sinds de Tweede Wereldoorlog. In de CPB raming van augustus¹ gaat uit van een gemiddelde van 9,9% over 2022. De grootste oorzaak van deze stijging is de energieprijs, kosten die leveranciers doorrekenen aan hun opdrachtgevers zoals het Waterschap. Het energiecontract van het waterschap zelf loopt nog door tot eind 2024 waardoor de gevolgen in 2023 beperkt zijn.

Veel contracten van het waterschap zijn gekoppeld aan de hierboven vermelde CPI index. Daarnaast zijn onderhoudscontracten zoals maaierwerkzaamheden gekoppeld aan de GWW (Grond- Weg- en Waterbouw) index. De GWW index is in 2022 fors hoger dan de CPI index. Door het CBS wordt dit percentage vier maal per jaar gepubliceerd. Over 2022 zijn de volgende indexen bekend: januari +11,3%, april +19,7% en juli +17,3% in vergelijking met het voorgaand jaar. De GWW index voor 2022 wordt bepaald door het gemiddelde van de vier GWW-indexcijfers van 2022, naar verwachting zal dit over 2022 rond de 16% liggen. Van de GWW-index zijn geen prognoses bekend, wel kan gesteld worden dat zelfs bij gelijkblijvende prijzen in 2023 er sprake is van een prijsstijging gezien de lagere index begin 2022. Een aantal voorbeelden van extreem hoge inflatiestijgingen zijn: onderhoudskosten Watersysteembeheer € 749.000,- (+20%), maaibestek € 915.000,- (+25%), onderhoud gemalen en stuwen € 146.000,- (+14%), slibverwerking € 752.000,- (12%), onderhoud afvalwaterketen € 643.000,- (+14%) en de stijging van chemicaliën € 387.000,- (+45%). Voor een gedetailleerdere toelichting mag worden verwezen naar de toegelicht bij de betreffende programma's.

¹ Macro-Economische Verkenning 2023

1.3 Samenvatting en begroting in een oogopslag

De basis voor de programmabegroting 2023 en de meerjarenraming 2023-2026 is de Voorjaarsnota 2022 en de besluitvorming in de algemene vergadering van oktober 2022 over de lastendrukstijging en het bestedingsvolume.

In de AV van juni 2022 is de Voorjaarsnota vastgesteld, waarbij besloten is uit te gaan van een inflatie (op basis van de prognoses van het CPB van april 2022) van 5,1% met een lastendrukstijging van 5,5%-6%. Hierbij is aangegeven dat de inflatiecijfers zo nodig bijgesteld zouden kunnen worden en dat de investeringen zouden worden geprioriteerd.

Gezien de marktontwikkeling door de oorlog in Oekraïne is in de algemene vergadering van oktober besloten uit te gaan van hogere inflatiecijfers met een lastendrukstijging van maximaal 11% en het bestedingsvolume te verhogen met € 9 miljoen.

De uitwerking van voorgaande besluitvorming heeft in deze begroting 2023 plaatsgevonden.

In deze begroting 2023 is voor het jaar 2023 gerekend met een inflatie van ca. 4% voor de externe kosten, daarnaast heeft er over 2022 en correctie plaatsgevonden van de in de begroting opgenomen 2,5% inflatie. Voor de personeelslastenontwikkeling is rekening gehouden met een stijging van 3%. De kapitaallasten zijn geactualiseerd. Bovenstaande resulteert in een lastendrukstijging van 9,5% in 2023.

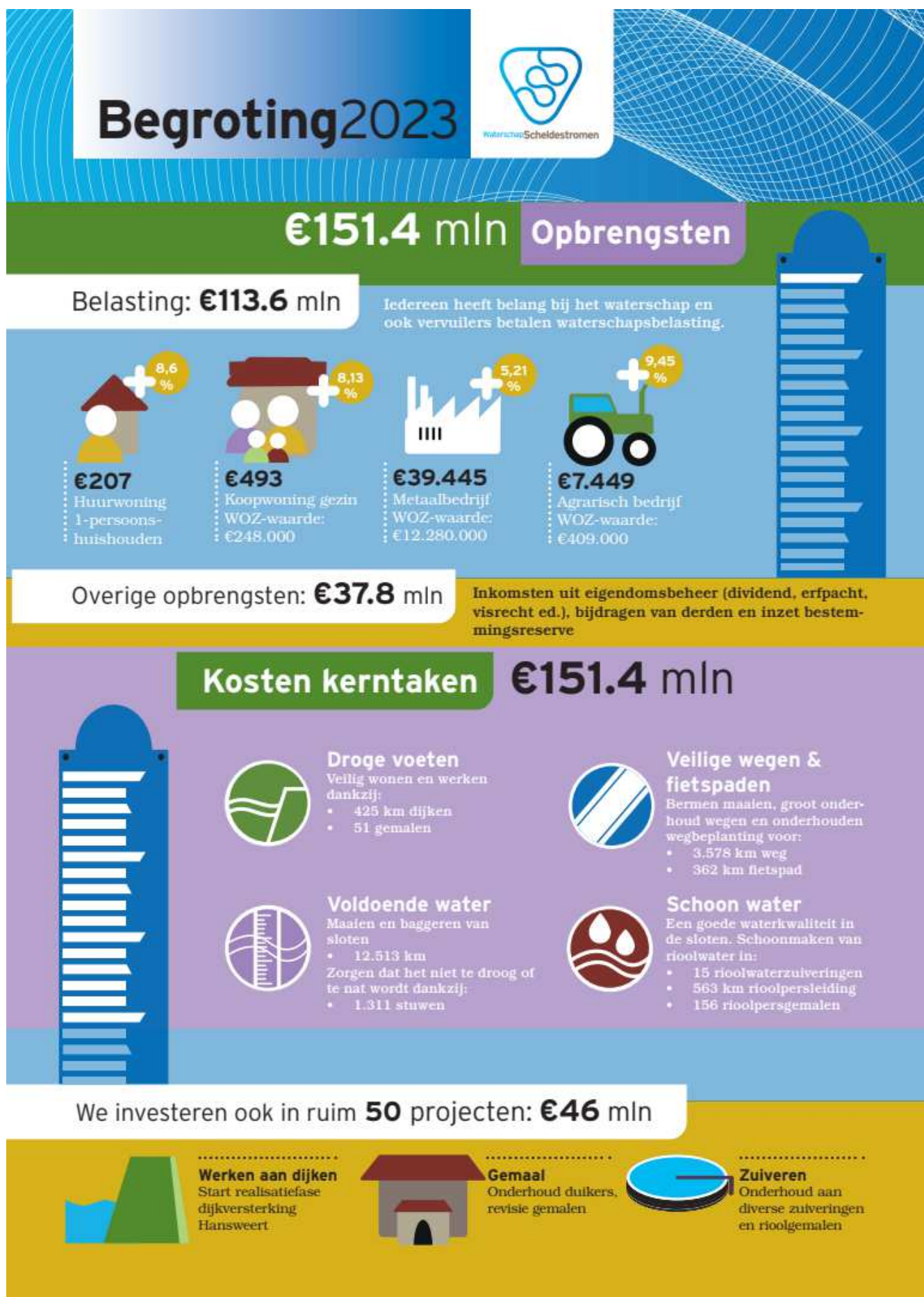
De totale omvang van de exploitatiekosten bedraagt € 151,4 miljoen. De kosten worden gedekt door een belastingopbrengst van afgerond € 113,6 miljoen en overige opbrengsten van € 35,9 miljoen. Een bedrag van € 1,9 miljoen wordt gedekt uit de reserves.

Doorrekening van de kosten levert de volgende tarieven op voor 2023: ingezetenen € 134,96 (+9,88%), gebouwd 0,05708% (+0,54%), ongebouwd € 91,52 (+9,88%), natuur € 10,88 (+6,12%) en zuiveringsheffing € 72,08 (+6,28%).

Er is in deze meerjarenraming gerekend met een bestedingsvolume voor investeringen van € 36 miljoen in 2022 en € 46 miljoen in 2023. Dit is verhoging van het bestuurlijk investeringsvolume met € 9 miljoen voor de bestuursperiode. Daarbij blijft de netto schuldquote onder de 250% zoals is afgesproken in het waterschapsprogramma.

Om de investeringen te kunnen uitvoeren stelt de algemene vergadering kredieten beschikbaar. In het besluit bij deze begroting worden kredieten verstrekt voor de machtigingsinvesteringen van netto € 7,023 miljoen. Voor beleidsmatige investeringen in 2023 zullen separate voorstellen worden opgesteld voor de verstrekking van kredieten van netto € 13,642 miljoen.

De verhouding tussen de weerstandscapaciteit (beschikbare reserves) en de risico's is uitgedrukt in een ratio. De vastgestelde norm is "B-Ruim voldoende", voor de periode 2023-2026 is de ratio gelijk aan de gestelde norm.

1.4 Kerngegevens

Algemene kengetallen	
Oppervlakte beheergebied	190.273 ha
Aantal gemeenten in beheergebied	13
Aantal inwoners	plm 385.500
Aantal leden algemene vergadering	30
-Ingezetenen	23
-Natuur	1
-Ongebouwd	3
-Bedrijven	3
Aantal leden dagelijks bestuur inclusief Dijkgraaf	6

Waterkeringen		Wegen	
Aantal normtrajecten	25	Lengte wegen(incl wandelpdn)	3.578 km
Lengte primaire waterkeringen	425 km	Lengte fietspaden	362 km
Lengte regionale waterkeringen	560 km	Aantal kunstwerken	4.950
- nat (direct waterkerend)	150 km	Lengte singelbeplanting	413 km
- droog (compartimentskering)	410 km	Aantal bomen	125.000
Kunstwerken	340		
Strandhoofden/dammen	233		
Havendammen	9		

Watersystemen		Zuiveringstechnische werken	
Lengte waterlopen	12.513 km	Lengte rioolpersleiding	
-primaire waterlopen	2.824 km	(incl. vrijverval)	563 km
-secundaire waterlopen	7.851 km	Rioolgemalen	156
-tertiaire waterlopen	1.112 km	Zuiveringsinstallaties	15
-geen legger water	726 km	Verwerkingscapaciteit	
Poldergemalen op buitenwater	51	zuiveringsinstallaties	799.050 v.e.
Onderbemalingen op binnenwater	49	Slibontwateringsinstallaties	3
Stuwen handbediend/vast	1.137		
Stuwen geautomatiseerd	174		
Duikers (indicatief)	61.816		

Algemeen	x € 1.000
Exploitantiebudget (kosten)	€ 151.384
Afschrijvingen	€ 20.903
Personeelslasten (netto)	€ 50.666
Aflossingen op geldleningen	€ 567
Boekwaarde vaste activa per 1 januari 2023	€ 320.104
Saldo algemene en bestemmingsreserves per 1 januari 2023	€ 21.610
Saldo voorzieningen per 1 januari 2023	€ 4.790
Restant schuld langlopende leningen per 1 januari 2023	€ 308.567
Opbrengst waterschapsbelastingen (netto)	€ 113.591
Overige opbrengsten	€ 35.896
Aantal formatie-eenheden (fte's) 31 december 2023	516

Watersysteemheffing ingezetenen	172.000 woonruimten	Tarief	€ 134,96
Watersysteemheffing ongebouwd	145.200 belastbare ha.	Tarief	€ 91,52
Watersysteemheffing natuurterreinen	28.500 belastbare ha.	Tarief	€ 10,88
Watersysteemheffing gebouwd	€ 66.674 miljoen WOZ-waarde	Tarief	0,05708%
Zuiveringsheffing	561.700 vervuilingseenheden	Tarief	€ 72,08
Verontreinigingsheffing	10.500 vervuilingseenheden	Tarief	€ 72,08

2 Programmaplan

Het programmaplan bestaat uit 6 programma's en de overkoepelende thema's. Op basis van de in dit hoofdstuk beschreven programma's stelt de algemene vergadering het beleid vast en verleent het autorisatie voor de bij de programma's opgenomen budgetten.

(bedragen x € 1.000)

Programma	Primaire begroting 2022	Begroting 2022 incl. 3 ^e wijz.	Begroting 2023	Meerjarenraming		
				2024	2025	2026
Waterkeringen	10.925	11.488	12.374	13.625	14.356	15.320
Watersystemen	31.719	33.447	35.604	37.581	42.834	46.548
Wegen	5.755	7.972	6.548	7.160	7.551	7.944
Afvalwaterketen	26.981	28.659	29.114	30.784	33.384	34.261
Bestuur en Organisatie	33.432	33.984	35.478	36.168	37.423	38.716
Belasting- en algemene opbrengsten	-107.194	-108.031	-117.221	-124.087	-135.067	-142.382
Saldo netto kosten	1.618	7.519	1.897	1.231	481	407
Inzet bestemmingsreserves	-1.538	-4.423	-2.147	-1.231	-481	-407
Toevoeging algemene reserves	-80	-3.096	250	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0	0

Per programma is hierna een toelichting gegeven op de prestaties, exploitatiekosten en -opbrengsten, investeringen en meerjarige ontwikkelingen. Een aantal uitgangspunten is op ieder programma algemeen van toepassing. De uitgangspunten zijn daarom hieronder opgenomen.

Externe kosten: De cijfers uit het meerjarenraming 2022-2025 vormen de basis voor de begroting 2023 en meerjarenraming 2024-2026. In de primaire begroting van 2022 was een gemiddelde inflatie opgenomen van 2,5%. Inmiddels is de inflatie op basis van de prognose van het CPB gestegen tot 9,9% voor 2022. Daarnaast zijn diverse onderhoudscontracten (bijvoorbeeld het maaien) gebaseerd op de GWW-index voor de Grond-, Weg- en Waterbouw. Deze index is in 2022 fors hoger dan de consumentenindex waar het CPB mee rekent. Het GWW-percentage wordt vier maal per jaar gepubliceerd. Alleen al over 2022 komen de indexen fors hoger uit dan begroot in 2022: januari +11,3%, april +19,7% en juli +17,3% in vergelijking met het voorgaand jaar. Op toeslagstoffen zoals chemicaliën zijn prijsstijgingen aanzienlijk hoger. Dit alles raakt ook direct het werk van het waterschap en de daarbij behorende uitgaven. Voor de begroting 2023 zijn de bedragen uit de primaire begroting 2022 geactualiseerd met de betreffende index van 2022 en voor 2023 is grotendeels rekening gehouden met de CPB prognoses over 2023 van rond de 4%

Vanaf 2024 zijn de extra kosten vanuit het WBP meegenomen in de exploitatiekosten bij de programma's.

Personeelslasten: De personeelslasten zijn toegerekend aan de betreffende programma's op basis van ervaringscijfers en inschatting voor komend jaar.

Voor de nog af te sluiten CAO per 1-1-2023 is op basis van de CPB cijfers van augustus (loonvoet overheid) rekening gehouden met een stijging van 3% voor de nog af te sluiten CAO per januari 2023.

De formatie 2023 is begroot op ruim 516 fte ten opzichte van 503 fte in de begroting 2022 (na begrotingswijziging). De formatie is in 2023 vanuit het WBP verhoogd met 7,5 fte voor waterkeringen (nieuwe normering) waarvan de kosten voor 90% ten laste van de investeringen komen. Daarnaast zijn er in 2023, op basis van de besluitvorming, 3 fte voor de muskusrattenbestrijding opgenomen waarvan de kosten worden gedekt uit de daarvoor gevormde bestemmingsreserve. Voor het team personeelszaken is 2,7 fte extra opgenomen.

In lijn met het WBP stijgt de formatie in 2024 met 27,2 fte. In 2024 is extra formatie opgenomen verdeeld over de programma's; 3 fte bij wegen, 1,2 fte bij afvalwaterketen, 2 fte bij waterkeringen, 6 fte bij watersystemen en 15 fte bij het programma bestuur en organisatie voor de nieuwe normering waterkeringen die is ondergebracht bij de afdeling Projecten. Voor een uitgebreidere toelichting opgenomen wordt verwezen naar het betreffende programma.

Kapitaallasten: De kosten van rente en afschrijving fluctueren ieder jaar. De afschrijvingen zijn berekend op basis van de huidige activa, deze dalen doordat activa volledig zijn afgeschreven. Hiertegenover staan nieuwe investeringen waarover voor het eerst kapitaallasten worden berekend. Voor de nieuwe investeringen is per programma gerekend met een afschrijving op basis van een gemiddelde afschrijvingstermijn.

Het bestuurlijk bestedingsvolume is voor de jaren 2022 en 2023 verhoogd met € 9 miljoen zoals besloten in de algemene vergadering van 5 oktober 2022.

Voor de jaren 2024-2026 is gerekend met de geactualiseerde volumes uit het WBP van gemiddeld ruim € 50 miljoen per jaar.

De rentelasten zijn doorberekend op basis van de huidige leningenportefeuille en de benodigde financieringsbehoefte. Daarbij is voor nieuwe geldleningen gerekend met 3% rente.

De voorfinanciering van het HWBP project Hansweert is vanaf 2023 meegenomen in deze begroting. De voorfinanciering loopt tot 2036.

Deze uitgangspunten zijn ook opgenomen in hoofdstuk 3.1 en 3.2.

2.1 Programma waterkeringen

Wij zorgen voor sterke dijken en duinen. Als beheerder van de meeste Zeeuwse waterkeringen, is veiligheid prioriteit nummer 1. We houden rekening met zeespiegelstijging op basis van reële klimaatscenario's zodat veilig wonen in Zeeland haalbaar en betaalbaar blijft. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
425 km primaire waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de wettelijke veiligheidsnormering (%)	100%	-	-	-	-
De organisatie voldoet aan de <u>inrichtingseisen</u> van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)	90%	100%	100%	100%	100%
De organisatie voldoet aan de <u>uitvoeringseisen</u> van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (%)	84%	100%	100%	100%	100%
560 km regionale waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de nieuwe provinciale veiligheidsnormering (%) *	**	0%	5-15%	15-30%	30-60%

* Prestatie-indicator gebaseerd op aanpassing in Evaluatie en actualisatie Strategienota 2019-2023

** De norm wordt pas in 2022 vastgesteld

Wat doen we om prestaties te realiseren

Waterveiligheid:

Door niet ingevulde vacatures en langdurig zieken, in combinatie met een toename van de hoeveelheid werk, komen de geplande prestaties onder druk: alleen de prestatie-indicator voor de wettelijke beoordeling van de primaire waterkeringen wordt behaald. De 2 indicatoren met betrekking tot inrichtings- en uitvoeringseisen van de Zorgplicht stagneren (geen vooruitgang geboekt). De beoordeling van de regionale waterkeringen gaat vertraging oplopen, aangezien de beschikbare capaciteit moet worden ingezet op het vervolgtraject van de beoordeling van de primaire keringen.

Primaire keringen op orde brengen

- 425 km primaire waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld o.b.v. de wettelijke veiligheidsnormering (100%).

In 2022 zijn, met extra inzet van eigen personeel en extra inhuur, alle primaire keringen beoordeeld op het voldoen aan de nieuwe wettelijke normering zoals vastgelegd in de Waterwet. Alle primaire keringen zijn voorzien van een veiligheidsoordeel, dat ter goedkeuring is voorgelegd aan de Inspectie Leefomgeving en Transport (ILT). Deze goedkeuring en de daarop volgende definitieve vaststelling door het dagelijks bestuur (DB) zal voor alle 25 normtrajecten eind 2022 zijn afgerond.

Uit de resultaten van de Wettelijke beoordeling blijkt dat 15 van de 25 normtrajecten zijn afgekeurd (voldoen niet aan de ondergrens). In totaal gaat het om 114 km dijk op een areaal van 425 km. Ook 6 kunstwerken voldoen niet. Door kennisontwikkeling en nader onderzoek zal de versterkingsopgave beperkt kunnen worden. Dit wordt in 2023 opgestart. Per afgekeurd traject zal worden bekeken welke versterkingsopgave nodig is om te zorgen dat in 2050 heel

Zeeland aan de nieuwe normeisen voldoet en wat dit vraagt aan inzet van personele capaciteit en middelen. De versterkingsopgave kan nog toenemen door onzekerheid ten aanzien van zeespiegelstijging. De nieuwe KNMI-scenario's worden in 2023 verwacht.

Alle dijkversterkingsopgaven worden aangemeld bij het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP), dat continu wordt herijkt op basis van de uitkomsten van de wettelijke beoordeling. Het actuele ontwerp programma van het HWBP voor de periode 2024-2035 is ontvangen en is door het waterschap beoordeeld.

Primaire keringen in stand houden

- De organisatie voldoet aan de inrichtingseisen van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (gepland: 100%)
- De organisatie voldoet aan de uitvoeringseisen van de Zorgplicht op de primaire waterkeringen (gepland: 100%)

De implementatie van het wettelijk kader zorgplicht stagneert als gevolg van capaciteitsgebrek. De scores voor het voldoen aan de inrichtingseisen en uitvoeringseisen van de zorgplicht blijven steken op respectievelijk 90% en 84%. Aandachtspunten zitten vooral bij crisisbeheersing en vergunningverlening, toezicht en handhaving. In 2023 zal een inhaalslag moeten worden gemaakt. Jaarlijks wordt over de inrichting en uitvoering van de zorgplicht verantwoording afgelegd aan het ILT (Waterveiligheidsrapportage).

Door het ontbreken van een Maintenance Engineer (sinds maart 2022), kunnen de resultaten van inspecties van kunstwerken in onze waterkeringen niet worden geanalyseerd. Hierdoor is het niet duidelijk welke reparaties noodzakelijk zijn en welke kosten hiermee gepaard gaan. De nieuw aan te stellen Maintenance Engineer zal deze acties als eerste moeten oppakken in verband met mogelijke veiligheidsrisico's. Voorbereiding en realisatie van groot onderhoud van meerdere objecten en diverse onderzoeken zijn vanwege structurele capaciteitsproblemen doorgeschoven naar 2024, ondanks een soms hoge urgentiescore. De hiermee gepaard gaande kosten van € 260.000,- schuiven daardoor ook door naar 2024 (NB: indexering is in dit bedrag nog niet meegenomen). Deze extra kosten en werkzaamheden zullen in 2024 worden opgevoerd, bovenop de reguliere kosten en werkzaamheden.

De effecten van droogteschade en daarmee de benodigde maatregelen, prioriteiten en kosten zijn nog niet meegenomen en worden in het vierde kwartaal van 2022 inzichtelijk gemaakt.

Regionale waterkeringen en noodvoorzieningen op orde brengen/houden

- 560 km regionale waterkeringen, inclusief kunstwerken, is beoordeeld op basis van de nieuwe provinciale veiligheidsnormering (0%).

Het beoordelen van regionale waterkeringen heeft momenteel een lagere prioriteit. De beschikbare capaciteit zal in eerste instantie worden ingezet op de vervolgstappen van de wettelijke beoordeling van de primaire waterkeringen die in 2022 is afgerond. Daarom is de doelstelling voor 2023 gewijzigd van 5-15% naar 0%.

Omgeving:

Waterkeringen zijn beeldbepalend in het Zeeuwse landschap. Zij bieden kansen voor recreatie, natuur en economie. Dit mag niet ten koste gaan van waterveiligheid.

Veerse Meer

Het voor 2022 geplande nieuwe convenant Veerse Meer met de betreffende overheden heeft vertraging opgelopen. In opdracht van de provincie worden financieringsmodellen onderzocht o.a. voor het Veerse Meer. Ook zijn er nog geen nieuwe samenwerkingsovereenkomsten met

watersportverenigingen, recreatiebedrijven en commerciële jachthavens afgesloten. In 2022 is daarom aan de overheden en de betrokken bedrijven verzocht om de jaarlijkse bijdrage ook voor 2023 nog een keer te verlengen. Het is een reëel risico dat diverse partijen niet meer willen bijdragen aan de kosten, waardoor de geraamde opbrengsten van het Veerse Meer onder druk komen staan. Het waterschap draagt als convenantpartner ook bij in de exploitatie van het Veerse Meer. Het Rijksvastgoedbedrijf heeft aangegeven een substantieel hoger bedrag dan het huidige bedrag te willen ontvangen van het waterschap voor de parkeerterreinen aan de Veersedam. Het waterschap heeft aangegeven hier niet mee akkoord te gaan. Indien niet tot overeenstemming wordt gekomen betekent dit een structurele verlaging van de inkomsten voor de exploitatie Veerse Meer.

Voorzieningen recreatief medegebruik

Een deel van de voorzieningen voor recreatief medegebruik op of aan de waterkeringen heeft het waterschap zelf in beheer. Gezien de ontwikkelingen die de laatste jaren met name aan de kust hebben plaatsgevonden, neemt de noodzaak toe om met de gemeenten te komen tot herziening en actualisatie van de afspraken over het gewenste kwaliteitsniveau en de bijbehorende financieringsafspraken.

Eigen plannen

Voorafgaand aan de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het noodzakelijk om de legger waterkeringen te actualiseren. De inwerkingtreding van de Omgevingswet is wederom uitgesteld, nu tot 1 juli 2023 om o.a. ook de waterschappen meer tijd te geven om de gegevens op orde te hebben voor het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

In 2022 is de eerste wettelijke beoordelingsronde van de primaire waterkeringen afgerond. Eind 2022/begin 2023 zal een plan van aanpak moeten worden opgesteld voor de tweede beoordelingsronde. De resultaten uit de eerste ronde, nieuwe ontwikkelingen in het beoordelingsinstrumentarium en normering, alsmede het omzetten van voorlopige oordelen naar definitieve oordelen moet daarin geborgd worden. Het plan van aanpak voor de beoordeling van de regionale keringen krijgt, gezien de beperkte beschikbare capaciteit, in 2023 geen prioriteit.

De implementatie van de zorgplicht vraagt om een planmatige aanpak. Voorgaande jaren zijn hierin al stappen gezet en de aanpak wordt in 2023 verder voortgezet. Risicogestuurd werken, werkwijze assetmanagement (Strategisch Asset Management Plan = SAMP) en het opstellen en actualiseren van plannen voor inspectie, beheer en onderhoud zijn hier onderdeel van. Door uitgesteld onderhoud aan onze assets, wordt niet alleen de bedrijfszekerheid minder, maar zullen ook de kosten van het onderhoud toenemen (de kwaliteit van de assets neemt steeds verder af). Uiteindelijk kunnen hierdoor ook veiligheidsrisico's ontstaan.

Vanuit het oogpunt van waterveiligheid vindt ook technische advisering plaats op eigen plannen en projecten van het waterschap.

Plannen en onderzoeken van derden

Onder andere in het kader van het gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta, het uitvoeringsprogramma van de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland en de realisatie van de Waterschaps Klimaatadaptatiestrategie zullen we deelnemen en participeren in onderzoeken. Ook zoeken we meer samenwerking met Stowa (o.a. Living Lab Hedwige Prosperpolder) en zetten we de samenwerking met de hogeschool Zeeland (HZ) voort, onder andere op het thema waterveiligheid.

Plannen van en met derden voor waterkeringen

Op diverse plaatsen in Zeeland is sprake van gebiedsontwikkeling, dan wel initiatieven van derden, die een relatie hebben met de waterkeringen. Met initiatiefnemers vindt het nodige

overleg plaats en moeten plannen beoordeeld worden. Te noemen zijn onder andere de Herijking Nationaal Deltaprogramma (o.a. ruimtelijke adaptatie, Gebiedsoverleg Zuidwestelijke Delta), evaluatie Zeeuwse Kustvisie, Nationaal Programma Landelijk Gebied. Ook het beoordelen van vergunningsaanvragen valt hieronder. De randvoorwaarden zoals vastgelegd in de Strategienota, het WBP en het vergunningenkader Waterkeringen zijn het kader voor onze opstelling in de genoemde planvorming en beoordeling van c.q. medewerking aan initiatieven. Vanuit het oogpunt van waterveiligheid vindt ook technische advisering plaats op plannen van derden.

Exploitatie:

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 Primair	2022 incl 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	7.088	7.303	7.389	7.341	7.297	7.749
externe opbrengsten	-493	-493	-447	-512	-512	-512
personeelskosten	3.849	4.197	4.239	4.866	5.037	5.213
rente en afschrijving	481	481	1.193	1.930	2.534	2.870
Netto kosten programma waterkeringen	10.925	11.488	12.374	13.625	14.356	15.320

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De oorspronkelijke begroting voor de externe kosten in 2022 was € 7.088.000,- waar via begrotingswijzigingen vanuit de reserves een bedrag van € 31.000,- is toegevoegd voor uitgestelde werken uit 2021 en een bedrag van € 184.000 voor het opvangen van prijsstijgingen. De externe kosten zijn in 2023 € 301.000,- hoger begroot dan vorig jaar.

De belangrijkste oorzaak van deze stijging zijn extra onderzoeken en analyses voor veiligheids-toetsing van de waterkeringen met als insteek dat deze onderzoeken leiden tot een reductie van de dijkversterkingsopgaven. Daarnaast zijn er extra uitgaven gepland voor groot onderhoud aan kunstwerken en zijn bij een aantal onderhoudsposten de budgetten verhoogd als gevolg van de prijsstijgingen voor materialen en hogere indexeringen van onderhoudscontracten.

Anderzijds is de verwachting dat de bijdrage aan het Hoogwaterbeschermingsprogramma in 2023 lager wordt waardoor het totaal van de externe kosten minder hard stijgt dan bij de andere programma's.

Vanaf 2024 zijn de kosten verhoogd op basis van het WBP met € 250.000,- voor kunstwerken en regionale waterkeringen.

Externe opbrengsten

De externe opbrengsten bestaan vooral uit bijdragen die de convenantpartners inbrengen in de exploitatie van het Veerse Meer. Daarnaast bestaan deze uit diverse opbrengsten voor verrichte werkzaamheden voor derden. De verwachting is dat deze werkzaamheden voor derden in 2023 zullen verminderen met als gevolg lagere opbrengsten. Per saldo verwachten we in 2023 € 46.000,- lagere opbrengsten.

Personeelskosten

Naast de stijging voor de nieuwe CAO en de sociale lasten is hieronder voor dit programma de formatiestijging toegelicht.

Vanaf 2024 is op basis van het WBP bij het programma waterkeringen een stijging opgenomen van 2 fte. Dit heeft betrekking op de inzet voor klimaatveranderingen en regionale waterkeringen.

De opgenomen formatie uitbreiding voor de nieuwe normering waterkeringen (in 2022 is er 7,5 fte opgenomen oplopend tot 30 fte in 2024) zijn organisatorisch opgenomen bij de afdeling Projecten.

Rente en afschrijving:

Bij het programma waterkeringen stijgen de rente en afschrijvingen voornamelijk door de voorfinanciering van het project HWBP Hansweert. De projectkosten zijn subsidiabel maar mogelijk wordt een groot deel van de subsidie pas in 2036 uitbetaald waardoor de uitgaven tot die tijd voorgefinancierd moeten worden. De rentelasten van deze voorfinanciering komen ten laste van het programma waterkeringen.

Investerings:

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2023, meerjarenraming 2023-2026

				x € 1.000					
Programma/beleidsveld		Voorgenomen kredieten subsidie/ bruto bijdrage netto			Voorgenomen bestedingen netto				
		2023	2024	2025	2026	>=2027			
Waterkeringen									
Nieuwe investeringen									
Begroting 2023, machtiging									
PRJ1013L	HWBP St. Annaland Planvormingsfase	765	-688	77	42	25	-	-	-
PRJ1440D	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2023	320	-30	290	260	-	-	-	-
PRJ1567	Haven Streijtenham	120	-	120	120	-	-	-	-
PRJ1569	Bijdrage Oprit dijk bij Baalhoek	100	-	100	100	-	-	-	-
Begroting 2023, separaat									
PRJ1013L	HWBP St. Annaland Realisatiefase	1.098	-989	109	10	99	-	-	-
2024									
PRJ1440E	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2024	320	-	320	20	280	-	-	-
PRJ1566	Herstel Kleidijk Zwin	900	-	900	-	900	-	-	-
2025									
PRJ1440	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 20ev	2.880	-	2.880	-	-	320	320	2.240
PRJ1448	Gr.ondeh. afsluitbare kunstwerken WK	4.500	-	4.500	-	-	500	500	3.500
PRJ1526	Herstel Zuiderhoofd Westkapelle	200	-	200	-	-	200	-	-
PRJ1527	Groot onderhoud kademuren Vlissingen	2.500	-63	2.437	-	-	437	500	1.500
PRJ1528	Groot onderhoud damwanden	250	-	250	-	-	250	-	-
PRJ1553	Dammen Haventje Waarde	110	-	110	-	-	110	-	-
PRJ1565	Voorbereiding kunstwerken WK	1.000	-	1.000	-	-	500	500	-
PRJ1568	Fietspad Cadzand	200	-140	60	-	-	60	-	-
2026									
PRJ1531	Groot onderhoud vooroevers	40.000	-	40.000	-	-	-	5.000	35.000
HWBP Projecten									
PRJ1013D	HWBP Hansweert-Kerncentrale (24S-2)	60.000	-54.000	6.000	234	234	234	234	5.040
PRJ1013I	HWBP Aansl kerncentr-Tennet (24S-3)	1.500	-1.350	150	4	8	8	8	120
PRJ1529	HWBP-projecten	417.000	-375.300	41.700	-	300	300	300	40.800
Nieuwe investeringen		533.763	-432.560	101.203	790	1.846	2.919	7.362	88.200
Onderhanden investeringen					7.992	6.225	3.690	2.935	284
Totaal Waterkeringen					8.782	8.070	6.608	10.297	88.484

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1013H HWBP Hansweert (24S-1), incl. innovatie (PRJ1013HA)

Dit HWBP-project wordt in opeenvolgende fases gerealiseerd. Daarbij wordt de fasering van het HWBP gevolgd : Initiatiefase - verkenningfase - planuitwerkingsfase en realisatiefase. Per fase wordt subsidie aangevraagd en die inkomsten worden gebruikt voor werkzaamheden in de desbetreffende fase. Eind 2021 is de planuitwerkingsfase afgerond en hiermee is de realisatiefase gestart. De realisatiefase van de dijkversterking Hansweert omvat achtereenvolgens de realisatievoorbereiding, uitvoeringsvoorbereiding en uitvoering. De werkzaamheden voor de realisatiefase zijn gegund via twee contracten nl. het realisatievoorbereidingscontract en uitvoeringscontract. Voor de realisatiefase is in de AV van 7 september 2022 het uitvoeringskrediet beschikbaar gesteld. Vervolgens zal in 2023 worden begonnen met de uitvoering van de dijkversterking waarna de technische afronding in december 2026 zal zijn.

PRJ1013D HWBP Hansweert-Kerncentrale (24S-2) / PRJ1013I HWBP Aansluiting Kerncentrale-Tennet (24S-3)

Via de machtiging van de Programmabegroting 2017 is een voorbereidingskrediet van € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor meerdere HWBP-projecten. Van dit bedrag is toen € 612.000,- bruto / € 61.000,- netto toegewezen aan deze 2 projecten. De voorbereidingen zijn eind 2021 gestart door het nieuwe IPM-team. De HWBP-ingangstoets is inmiddels doorlopen en de verwachting is dat de initiatiefase in het 4e kwartaal kan worden afgerond waarna de verkenningfase kan starten. De subsidieaanvraag staat gepland voor mei 2023.

PRJ1176C Aanpassingen getijdenduiker

Bij de ingebruikname van de getijdenduiker Waterdunen is gebleken dat getijdenduiker in combinatie met het achterliggend projectgebied Waterdunen niet voldoet aan de nieuwe wettelijke normering voor waterveiligheid. Bovendien is een aantal tekortkomingen aan de getijdenduiker geconstateerd waarvoor de aannemer in gebreke is gesteld. Naast het oplossen van de tekortkomingen zijn ook verbetermaatregelen voor de getijdenduiker nodig waarmee voldaan kan worden aan de normen voor waterveiligheid en wateroverlast. In een nieuw project wordt de getijdenduiker aangepast zodat aan alle (wettelijke) normen wordt voldaan, alsmede ook aan de eisen voor ecologie in het plangebied Waterdunen. De basis hiervoor is een door Royal HaskoningDHV opgesteld rapportage Veilig & Functioneel van 10 december 2020. De aanpassing van de getijdenduiker vindt plaats in overleg met de Provincie Zeeland. De voorbereidingen voor het definitieve ontwerp zijn inmiddels afgerond en de start van de realisatie van de aanpassingen aan de getijdenduiker staat in 2023 gepland. Het betreft aanpassingen aan de schuiven, vervanging van de hydraulische installatie en elektrotechnische installatie en besturing. De technische afronding is gepland voor december 2023.

PRJ1499 Restopgave vooroeverbestedingen

De voorbereidingen voor deze restopgave zijn eind 2021 gestart door het nieuwe IPM-team en realisatie vindt plaats in de periode tot en met 2025. Bij de afloop van de subsidieregeling van het Rijk voor de financiering van de vooroeverbestedingen in Zeeland is een afspraak gemaakt over een afkoopsom voor het waterschap van € 10.591.000,-. Deze is gebaseerd op het door het waterschap met Rijkswaterstaat uitgevoerde onderzoek, in samenwerking met Deltares. Daarbij kunnen de vooroevers, die na de uitvoering van de reeds geprogrammeerde bestoringswerken en niet voldoen aan de nieuwe waterveiligheidsnorm, alsnog worden versterkt. Afgesproken is dat deze werken door het waterschap worden voorbereid en uitgevoerd en uiterlijk in 2026 worden afgerond. Een notitie over de herijking van de scope zal naar verwachting eind 2022 gereed zijn.

PRJ1513 Muur van Altena

De Muur van Altena in Vlissingen is onderdeel van de primaire waterkering. Uit inspecties is gebleken dat groot onderhoud nodig is. De Muur van Altena is een Rijksmonument en voor de restauratie is dan ook een subsidie voor instandhouding van Rijksmonumenten toegekend door de Provincie Zeeland. In 2020 is gestart met de voorbereidingen. Begin 2022 is het werk aanbesteed en gegund en in april 2022 zijn de werkzaamheden gestart. De restauratiewerken worden momenteel uitgevoerd en de planning is dat het project eind 2023 technisch wordt afgerond.

PRJ1530 Planvorming keersluis Zierikzee

De betrouwbaarheid van de sectordeuren keersluis Zierikzee is belangrijk voor de waterveiligheid van Schouwen-Duiveland. Storingen in en aantasting van de keersluisdeuren leidt tot een afnemende betrouwbaarheid en eventueel uitval van de keersluis. De kwaliteit en betrouwbaarheid van de sectordeuren moet daarom veilig gesteld worden. De staat van onderhoud worden door middel van een inspectie vastgesteld en op basis van deze inspectie wordt bepaald op welke wijze de modificatie plaatsvindt en groot onderhoud wordt uitgevoerd. Eisen ten aanzien van milieu en veiligheid maken onderdeel uit van de modificatie. Door het ontbreken van een Maintenance Engineer (sinds maart 2022), kunnen de resultaten van inspecties van kunstwerken in onze waterkeringen niet worden geanalyseerd. Hierdoor is het niet duidelijk welke reparaties noodzakelijk zijn en welke kosten hiermee gepaard gaan. De nieuw aan te stellen Maintenance Engineer zal deze acties als eerste moeten oppakken i.v.m. mogelijke veiligheidsrisico's. Planvorming voor groot onderhoud van meerdere objecten en diverse onderzoeken zijn vanwege structurele capaciteitsproblemen doorgeschoven naar 2024.

Nieuwe investeringen 2023, machtiging

PRJ1013L HWBP Sint Annaland Planvormingsfase (24AK) (krediet € 765.000,- bruto / € 76.500,- netto)

Via de machtiging van de Programmabegroting 2017 is een voorbereidingskrediet van € 1,3 miljoen beschikbaar gesteld voor meerdere HWBP-projecten. Van dit bedrag is reeds € 270.000,- bruto / € 27.000,- netto toegewezen aan de dijkversterking St. Annaland. Vervolgens is bij de begroting 2022 een krediet van € 765.000,- bruto / € 76.500,- netto beschikbaar gesteld voor de verkenningsfase van het project voor het bepalen van het voorkeursalternatief voor de uitvoering. Deze fase is in 2022 afgerond en het project gaat nu naar de planuitwerkinsfase voor het technisch verder uitwerken van het plan en nadere afstemming met de omgeving. Het plan van aanpak hiervoor is meegedeeld in de AV van oktober 2022. Voor deze fase is € 765.000,- (bruto) als aanvullend voorbereidingskrediet benodigd. De subsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma is berekend op 90% van dit bedrag waarmee het krediet € 76.500,- (netto) bedraagt. In het 3^e kwartaal van 2023 zal de planvormingsfase worden afgerond waarna gestart wordt met de uitvoeringsfase. De technische afronding van het project zal naar verwachting in september 2024 zijn.

PRJ1440D Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2023 (krediet € 320.000,- bruto/netto)

Uit inspecties van diverse damwanden en aanlegsteigers blijkt dat deze aan het eind van de technische levensduur zijn en hun functie van het beschermen van de oever (damwand) en het dienen als afmeergelegenheid (steigers) niet meer gegarandeerd kan worden. Bovendien is er sprake van veiligheidsrisico's. De voorbereidingen hiervoor zijn in 2022 gestart. In 2023 zullen diverse aanlegvoorzieningen worden vervangen. De technische afronding staat gepland in december 2023.

PRJ1567 Haven Strijenham (krediet € 120.000,- bruto/netto)

De getijdenhaven Strijenham in Poortvliet moet gerenoveerd worden. Gezien het gebruik van de haven is herstel van de damwanden en constructies noodzakelijk. De voorbereidingen voor dit project lopen nog, enkele vergunningprocedures moeten nog doorlopen worden. Na het

stormseizoen 22/23 kan gestart worden met de werken. De technische afronding staat gepland in november 2023.

PRJ1569 Bijdrage oprit dijk bij Baalhoek (krediet € 100.000,- bruto/netto)

De dijkoprit voor fietsers bij Baalhoek is een meekoppelkans van het project Kruispolder waarbij de waterhuishouding in de Kruispolder toekomstbestendig wordt gemaakt en de kavelstructuur verbeterd. De dijkoprit is ook onderdeel van het project Groot Saeftinghe (provincie) en het project Versterk de Scheldekust (gemeente). Alle drie de partijen dragen bij aan de realisatie van de dijkoprit. De plannen worden momenteel voorbereid en de verwachting is dat het project in de loop van 2023 zal starten. De technische afronding staat gepland in december 2023.

Nieuwe investeringen 2023, separaat aan te vragen

PRJ1013L HWBP Sint Annaland Realisatiefase (24AK) (krediet € 1.098.000,- bruto / € 109.000,- netto)

Naast de aanvraag van het hierboven beschreven machtigingskrediet voor de planvormingsfase zal in het 4^e kwartaal van 2023 ook een krediet aangevraagd worden voor de realisatiefase van het project. Op basis van het voorkeursalternatief is er momenteel een raming van de realisatiefase van € 1.398.803,- bruto. Voor de voorbereidingen van de realisatiefase is nog krediet beschikbaar van de vorige fasen waardoor er per saldo nog een krediet van € 1.098.000,- (bruto) voor de realisatiefase nodig is. De subsidie vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma is berekend op 90% van dit bedrag waarmee het krediet € 109.000,- (netto) bedraagt. Het totaal van de reeds verstrekte en de nog te verstrekken kredieten van alle fasen komt hiermee nu in totaal op € 2.900.00,- (bruto) / € 290.000,- (netto) wat overeenkomt met de laatste prognose. Deze prognose kan tijdens de planvormingsfase nog wel wijzigen omdat gedurende het proces de raming op onderdelen beter en nauwkeuriger zal worden. De technische afronding van het project zal naar verwachting in september 2024 zijn.

Investeringen 2024-2026

Hierna is een toelichting gegeven op de nieuwe projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1448 Groot onderhoud afsluitbare kunstwerken WK (krediet € 4.500.000,- bruto/netto)

In kader van de veiligheid worden alle kunstwerken planmatig in de vereiste staat van onderhoud gebracht. De huidige staat van onderhoud van de verschillende kunstwerken is niet volledig in beeld en maakt daarom onderdeel uit van het wettelijk beoordelingsinstrumentarium. Voor het groot onderhoud is vanaf 2025 een jaarlijks krediet voorzien van € 500.000,-.

PRJ1565 Voorbereiding kunstwerken WK (krediet € 1.000.000,- bruto/netto)

Alle kunstwerken in de primaire waterkeringen worden in het kader van onderhoud als een verplichting uit de Zorgplicht geïnspecteerd om nader te bepalen welke maatregelen moeten worden genomen. Hiervoor is een krediet geraamd van € 500.000,- per jaar voor de jaren 2025 en 2026.

PRJ1566 Herstel Kleidijk Zwin (krediet € 900.000,- bruto/netto)

De afgelopen jaren is na een storm schade ontstaan aan de Kleidijk in 't Zwin. De schade na afgelopen stormseizoen is zodanig dat herstel noodzakelijk is. De situatie wordt momenteel gemonitord en kleine ernstige schades worden waar nodig direct hersteld. De herstelwerkzaamheden staan gepland voor 2024.

PRJ1553 Dammen haventje Waarde (krediet € 110.000,- bruto/netto)

Uit inspectie is gebleken dat de damwanden van het haventje hersteld moeten worden. De damwanden hebben geen kerende functie. Voor de instandhouding is een raming opgesteld voor een bedrag van € 110.000,- netto. Het haventje heeft echter ook nog een cultuurhistorische waarde. In overleg met de belanghebbende wordt nader bepaald welke maatregelen vanuit hun oogpunt nodig zijn om deze waarde te behouden. Daarbij is het waterschap op zoek naar een bijdrage van derden. De maatregelen zijn gepland in 2025.

PRJ1526 Herstel Zuiderhoofd Westkapelle (krediet € 200.000,- bruto/netto)

De algemene staat van het Zuiderhoofd is de laatste paar jaar sterk achteruit gegaan. Dit is nog versterkt door de stormen van afgelopen twee jaar. De steiger heeft enkel een cultuurhistorische waarde. Voor tijdelijke beheersmaatregelen en afbraak zijn kosten geraamd van € 200.000,- netto. Een constructief herstel is nodig voor een duurzaam behoud van de steiger. Het waterschap is in overleg met belanghebbenden en zoekt naar een bijdrage van derden. Het onderhoud is gepland in 2025 en eerder indien mogelijk.

PRJ1568 Fietspad Cadzand (krediet € 200.000,- bruto/ € 60.000,- netto)

Het fietspad van 't Zwin naar Cadzand moet worden gereconstrueerd. In overleg met belanghebbenden zoals de gemeente Sluis wordt het project momenteel verder voorbereid. De reconstructie staat gepland voor 2025

Overige ontwikkelingen

Stijgende kosten kust- en dijkversterkingsprojecten

In de praktijk is een landelijke trend waar te nemen van stijgende kosten van kust- en dijkversterkingen die nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke norm. De directe bouwkosten stijgen en de beprijzing van risico's wordt meegenomen in de kostenopstelling.

We zijn alert op de toekomstige kosten van de waterveiligheidsopgave. Deze mogen niet leiden tot een onevenredige lastenverzwaring voor de Zeeuw. Een evaluatie van de huidige financieringsregeling is voorzien in 2023. Bij de uitvoering van kust- en dijkversterking onderzoeken we verschillende scenario's om de meest haalbare en betaalbare oplossing te bepalen. Begin augustus 2022 is de laatste beoordelingsopgave ingediend bij de ILT. Na bestuurlijke vaststelling is er een eerste beeld van de Zeeuwse opgave en de daarmee samenhangende kosten.

Het waterschap is ambtelijk en bestuurlijk direct betrokken bij de evaluatie van de Waterwet (via WWK en CWK) waarin onder andere de bekostiging van de waterkeringszorg aan de orde komt. Het waterschap heeft in deze gremia maar ook in andere ambtelijke en bestuurlijke overleggen sterk ingezet op het borgen van de haalbaarheid en betaalbaarheid van de waterkeringszorg voor de Zeeuwse burger. Verder vindt periodiek overleg plaats over het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) tussen de directie van het waterschap en de programma-directie van het HWBP waarbij bovengenoemde onderwerpen ook aan de orde komen

2.2 Programma watersystemen

Water is zo vanzelfsprekend dat het pas opvalt als er een tekort of een overschot is. Er zijn dag en nacht waterschappers in de weer om te zorgen voor een goed waterbeheer. Kortere periodes met hevige neerslag en langere periodes met droogte komen steeds vaker voor. Samen met overheden, ondernemers en inwoners werken we aan een watersysteem dat tegen een stootje kan. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrofauna (%)	75%-80%	80%-85%	80%-100%	80%-100%	80%-100%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrophyten (%)	75%-80%	80%-85%	80%-100%	80%-100%	80%-100%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor fytoplankton (%)	75%-80%	80%-85%	80%-100%	80%-100%	80%-100%
KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor vis (%)	75%-80%	80%-85%	80%-100%	80%-100%	80%-100%
Watersystemen zijn bereikbaar voor vis (% t.o.v. de oppervlakte van het totale beheergebied)	47%	49%	50%	54%	57%
Natuurvriendelijke oevers aangelegd (in km)	3 km	3 km	8,2 km	8,2 km	8,2 km
KRW-waterlichamen voldoen aan de normen voor de chemische waterkwaliteit (%)	80%	85%	85%-100%	85%-100%	85%-100%
Planvorming Wateropgave afgerond: het gebied is doorgerekend op basis van de inundatienormen (%)	100%	100%	100%	100%	100%
De maatregelen om het beheersgebied voor wateroverlast (WB21) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)	87%	93%	*	*	*
(tussen haakjes het percentage van de oppervlakte van het beheergebied dat voldoet aan de normen voor WB21)	(%)	(%)			
Het gebied heeft een actueel vastgesteld peilbesluit (%)	100%	100%	100%	100%	100%
De maatregelen om het beheersgebied voor peilbeheer (GGOR) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)	72%	76%	**	**	**
(Tussen haakjes het oppervlakte van het beheergebied dat voldoet aan de normen voor GGOR)	(97,4%)	(97,7%)			
Aantal afwijkingen van de bandbreedte in het peilgebied door technisch falen	≤5	≤5	≤5	≤5	≤5

* We brengen de resterende opgave in beeld en kijken daarvoor wat 'echt' nodig is. Knelpunten worden gebiedsgericht aangepakt en integraal benaderd. Vervolgens wordt opnieuw invulling gegeven aan de prestatie-indicator voor WB21.

** Met de omslag naar adaptief waterbeheer wordt een nieuwe invulling gegeven aan de prestatie-indicator voor GGOR.

Wat doen we om prestaties te realiseren

Gezond water:

Goede ecologische waterkwaliteit

Het watersysteem is ecologisch gezond. Zo draagt het bij aan een goede omgeving voor mens en dier

- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrofauna
- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor macrofyten
- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor fytoplankton
- KRW-waterlichamen voldoen aan de doelen voor ecologische waterkwaliteit voor vis

We streven naar een goede ecologische waterkwaliteit in al onze oppervlaktewateren in 2027, in lijn met de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Eind 2020 zijn nieuwe inzichten opgeleverd uit de Kennisimpuls Brakke Wateren. Dit bleek echter nog niet voldoende om beter passende doelen te onderbouwen. Met behulp van een expert-judgement-onderzoek was het wel mogelijk de doelen voor vis in een aantal KRW-waterlichamen aan te passen. Voor de andere biologische soortgroepen (zoals vissen, algen, ongewervelde waterdieren en waterplanten) is de kennis op dit moment nog niet toereikend om doelaanpassingen voldoende te onderbouwen. Dit geldt ook voor de fysisch-chemische doelen. Voor sommige van deze doelen - waaronder het doel voor waterplanten - is doelbereik voor de huidige doelen onzeker. De komende jaren zullen we daarom vol inzetten op systeemkennis en methodes waarmee, in afstemming met de provincie, haalbare doelen kunnen worden onderbouwd, die recht doen aan de situatie in onze brakke wateren.

We onderzoeken wat het streefdoel in brak water kan zijn en zetten in op verbetering van de bestaande modellen en onderzoeken of dit ze geschikt maakt om maatregelen door te rekenen en doelen te onderbouwen (nieuwe versie KRW-verkenner en aanpassing van de modellen uit de Kennisimpuls). Hiervoor is in 2022 en 2023 extra budget beschikbaar gesteld.

Om inzicht te houden en kennis te ontwikkelen over de toestand van het watersysteem doen we metingen en maken we analyses van de biologische soortgroepen en de chemie (inclusief nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen) in het oppervlaktewater. Hierover wordt ook gerapporteerd in landelijke meetnetten en voor de KRW.

Waar waterkwaliteitsproblemen optreden, worden maatregelen getroffen wanneer deze doelmatig zijn.

Leefruimte voor de biologie

- Watersystemen zijn bereikbaar voor vis (% t.o.v. de oppervlakte van het totale beheergebied)
- Natuurvriendelijke oevers aangelegd (in km)

Om de inrichting van watersystemen en daarmee de leefruimte voor de ecologie te verbeteren, leggen we natuurvriendelijke oevers aan. Om het voor trekvis mogelijk te maken het beheergebied in en uit te zwemmen en zich te verspreiden binnen het gebied leggen we vispassages aan. In het Stroomgebiedbeheerplan Schelde 2022-2027 is opgenomen dat we deze komende periode nog zes vispassages aanleggen en 38,2 km natuurvriendelijke oever. Voor het nakomen van deze afspraken geldt een resultaatsverplichting.

Chemische waterkwaliteit

- KRW-waterlichamen voldoen aan de normen voor de chemische waterkwaliteit (%)

Er zijn verschillende factoren die de chemische waterkwaliteit beïnvloeden, waaronder lozingen van bedrijven, landbouwemissies, effluent van onze eigen rioolwaterzuiveringen en natuurlijke bronnen zoals zoute kwel. Een goede chemie is een voorwaarde voor een gezond watersysteem. De Kaderrichtlijn Water (KRW) stelt normen voor een reeks aan milieuvreemde stoffen. Als waterbeheerder zijn we verantwoordelijk voor het terugdringen van deze stoffen (prioritaire en specifiek verontreinigende stoffen).

In drie gebieden (vier rwzi's) beïnvloedt ons effluent de waterkwaliteit in belangrijke mate negatief. Volgens afspraken in het SGBP worden in de periode 2022-2027 bij rwzi's Camperlandpolder en Kloosterzande aanpassingen gedaan om emissies van stikstof in het effluent te

verlagen. Bij de rwzi's Breskens en Oostburg onderzoeken we of de al uitgevoerde aanpassingen hebben geleid tot voldoende stikstofreductie in het effluent (zie ook het programma Afvalwaterketen).

Het waterschap is in vrij brede zin actief op het gebied van emissies; door het beperken van de eigen emissies, het stimuleren van emissiereductie van derden, het reguleren/toezichthouden en - waar nodig - handhaven van de wet- en regelgeving. Om in de toekomst ook een effectieve en samenhangende aanpak te hebben, is er behoefte aan meer inzicht in de effectiviteit van de huidige aanpak, aan een meer integrale benadering en aan het bijwerken van het beleid met de nieuwste inzichten op gebied van nieuwe stoffen en monitoring. Hierdoor herbezinnen we ons op de vraag welke aanpak in de toekomst het meest duurzaam, integraal en effectief is. In 2023 worden jaarlijks terugkomende stimuleringsregelingen voortgezet en wordt een structurele aanpak voor emissiebeperking voorbereid, waaronder via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW).

Beperken wateroverlast:

Inrichten van het watersysteem

- Planvorming Wateropgave afgerond: het gebied is doorgerekend op basis van de inundatienormen (%)
- De maatregelen om het beheersgebied voor wateroverlast (WB21) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)

In stand houden van het watersysteem

Naast het op orde brengen van het watersysteem, voeren we onderhoud uit om de vasthoud-, bergings- en afvoercapaciteit van het watersysteem in stand te houden. Hiertoe vindt het reguliere onderhoud plaats via maaien, baggeren, en oeverherstel alsmede het onderhoud aan stuwen en gemalen. In 2023 zijn 11 baggergebieden aan de beurt, in deze gebieden zullen alle tertiaire, secundaire en primaire waterlopen die nodig zijn, gebaggerd worden. In 2023 zal ca. 8.700 km aan waterlopen gemaaid worden. Het plan is om in 2023 in 3 pilotgebieden een proef te starten met maaimethodes die gericht zijn op verbetering van de biodiversiteit. Beheer en Onderhoud Watersystemen zal in 2023 werken aan onderhoudsplannen voor de natuurvriendelijke oevers en aan de deelplannen voor de calamiteitenbestrijding. Met name de droogtebestrijding zal na evaluatie van de droogtecrisis van 2022 aandacht krijgen. Bezien zal worden óf en hoe het gebruik van effluent als standaardinstrument ingezet kan worden.

Muskus- en beverratten vormen een risico voor de staat van onze waterkeringen, watersystemen en indirect, de wegen. Landelijk is in 2019 de strategie vastgesteld om muskusratten terug te dringen tot aan de landsgrenzen. In 2022 is door de AV ingestemd met uitbreiding van dit team en een andere sturing. We verwachten dat de uitbreiding met 5 fte in het eerste kwartaal 2023 een feit is. Het inwerkprogramma voor de nieuwe medewerkers is gestart. Met de keuze voor een lijnorganisatie en daarmee 1 teamleider wordt er sinds het derde kwartaal van 2022 meer risicogericht gestuurd op de inzet van de bestrijders, inzet waar dit het meest effectief is. Deze meer gebiedsgerichte en gecoördineerde aanpak leidt momenteel tot een stijging van de vangsten. Voor beverratten is de ambitie om deze buiten de gebiedsgrenzen te houden.

Optimaal gebruik:

Gewenste waterpeilen

- Het gebied heeft een actueel vastgesteld peilbesluit (%)
- De maatregelen om het beheersgebied voor peilbeheer (GGOR) op orde te brengen zijn uitgevoerd (%)
- Aantal afwijkingen van de bandbreedte in het peilgebied door technisch falen

In de Omgevingsverordening is opgenomen dat het waterschap zorg draagt voor het actueel houden van peilbesluiten. In peilbesluiten leggen we vast welk peilbeheer we onder normale omstandigheden voeren. Dit gebeurt aan de hand van het kader voor het Gewenst Grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR). Hierbij zoeken we, met inbreng van de belanghebbenden, een balans tussen de waterbehoeften voor de verschillende functies en de bodemopbouw, in relatie met wateroverlast en droogte. Als onderdeel van de uitvoering van de PWO hebben we halverwege 2023 alle peilbesluiten geactualiseerd.

Vervolgens voeren we de benodigde maatregelen uit om de gewenste peilen overal te kunnen voeren, rekening houdend met de andere doelen zoals wateroverlast, droogte en zoet water. In 2027 moet het gebied hiervoor volledig op orde zijn. We streven er naar dat de peilen in het gehele gebied dan voldoen aan de actuele peilbesluiten (gemeten bij de afvoerende kunstwerken, zoals stuwen en gemalen).

Zoetwaterbeschikbaarheid

Vanaf 2022 volgt de inzet op zoetwaterbeschikbaarheid de in het Zeeuws Deltaplan Zoetwater uitgestippelde koers volgens de vastgestelde leidende principes en voorkeursvolgorde van oplossingsrichtingen. Het Zeeuws Deltaplan is vastgesteld in het najaar van 2022 en geeft een invulling aan de ambitie dat Zeeland in 2050 weerbaar is tegen zoetwatertekort.

Financieel gezien is het zoetwaterbudget gereserveerd voor het in de Zuidwestelijke Delta vastgestelde maatregelenpakket. De inzet op het Living Lab Schouwen-Duiveland, het IBP project broedplaats zoetwater op Schouwen-Duiveland, de Waterhouderij, vergroting aanvoergebied Reigersbergsche Polder en diverse onderzoekspilots wordt in 2023 gecontinueerd.

Grondwater

Reguliere activiteiten bestaan uit het behandelen van vergunningaanvragen en meldingen voor grondwater. Door de afgelopen droge jaren is er wel een toename in het aantal aanvragen tot grondwateronttrekkingen. Ook het adviseren en meedenken in nieuwe initiatieven vergt de nodige tijd. Dit geeft een risico dat de gestelde termijnen voor behandeling van aanvragen overschreden worden en geeft tevens een risico op vertraging van beleidsuitwerking. Om verder invulling te geven aan optimaal en duurzaam gebruik van grondwater en om mogelijke efficiëntieverbeteringen nader uit te werken worden verschillende onderzoeken uitgevoerd om kennis en inzicht te vergroten. Dit betreft onder andere de invloed van kleine onttrekkingen, of en hoe debietmeters een bijdrage kunnen leveren aan de instandhouding van de grondwatervoorraad; de mogelijkheden en voorwaarden voor het onttrekken van vergunningen en mogelijkheden van modellering.

Om beter inzicht te krijgen in de zoetwatervoorraad wordt tegelijkertijd samen met de provincie gewerkt aan een regionaal zoetzout-grondwatermeetnet en wordt in een landelijke samenwerking FRESHEM-NL in 2023 gestart met de voorbereiding om een nieuwe meting per helikopter te maken in 2024 voor een gedeelte van Zeeland.

Water in de stad

We zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van stedelijk oppervlaktewater en het afvoeren van overtollig water uit het stedelijk gebied. Beide komen steeds meer onder druk te staan door klimaatverandering met meer hevige buien, periodes van langdurige droogte en hogere gemiddelde temperaturen. Gezamenlijk met gemeenten bepalen we in SAZ+ -verband (Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland) de Stedelijke Wateropgave (SWO). Voor de Zeeuwse kernen worden concrete maatregelen bepaald die nodig zijn om deze woongebieden toekomst-/ klimaatbestendig te maken. Daarbij zetten wij in op verwerking van overtollig water via het watersysteem en de bodem en niet via het rioleringsstelsel. Dit om verdunning van het afvalwater zoveel mogelijk te voorkomen (zie het programma Afvalwaterketen). De exacte ambitie en planning bepalen we samen met de gemeenten in de SAZ+.

Verantwoord gebruik van water

Vergunningen, toezicht en handhaving zijn essentiële instrumenten om verantwoord gebruik van water te borgen. Dit geldt zowel voor waterkwaliteit als -kwantiteit van het grond- en oppervlaktewater. De keten van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) brengen we voor al onze primaire taken op orde volgens de landelijke criteria. In juni 2022 zijn de VTH-taken geborgd in het samengestelde VTH-team onder de afdeling Wegen. Focuspunten zijn het op orde brengen van personele capaciteit. Tussentijds blijkt er een risico dat uitvoering van onze taken niet voldoet aan de landelijke criteria.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 Primair	2022 incl. 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	14.066	15.490	17.455	17.999	21.986	24.452
externe opbrengsten	-61	-61	-99	-99	-99	-99
personeelskosten	9.358	9.662	9.547	10.702	11.077	11.464
rente en afschrijving	8.356	8.356	8.701	8.979	9.870	10.731
Netto kosten programma watersystemen	31.719	33.447	35.604	37.581	42.834	46.548

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De oorspronkelijke begroting voor de externe kosten in 2022 was € 31.719.000,- waar via begrotingswijzigingen € 1.424.000 is toegevoegd. Dit betreft € 422.000,- uitgesteld werk 2021, € 857.000,- inflatie, € 95.000,- voor afvoer van niet-toepasbare bagger en € 50.000,- voor de voorbereiding van cultuurhistorische duikers. De externe kosten zijn in 2023 € 3.389.000,- hoger begroot ten opzichte van de primaire begroting 2022. Een bedrag van € 450.000,- wordt gedekt vanuit de bestemmingsreserve cultuurhistorische duikers, waardoor een stijging resulteert van € 2.939.000,- (20,8%). Deze stijging is voornamelijk toe te schrijven aan de inflatie van € 1.961.000,- en voor € 978.000,- aan hogere kosten ten gevolge van overige incidentele of structurele werkzaamheden.

Inflatie

Voor de lopende contracten op maaien en onderhoud watersystemen houden we in verband met contractuele afspraken rekening met de ontwikkeling van de GWW index. Prognoses zijn hierbij gebaseerd op de voorlopige indexcijfers per juli 2022, waarbij als uitgangspunt is genomen dat dit cijfer in oktober stabiliseert. Hiermee komt de gemiddelde prijsindex voor het onderhoudsbestek 16,3% boven het gemiddelde van 2021 uit en 21,2% voor het maaibestek. Daarnaast is voor de begroting 2023 uitgegaan van een stijging van de prijsindex van 4% ten opzichte van de voorlopige index per juli 2022. Per saldo resulteert dit in een stijging van € 749.000,- ten opzichte van de primaire begroting 2022 voor het onderhoud watersystemen en € 915.000,- voor het maaibestek.

Voor de contractuele verplichtingen inzake laboratoriumonderzoek wordt de CBS-prijsindex voor dienstenprijzen gehanteerd. Op basis van het rapport Macro Economische Verkenning 2023 is er rekening gehouden met een stijging van 9,9% in 2022 en 4,3% in 2023. Voor het programma watersystemen betreft dit een prijsstijging van € 48.000,-.

Voor het onderhoud op de gemalen en geautomatiseerde stuwen, het technisch onderhoud en het beheer is in de begroting rekening gehouden met een inflatiestijging van 14,2%, welke gebaseerd is op de CPI-index. Per saldo betreft dit een stijging van € 146.000,-. De stijging van deze prijsindex is eveneens gebaseerd op het rapport Macro Economische verkenning 2023 (versie augustus 2022).

Overig

Voor beleid en ondersteuning is ten opzichte van de primaire begroting 2022 € 572.000,- extra voor overige kosten opgenomen. In 2023 staat het onderhoud en herstel van cultuurhistorische duikers gepland. De kosten van € 450.000,- worden gedekt vanuit de betreffende bestemmingsreserve. Daarnaast is een structureel budget van € 150.000,- benodigd voor de planvorming, advisering en onderzoeken van de assets. Hiermee werken we toe naar risico-gestuurd onderhoud van het watersysteem. Tevens is structureel budget van € 50.000,- benodigd voor monitoring van de waterkwaliteit. Het budget is specifiek benodigd voor debietmeters, onderzoeken naar scheiding van zoet en zout water en infiltratie. Hiervoor was voorheen geen budget gereserveerd.

In 2023 is ten opzichte van 2022 geen budget opgenomen voor co-financiering vanuit het Leader programma, waardoor dit budget € 125.000,- lager uitkomt.

Voor het onderhoud op watersystemen is in 2023 een extra budget opgenomen van € 561.000,- voor baggerwerkzaamheden en aanverwante werkzaamheden. Om de 8 jaar worden kleine sloten en watergangen gebaggerd. Niet elk werkgebied heeft elk jaar een baggergebied, waardoor de werkzaamheden niet elk jaar hetzelfde zijn. In 2023 ligt het aantal baggergebieden hoger dan in 2022, wat tevens leidt tot extra kosten voor verwijderen houtopslag en afvoer van niet-toepasbare bagger vanwege aangepaste wet- en regelgeving. Gevolg hiervan is dat het benodigd onderhoudsbudget over de jaren heen fluctueert. Daarnaast is voor maaien € 102.000,- extra opgenomen. Dit in verband met extra trajecten ten gevolge van de aanleg van natuurvriendelijke oevers in Oost Zeeuws-Vlaanderen en omdat in Zuid-Beveland een deel van het maaiwerk uitbesteed wordt in plaats van inzet van een gehuurde mobiele kraan, waarvan het contract niet meer wordt verlengd.

Het exploitatiebudget muskusratten is opgehoogd met € 34.000,- door een hogere landelijke bijdrage aan de Unie van Waterschappen en hogere verbruiksgoederen als gevolg van de uitbreiding van het team. Daartegenover staat een baat vanuit de solidariteitsbijdrage van € 99.000,-.

Afgelopen jaren zijn er diverse vispassages aangelegd, waarvoor een structureel onderhoudsbudget benodigd is. Tevens worden er aalgoten aangelegd om de waterkwaliteit te bevorderen en staat de aanleg van een aantal kleine vispassages gepland. Hiervoor is een structureel budget van € 50.000,- opgenomen.

Voor de gemalen en geautomatiseerde stuwen zijn extra energiekosten voorzien van € 105.000,- (+7,5%) ten opzichte van de primaire begroting 2022. De tijdelijke voordelen die we in 2022 hebben gehad door de BTW-verlaging op energie en de verlaagde energiebelasting zullen in 2023 niet meer van toepassing zijn. In plaats daarvan zal de overheid met meer gerichte maatregelen de hoge energiekosten voor particulieren compenseren. Het waterschap heeft in 2023 nog niet te maken met extreem hoge leveranciersprijzen voor elektriciteit, omdat de prijzen al lang van tevoren zijn vastgelegd.

Externe opbrengsten

De opbrengst van € 99.000,- betreft de solidariteitsbijdrage vanuit de Unie van Waterschappen voor de muskusrattenbestrijding. Het doel is dat de gezamenlijke waterschappen in Nederland de muskusrat terugdringen tot aan de landsgrenzen. Streven is om dit eind 2033 gerealiseerd te hebben, waarna wordt overgegaan kan worden tot basisonderhoud.

Personeelskosten

Naast de stijging voor de nieuwe CAO en de sociale lasten zoals vermeld bij het Programmaplan in hoofdstuk 2 is hieronder voor dit programma de formatiestijging toegelicht.

In 2023 zijn 3 extra formatieplaatsen opgenomen voor de muskusrattenbestrijding, dit op basis van de eerdere besluitvorming. Deze extra kosten worden gedekt vanuit de daarvoor gevormde bestemmingsreserve.

Vanaf 2024 is eveneens de formatiestijging vanuit het WBP opgenomen, dit gaat om totaal 6 fte. Dit heeft betrekking op de inzet voor gebiedsgerichte aanpak voor PWO/KRW/GGOR, PWO/kennisontwikkeling en KRW kennisontwikkeling.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 20 jaar.

Externe kosten meerjarenraming 2024-2026

Vanaf 2024 zijn de kosten structureel verhoogd op basis van het WBP met € 1.085.000,- voor PWO /kennisontwikkeling, PWO monitoring, zoetwater en emissies.

De kostenbesparing die de aanschaf zonnepanelen vanaf 2022 tot gevolg heeft, is niet voldoende om de verwachte stijging van de energiekosten de komende jaren te compenseren. Door de inkoopstrategie van gespreide inkoop lang van tevoren zullen de energiekosten t/m 2024 slechts beperkt stijgen (20% t.o.v 2022), maar vanaf 2025 bestaat het risico dat de leveranciersprijzen zeer sterk zullen stijgen. In de meerjarenraming 2025/2026 is rekening gehouden met een stijging van 85% ten opzichte van 2024. Hierdoor is er een reële kans dat de totale energiekosten in 2025 zullen verdubbelen t.o.v. 2024! De marktomstandigheden zijn op dit moment dermate extreem dat het ook niet mogelijk is om het leveringscontract tegen een acceptabele prijs te verlengen, zoals we dit normaal gesproken per 1 januari 2022 hadden gedaan. We kunnen dus voorlopig ook geen prijzen vastleggen vanaf 2025.

Vanaf 2025 is rekening gehouden met het structureel overhevelen van de investeringen van baggerwerkzaamheden naar de exploitatie. Dit betreft € 2,1 miljoen in 2025 en € 2,1 miljoen in 2026. Volgens de nieuwe voorschriften mogen deze onderhoudsmatige investeringen niet meer worden geactiveerd. De aanpassing heeft betrekking op de gewijzigde BBV-voorschriften die op hoofdlijnen worden gelijkgesteld met die van gemeenten.

Investerings

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2023, meerjarenraming 2024-2026.

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
	bruto	bijdrage	netto	2023	2024	2025	2026	>=2027
Watersystemen								
Nieuwe investeringen								
Begroting 2023, machtiging								
PRJ1168D Kruispolder visp stuw Dreefken	250	-90	160	30	100	-	-	-
PRJ1456C Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2023	1.725	-	1.725	1.000	725	-	-	-
Begroting 2023, separaat								
PRJ1088 Gemaal Zoetendijk Oud-Vossemeer	3.456	-774	2.682	1.343	1.213	-	-	-
PRJ1168E Kruispolder-uitvoer	4.600	-1.250	3.350	1.330	2.020	-	-	-
PRJ1453 Gemaal Waarde	996	-	996	300	692	-	-	-
PRJ1455 Gemaal Spanjaardweg winter Braakman	2.426	-504	1.922	913	862	-	-	-
PRJ1506 Uitvoering SWO Heikant 2023	163	-	163	148	-	-	-	-
PRJ1549 Hergebruik effluent Deltapgr. Zoetw	1.300	-	1.300	217	271	271	271	270
2024								
PRJ1098A Vispassage gemaal van Borssele	1.275	-816	459	-	459	-	-	-
PRJ1153 Groot onderhoud gemalen	8.344	-	8.344	-	128	-	216	8.000
PRJ1153S Renovatie Poldergemaal Zuidwatering	1.151	-	1.151	-	1.000	150	-	-
PRJ1167A Vispassage gemaal Lovenpolder	637	-280	357	-	357	-	-	-
PRJ1170B Moervaart/Zuidleden en Zwarte Sluis	3.005	-1.561	1.444	100	1.239	-	-	-
PRJ1428A Uitv. KRW WB-21/KRW/GGOR 2023	1.250	-	1.250	-	750	500	-	-
PRJ1456D Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2024	1.725	-	1.725	-	1.425	300	-	-
PRJ1491 Bag. Sint Kruiskreek	1.386	-	1.386	25	675	560	-	-
PRJ1491A Bag. Smedekbrugge Kreek	853	-	853	25	465	360	-	-
PRJ1491C Bag. Boschkreek De Sluis	1.043	-	1.043	25	575	440	-	-
PRJ1508A Uitvoering SWO Vogelw Bresk.H.pl	560	-	560	-	545	-	-	-
PRJ1509A Bijdrage SWO Vr.pl s-Gravenp Krabb	400	-	400	-	400	-	-	-
PRJ1519A Uitvoering gemaal Othene	9.990	-1.249	8.741	130	4.216	4.375	-	-
PRJ1532 Vispassage De Luyster	1.275	-817	458	-	458	-	-	-
PRJ1550 Slim regionaal waterbeheer	1.300	-	1.300	-	217	217	434	432
PRJ1560 Restauratie duikers Buthdijk (Axel)	500	-	500	25	450	-	-	-
2025								
PRJ1153L Gemaal Susannapolder	300	-	300	-	-	300	-	-
PRJ1153P Renovatie poldergemaal Baarland	267	-	267	-	-	267	-	-
PRJ1153R Poldergemaal Quarlespolder	729	-	729	-	-	729	-	-
PRJ1168F Gemaal Walsoorden	6.000	-	6.000	250	250	2.500	3.000	-
PRJ1391 BOB Zeeuws Vlaanderen	3.201	-1.600	1.601	-	-	399	400	800
PRJ1428 Uitv. WB21/KRW/GGOR	9.550	-	9.550	-	-	1.000	1.500	7.050
PRJ1428B Uitv. KRW WB-21/KRW/GGOR 2024	1.250	-	1.250	-	-	750	500	-
PRJ1456E Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2025	1.725	-	1.725	-	-	1.425	300	-
PRJ1493 Baggeren grote wateren 2025	320	-	320	-	35	285	-	-
PRJ1493A Baggeren Goese Vesten + oevers 2025	1.227	-	1.227	-	110	1.117	-	-
PRJ1493B Baggeren Vlissingen 2025	620	-	620	-	35	585	-	-
PRJ1498 Verv.best.techn.inst. opmal	5.000	-	5.000	-	-	500	500	4.000
PRJ1508B Uitvoering SWO Kortg.Driesch.Axel	200	-	200	-	-	185	-	-
PRJ1509 Bijdrage stedelijke waterplan 202ev	500	-	500	-	-	50	50	400
PRJ1520A Uitvoering gemaal Nol Zeven	7.600	-237	7.363	-	-	300	4.838	2.225
2026								
PRJ1065A Poldergemaal Prunje	1.000	-	1.000	-	-	-	1.000	-
PRJ1082 Maatreg. watergebiedsplan Duiveland	1.537	-	1.537	-	-	-	384	1.153
PRJ1153M Inlaat gemaal Zoetwpl Rilland	150	-	150	-	-	-	150	-
PRJ1153Q Renovatie poldergemaal Coudorpe	320	-	320	-	-	-	320	-
PRJ1153T Renovatie Poldergemaal Kadijk	464	-	464	-	-	-	464	-
PRJ1170 Maatregelen watergebiedsplan Othene	6.550	-	6.550	-	-	-	935	5.615
PRJ1174 Maatreg. watergebiedspl. west Z-VI	12.796	-	12.796	-	-	-	1.828	10.968
PRJ1456F Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2026	1.725	-	1.725	-	-	-	1.425	300
PRJ1493C Baggeren Axel zuid 2026	2.205	-	2.205	-	10	100	2.095	-
PRJ1508 Uitvoer.stedelijke waterplann.202ev	2.250	-	2.250	-	-	-	250	2.000
PRJ1533 Vispassage Nummer Een	625	-	625	-	-	-	625	-
PRJ1561 Nieuw poldergemaal Wilhemindorp	500	-	500	-	-	-	500	-
>=2027								
PRJ1065 Maatregelen watergebiedspl. Schouwen	6.300	-	6.300	-	-	-	43	6.257
PRJ1434 Baggerwerken grote wateren 2026 e.v.	29.401	-	29.401	-	-	-	-	29.400
PRJ1456 Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21	6.676	-	6.676	-	-	-	-	6.676
PRJ1491D Baggeren kreek Pyramide 2027	485	-	485	-	-	10	25	450
PRJ1508C Uitv. SWO Sas v. Gent Kennedystr.	200	-	200	-	-	-	-	200
Nieuwe investeringen								
	161.282	-9.178	152.104	5.861	19.682	17.675	22.053	86.196
Onderhanden investeringen								
				6.458	1.542	-	-	-
Totaal Watersystemen								
				12.319	21.224	17.675	22.053	86.196

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1034 PWO WB21/KRW/GGO14-19

We willen met ons watersysteem voorbereid zijn op toekomstige klimaatveranderingen en maken daarvoor plannen. We streven met deze plannen naar juist waterpeil onder extreme omstandigheden (programma WB21), naar goede waterkwaliteit (programma KRW) en naar juist waterpeil onder normale omstandigheden (programma GGOR).

De peilbesluiten en watergebiedsplannen van zowel Duiveland, Othene en Schouwen zijn inmiddels vastgesteld. PWO west Zeeuws-Vlaanderen is herstart medio 2021. De streekbijeenkomst heeft inmiddels plaatsgevonden. Naar verwachting komt het ontwerp peilbesluit eind 2022 ter inzage, waarna vaststelling in de Algemene Vergadering naar verwachting in de eerste helft van 2023 plaatsvindt.

PRJ1129 Gemaal de Poel, capaciteitsvergroting

In het kader van de PWO-maatregelen wordt de capaciteit van het gemaal verhoogd met circa 20%. Doel van deze maatregel is de afvoercapaciteit voor het onderbemalingsgebied De Poel zo goed te maken dat extreme omstandigheden niet leiden tot onacceptabele wateroverlast. Goede waterkwaliteit is een tweede doel van dit project. Een goede visstand is onderdeel van een goede waterkwaliteit. Daartoe moet het gemaal goed passeerbaar worden gemaakt voor vissen. Dat betekent dat het gemaal van het lage naar het hoge pand voor vis veilig passeerbaar moet zijn en andersom. Het uiteindelijk gewenste resultaat van het project is een voorziening waarbij alle aanwezige vis in het systeem stroomopwaarts kan trekken en terug. In het 1e kwartaal 2023 wordt gestart met de uitvoering. Technische oplevering staat gepland voor het 3^e kwartaal 2024

PRJ1153J Gemaal de Luyster

Gemaal De Luyster is een poldergemaal gelegen aan de Zuidoost te Sint Philipsland. Van dit gemaal is de bestaande krooshekreiniger een heel eind versleten en toe aan vervanging. Tegelijkertijd zal er ook een deel van de elektrische installatie worden aangepast. Doordat tijdens de projectvoorbereiding een mogelijke scope-uitbreiding is onderzocht, is de uitvoering van de werkzaamheden meer dan 6 maanden verschoven ten opzichte van de oorspronkelijke planning. Het project is op moment van het opstellen van de begroting in voorbereiding.

PRJ1153N Krooshekreiniging poldergemaal Oosterland

PRJ1153O Krooshekreiniginger poldergemaal Posweg

Het op peil houden van de polders vindt plaats met poldergemalen. Met het polderwater wordt allerlei drijvend materiaal meegevoerd. Dit drijvend materiaal wordt voor het poldergemaal tegengehouden door middel van een krooshek om te voorkomen dat de pomp verstopt en daardoor ten alle tijde kan draaien. Een krooshek wordt voorzien van een automatische reiniger die het drijvend materiaal verwijdert, zodat het polderwater altijd vrij toestroomt naar het poldergemaal. Het project is op moment van het opstellen van de begroting in voorbereiding.

PRJ1168C Kruispolder - voorbereiding

Dit project betreft oorspronkelijk de bouw van een gemaal in de Kruispolder om het waterbeheer van PWO gebied Campen te optimaliseren. De maatregel heeft vooral effect op het waterbeheer onder normale omstandigheden (GGOR), maar dient ook de doelen WB21 en KRW. Uit onderzoek is gebleken dat project Kruispolder niet in zijn volledige omvang uitgevoerd kan worden ten gevolge het risico van opbarsten van de oorspronkelijk geplande nieuwe watergang. Gevolg hiervan is dat er een scopewijziging van het project plaatsvindt. Om financieel deze wijziging goed in beeld te houden is er voor gekozen onder dit projectnummer enkel de voorbereidingskosten te verantwoorden en onder projectnummer PRJ1168E Kruispolder-

uitvoer, de werkzaamheden in de polder te verantwoorden. De voorbereiding loopt op het moment van opstellen van de begroting.

PRJ1443 OAS-Wester-Schouwen maatregelen watersysteem fase B

Dit project gaat over maatregelen aan het watersysteem om het rioolvreemd water van het stelsel van de rioolwaterzuiveringsinstallatie Westerschouwen te halen. De raming van € 1,3 miljoen komt nog uit het Maatregelenplan voor fase A (2014). Er is toen een doorkijk en grove raming gemaakt voor fase B. Inmiddels is fase A afgerond. In de afronding zit evaluatie van fase A (waar staan we: opgave opgelost en financieel verantwoorden), een te verrekenen bedrag over fase A en een nieuw programma voor fase B. Uit het onderzoek waar staan we is gebleken dat we in fase A veel opgaven hebben gerealiseerd en onze kennis van het stelsel veel is vergroot. De opgave voor fase B is lager en aanpassingen aan de watersystemen zijn nog niet in beeld. Met de gemeente is afgesproken om dit krediet op PM te zetten.

PRJ1456B Uitvoering duikers/stuwen GGOR/WB21 2022

Door het uitvoeren van deze maatregelen brengen we ons watersysteem op orde voor GGOR en WB21. Hiermee geven we invulling aan de doelstelling optimaal gebruik en kunnen we de peilen zoals vastgesteld in de peilbesluiten gaan handhaven. Deze maatregelen liggen vast in de door het bestuur vastgestelde watergebiedsplannen en peilbesluiten. Deze maatregelen zijn gecommuniceerd met de streek en betrokken partijen. De afspraak is dat voor 2027 het gebied op orde is volgens de peilbesluiten.

PRJ1458A Uitvoering WB21/KRW/GGOR Oude Haven

Het inrichten van natuurvriendelijke oevers in het gebied Campen om daarmee te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water. Qua uitvoering moeten er nog 2 locaties worden afgerond, dit zal in de eerste helft van 2023 gereedkomen.

PRJ1491B Baggeren grote wateren Bonte Kof

Het project betreft een onderhoudsbaggerwerk dat voortkomt uit het 'Baggerprogramma Grote Wateren' (BGW). Het BGW is een meerjarig investeringsprogramma voor wateren die vanwege de grootte niet met regulier materieel kunnen worden gebaggerd.

Doelstelling van het project is het verwijderen van de baggerspecie uit de Bonte Kof zodanig dat het te baggerprofiel voldoet aan de eisen/wensen vanuit waterkwantiteits- en waterkwaliteitsoogpunt. Streven is om dit eind 2024 gerealiseerd te hebben en hiermee het project technisch af te ronden. Gewasschades en/of grondbewerkingen kunnen nog doorlopen tot eind 2026 of bij slecht weer zelfs nog tot eind 2027. Pas daarna kan het project financieel worden afgerond.

PRJ1492 Uitvoering WB-21/KRW/GGOR2022

In dit project worden oevers van hoofdwaterlopen natuurvriendelijk ingericht als onderdeel van de invulling van de WB-21/GGOR/KRW-opgave. Deze projecten hebben doorgaans een uitvoeringsperiode van meerdere jaren.

Voor 2027 dienen de maatregelen te zijn uitgevoerd. Voor natuurvriendelijke oevers wordt gekeken naar de effectiviteit in relatie tot de gestelde KRW-doelen. De opgave van de aan te leggen natuurvriendelijke oevers in 2027 zal naar beneden worden bijgesteld. Natuurvriendelijke oevers worden in de toekomst bij voorkeur aangelegd wanneer deze ook bijdragen aan het beperken van wateroverlast en als het bijdraagt aan opgaven van derden. De grondaankopen blijven bepalend voor de continue voortgang van de verschillende projectlocaties.

PRJ1459 Baggeren uitwateringskanaal Cadzand

Het project betreft een onderhoudsbaggerwerk dat voortkomt uit het 'Baggerprogramma Grote Wateren'. Uit onderzoek is gebleken dat er verschillende knelpunten zijn voor wat betreft de waterafvoer. Door het verwijderen van ca. 200.000 kubieke meter baggerspecie worden deze

knelpunten opgelost. Voor dit project wordt een POP3-subsidie ontvangen. De werkzaamheden m.b.t. het aanbrengen van de breuksteenglooingen zijn technisch gereed. Alle baggerspecie is inmiddels in het weilanddepot verwerkt. Na het diepploegen van de percelen kunnen deze medio sept/okt '22 in oorspronkelijke staat worden opgeleverd aan de perceeleigenaren. De resterende werkzaamheden betreffen het baggeren van het kanaal, het aanbrengen/afroeden van (verticale) beschoeiingen en het natuurlijk inrichten van zandwinput de Lieter.

PRJ1459A Baggeren Stierskreek

Dit betreft het baggeren van de Stierskreek bij Aardenburg. Door het baggeren zal de waterafvoer worden verbeterd en de waterkwaliteit verbeteren. Voor dit project wordt een POP3-subsidie ontvangen.

De ontmanteling van de baggerdepots is inmiddels gereed. Voor de oplevering van de GBV percelen is een proces-verbaal van oplevering opgesteld. Hier vloeien nog diverse werkzaamheden/verplichtingen uit voort die in 2022 en 2023 uitgevoerd worden.

PRJ1472 Uitvoering WB-21/KRW/GGOR 2021

Het inrichten van natuurvriendelijke oevers om daarmee te voldoen aan de Kaderrichtlijn Water. De grondaankopen blijven bepalend voor de continue voortgang van de verschillende projectlocaties.

PRJ1491B Baggeren grote wateren Bonte Kof

Het project betreft een onderhoudsbaggerwerk dat voortkomt uit het 'Baggerprogramma Grote Wateren' (BGW) en wordt geïnitieerd door de afdeling Waterbeheer.

De start van de uitvoering stond gepland in het voorjaar 2022. Verwachting is dat het baggerwerk eind 2022 gereed is. Het vervoer naar het depot is afhankelijk van de weersomstandigheden tijdens het omzetten. Streven is om dit eind 2024 gerealiseerd te hebben en hiermee het project technisch af te ronden.

Gewasschades en/of grondbewerkingen kunnen nog doorlopen tot eind 2026 of bij slecht weer zelfs nog tot eind 2027. Pas daarna kan het project financieel worden afgerond.

PRJ1498A Vervanging bestaande technische installaties optimaliseren 2021

Dit project is doorgevoerd omdat er vanaf 1 maart 2022 geen communicatie meer mogelijk is met de oude besturingsapparatuur. Hierdoor zou er geen informatie meer beschikbaar zijn van de laatste 12 objecten die het waterschap nog heeft met deze communicatie. In december 2022 worden nog 2 locaties uitgevoerd en vervolgens wordt dit project begin 2023 afgesloten. Nieuwe locaties zullen vanaf 2025 worden uitgevoerd.

PRJ1504 Uitvoer stedelijke waterplannen 2021

Dit betreft stedelijke waterplanmaatregelen in samenwerking met gemeente Hulst in Kloosterzande en Ossensisse. In Ossensisse loopt oppervlaktewater terug de riolering in, waardoor rioolvreemd water onnodig via het persgemaal naar de zuivering wordt gepompt. Het rioolpersgemaal wordt als gevolg hiervan te veel belast. In Kloosterzande heeft de gemeente een afkoppelproject uitgevoerd in de riolering. Het schone water moet afgevoerd worden via het oppervlaktewatersysteem en dit moet hiervoor lokaal worden verbreed. Het project is op moment van het opstellen van de begroting in voorbereiding.

PRJ1532 Vispassages voorbereidingskrediet

Het voorbereidingskrediet wordt ingezet voor het voorbereiden van de 3 projecten betreffende de aanleg van vispassages. Namelijk PRJ1167A vispassage gemaal Lovenpolder, PRJ1532 vispassage de Luyster en PRJ1098A vispassage gemaal van Borssele. Onder de voorbereiding valt het opstellen van het ontwerp, uitvoeren van onderzoeken en opstellen advies. Daarnaast zijn de RVO-uitvoeringskosten ten behoeve van de POP-subsidie aan de provincie Zeeland voldaan. Met de uitvoering van het project worden 3 vispassages gerealiseerd en wordt een grote bijdrage geleverd aan het percentage (ca. 5,2%) van het beheersgebied wat in- en uittrekbaar

wordt voor vis. Momenteel zitten we rond de 50 % van het gebied wat intrekbaar is voor vis en de doelstelling voor 2027 is 60% conform het Waterschapsbeheerprogramma.

Nieuwe investeringen 2023, machtiging

PRJ1168D Kruispolder vispassage stuw Dreefken (krediet € 250.000,- bruto/ € 160.000,- netto)
In het project Kruispolder wordt bij de stuw Dreefken een vispassage geplaatst. Hiermee wordt de intocht van vis in de Kruispolder mogelijk gemaakt. Dit project is onderdeel van project Kruispolder-Uitvoer (PRJ1168E) en benodigd voor het behalen van de subsidievoorwaarden. De technische afronding staat gepland voor december 2024.

PRJ1456C Uitvoering duikers/stuwen GGOR/WB21 2023 (krediet € 1.725.000,- bruto/netto)
In de periode 2023-2026 worden jaarlijks maatregelen genomen aan stuwen en duikers in het kader van GGOR en WB21. De diverse projecten die hieronder vallen zijn sterk afhankelijk van grondverwerving, de doorkijk naar 2023 is daarom nog erg onzeker. De technische afronding staat gepland voor december 2024.

Nieuwe investeringen 2023, separaat aan te vragen

PRJ1088 Gemaal Zoetendijk Oud-Vossemeer (krediet € 3.571.000,- bruto/€ 3.421.000,- netto)
Dit betreft de uitvoering van een maatregel uit het watergebiedsplan Tholen. Er wordt een nieuw gemaal gebouwd worden aan de Zoetendijk te Oud-Vossemeer op het eiland Tholen. Er is subsidie aangevraagd in het kader van de Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptie. De technische afronding staat gepland voor augustus 2024.

PRJ1168E Kruispolder - uitvoer

De uitvoering van het project is doorgeschoven van 2022 naar 2023. Dit project betrof oorspronkelijk de bouw van een gemaal in de Kruispolder om het waterbeheer van PWO-gebied Campen te optimaliseren (PRJ1168C). Uit onderzoek is gebleken dat project Kruispolder niet in zijn volledige omvang uitgevoerd kan worden ten gevolge van het risico van opbarsten van de oorspronkelijk geplande nieuwe watergang. Gevolg hiervan is dat er een scopewijziging van het project plaatsvindt. Om financieel deze wijziging goed in beeld te houden is er voor gekozen om voor de uitvoering dit nieuw projectnummer te hanteren en de voorbereiding te verantwoorden onder projectnummer PRJ 1168C Kruispolder-voorbereiding. Focus van de herziene projectscope komt te liggen in de aanpassing van slotenstructuren om de GGOR en KRW doelstellingen te realiseren. Het project dient eind 2024 gerealiseerd te zijn om aanspraak te kunnen maken op de gewijzigde subsidieaanvraag. Risico in dit project is het niet tijdig realiseren van dit project ten gevolge van vertraging in de benodigde kavelruil. Het project Kruispolder vispassage stuw Dreefken (PRJ1168D) is gekoppeld aan dit project, ter realisering van de KRW opgave. De technische afronding staat gepland voor december 2024.

PRJ1453 Gemaal Waarde (krediet € 997.000,- bruto/netto)

De aanleiding voor dit project is het vastgestelde peilbesluit Zuid-Beveland-oost en de daarbij behorende toelichting op het peilbesluit. Uit de PWO kwam naar voren dat er in het gebied Fredericapolder en Waarde een aantal knelpunten is. Om deze knelpunten op te lossen zijn er verschillende maatregelen noodzakelijk, waaronder de capaciteitsuitbreiding van gemaal Waarde.

De technische afronding staat gepland voor juni 2024.

PRJ1455 Gemaal Spanjaardweg Winter-Braakmankreek (krediet € 2.450.000,- bruto/ € 2.300.000,- netto)

Het resultaat is een verbetering in de drooglegging voor twee peilgebieden. Daarnaast gaat het gebied, na uitvoering van de maatregelen, voldoen aan de inundatienormen en blijft de bestaande zoetwateraanvoer in het groeiseizoen voor het peilgebied gehandhaafd. Er is subsi-

die aangevraagd in het kader van de Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptie. De technische afronding staat gepland voor augustus 2024.

PRJ1506 Uitvoering SWO Heikant 2023 (krediet € 163.000,- bruto/netto)

Het stedelijk waterbeheer wordt geoptimaliseerd door in overleg met verschillende gemeenten maatregelen te nemen door het aanpassen van stuwen en duikers, zodat de afvoer van neerslag uit het stedelijk gebied adequaat kan plaatsvinden. De technische afronding staat gepland voor juni 2024.

PRJ1549 Hergebruik effluent deltaprogramma Zoetwater (krediet €1.300.000,- bruto/netto)

Het project is gericht op hergebruik effluent, waarbij de maatregelen in dit kader eerst op basis van een haalbaarheidsstudie worden verkend. Verder is het nodig om beleid te ontwikkelen voor hergebruik effluent vanwege de nieuwe Europese regels als het gaat om het direct toepassen van effluent op gewassen en het bepalen van een verdringingsreeks, omdat effluent voor meerdere doelen wordt ingezet.

Het project is doorgeschoven vanuit de begroting 2022 naar 2023. Het onderdeel 'Slim regionaal waterbeheer' is in een apart projectnummer PRJ1550 opgenomen en doorgeschoven in de meerjarenplanning naar 2024. Dit ten gevolge van een capaciteitsvraagstuk.

De technische afronding staat gepland voor december 2027.

Investerings 2024-2026

PRJ1065/PRJ1082/PRJ1170/PRJ1174 Maatregelen watergebiedsplannen Schouwen, Duiveland, Othene en West-Zeeuws-Vlaanderen;

De investeringen voor de maatregelen van deze vier watergebiedsplannen zijn financieel verdeeld over 2026-2032. Het watergebiedsplan voor West-Zeeuws-Vlaanderen moet nog uitgewerkt worden. Voor de andere gebieden worden de maatregelen verder uitgewerkt en nauwkeuriger geraamd. De eerder geraamde bedragen zijn nu geprogrammeerd om het volume in beeld te houden.

PRJ1098A Vispassage gemaal van Borssele (krediet € 1.275.000,- bruto / € 459.000,- netto)

PRJ1167A Vispassage poldergemaal Lovenpolder (krediet € 627.000,- bruto / € 357.000,- netto)

PRJ1532 Vispassage De Luyster (krediet € 1.275.000,- bruto / € 458.000,- netto)

Met deze projecten worden vispassages gerealiseerd, waarmee de in- en uittrekbaarheid voor vissen wordt vergroot. De voorbereiding is inmiddels opgestart voor een 4-tal vispassages, namelijk bij Lovenpolder, de Luyster, het gemaal van Borssele en stuw Dreefken. De uitvoering van de vispassages staat gepland voor 2024. De subsidieaanvraag vanuit de POP3-openstelling niet-productieve investeringen water is goedgekeurd met een maximum van € 1.400.000,-.

Kanttekening hierbij is dat er sprake is van overprogrammering voor een bedrag van € 270.000,-, wat mogelijk door het waterschap zelf dient te worden bijgedragen. De verwachting is echter dat er alsnog voldoende ELFO middelen beschikbaar komen.

De activiteiten dienen uiterlijk 31 december 2024 te zijn afgerond.

PRJ1153L Nieuwe Zoetwaterpomp Suzannapolder (krediet € 300.000,- bruto/netto)

PRJ1153M Inlaatgemaal zoetwater polder Rilland (krediet € 150.000,- bruto/netto)

PRJ1153P Renovatie Poldergemaal Baarland (krediet € 267.000,- bruto/netto)

PRJ1153Q Renovatie poldergemaal Coudorpe (krediet € 320.000,- bruto/netto)

PRJ1153R Renovatie gemaal Quarlespolder (krediet € 729.000,- bruto/netto)

PRJ1153S Renovatie poldergemaal Zuidwatering (krediet € 872.000,- bruto/netto)

PRJ1153T Renovatie poldergemaal Kadijk (krediet € 464.000,- bruto/netto)

Deze project zijn voorzien vanuit het budget van groot onderhoud poldergemalen (PRJ1153).

PRJ1168F Gemaal Walsoorden (krediet € 6.000.000,- bruto/netto)

Vanwege het niet kunnen realiseren van de uitbreiding van gemaal Paal zal het gemaal in Walsoorden moeten worden gebouwd. De realisatie van het gemaal begint volledig opnieuw op basis van een variantenstudie uit 2018 en begrotingsplan uit 2019. Subsidiebedrag is vooralsnog niet opgenomen omdat we nog niet weten of het project voor een NSP-subsidie (voorheen POP3-subsidie) in aanmerking komt.

PRJ1170B Moervaart/Zuidlede/Zwarte Sluis (krediet € 3.005.000,- bruto/€ 1.444.000,- netto)

Het totale project betreft een internationale samenwerking met 3 Vlaamse partners en een grensoverschrijdend project waarop een Interreg-subsidie wordt aangevraagd. Waterschap Scheldestromen is hierin de leading partner. De maatregelen die wij zelf uitvoeren zijn degenen die binnen ons eigen beheersgebied liggen, zijn allemaal reeds bekende PWO-maatregelen en bevinden zich in de afwateringsgebieden van Othene en Braakman. De Vlaamse partners voeren de maatregelen uit in de Poelpolder en Zwarte Sluispolder en in de polders Moervaart en Zuidlede.

PRJ1391 BOB Zeeuws-Vlaanderen (krediet 3.201.000,- bruto/ €1.601.000,- netto)

Bob betreft het wegwerken van achterstallig onderhoud in de kernen van de 3 Zeeuws-Vlaamse gemeenten. Dit project is doorgeschoven in verband met het ontbreken van depotruimte voor het baggeren van de Vesten van Hulst en om goede afspraken te kunnen maken met de gemeente Hulst voor het vervolg en de baggerwerkzaamheden te kunnen voorbereiden.

PRJ1428 Uitvoering WB21/KRW/GGOR (krediet € 9.550.000,- bruto/netto)

PRJ1428A Uitvoering WB21/KRW/GGOR 2023 (krediet € 1.250.000,- bruto/netto)

PRJ1428B Uitvoering WB21/KRW/GGOR 2024 (krediet € 1.250.000,- bruto/netto)

In de planperiode 2022-2027 is de aanleg van natuurvriendelijke oevers in combinatie van maatregelen WB21 en GGOR voorzien. De diverse projecten die hieronder vallen zijn sterk afhankelijk van grondverwerving. Betreft een taakstellend budget.

PRJ1434 Baggerwerken grote wateren 2026 e.v. (krediet € 29.401.000,- bruto/netto)

PRJ1491 Baggeren Sint Kruiskreek (krediet € 1.387.000,- bruto/netto)

PRJ1491A Baggeren Smedekensbrugge kreek (krediet €853.000,- bruto/netto)

PRJ1491C Baggeren Boschkreek de Sluis (krediet €1.043.000,- bruto/netto)

PRJ1493 Baggeren grote wateren 2025 (krediet € 321.000,- bruto/netto)

PRJ1493A Baggeren Goese vesten + oevers 2025 (krediet € 1.227.000,- bruto/netto)

PRJ1493B Baggeren Vlissingen 2025 (krediet € 620.000,- bruto/netto)

PRJ1493C Baggeren Axel Zuid 2025 (krediet € 2.205.000,- bruto/netto)

Er is jaarlijks een bedrag voor baggeren gereserveerd voor de periode 2025-2033. Op basis van het prioriteren van het baggerprogramma van grote wateren wordt dit in de loop van de periode verder gespecificeerd. Enkele baggerprojecten zijn nu benoemd met een apart projectnummer.

PRJ1456D Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2024 (krediet € 1.725.000,- bruto/netto)

PRJ1456E Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2025 (krediet € 1.725.000,- bruto/netto)

PRJ1456F Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2026 (krediet € 1.725.000,- bruto/netto)

In de periode 2023-2026 worden jaarlijks maatregelen genomen aan stuwen en duikers in het kader van GGOR en WB21.

PRJ1498 Verv.best.techn.inst. Opmaal (krediet € 5.000.000,- bruto/netto)

Jaarlijks wordt onderhoud uitgevoerd aan stuwen. Dit onderhoud is gericht op het jaarlijks vervanging van besturingsystemen van stuwen en kleine opmalingen. Jaarlijks is een taakstellend budget opgenomen van € 500.000,-.

PRJ1508A Uitvoering SWO Vogelwaarde Breskens Hoofplaat (krediet € 560.000,- bruto/netto)
 PRJ1508B Uitvoering SWO Kortgene Drieschouwen Axel (krediet € 200.000,- bruto/netto)
 PRJ1508C Uitvoering SWO Kennedystraat Sas van Gent (krediet € 200.000,- bruto/netto)
 PRJ1509 Bijdrage stedelijke waterplannen 202ev. (krediet € 500.000,- bruto/netto)
 PRJ1509A Bijdrage SWO 's Gravenpolder (krediet € 400.000,- bruto/netto)

In de investeringsplanning zijn deze projecten toegevoegd voor de betreffende kernen. Betreft de te nemen maatregelen vanuit de Stedelijke Wateropgave.

PRJ1519A Uitvoering gemaal Othene (krediet € 9.740.000,- bruto/€ 8.240.000,- netto)
 Opdracht is om gemaal Othene te renoveren en om te bouwen naar een grotere capaciteit en daarbij rekening te houden met het reduceren van de geluidshinder die nu wordt ervaren door omwonenden.

PRJ1520A Gemaal Nol Zeven (krediet € 7.600.000,- bruto/7.363.000,- netto)
 Gemaal Nol Zeven is een maatregel die enerzijds nodig is om een grotere afvoer mogelijk te maken en anderzijds de juiste hogere peilen te kunnen voeren waar nodig. Dit project komt in aanmerking voor subsidie vanuit de Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptie.

PRJ1533 Vispassage Nummer Eén (krediet € 625.000,- bruto/netto)
 Dit betreft de aanleg van een vispassage in het KRW-waterlichaam Nummer Eén.
 Eén van de laatste kunstwerken om de doelstellingen voor de intrekbaarheid van vis in ons beheersgebied op orde te krijgen. Op dit moment wordt nog onderzocht waar deze vispassage het beste aangelegd kan worden.

PRJ1550 Slim regionaal waterbeheer (krediet € 1.300.000,- bruto/netto)
 Dit project is voorzien in het Deltaprogramma Zoetwater. Eerst zal een studie plaatsvinden om een beeld te krijgen waar we als waterschap naar toe willen om dit vervolgens om te zetten in een maatregelpakket. Belangrijk binnen dit project is het op orde krijgen van data, zodat het sturen van het watersysteem adequaat kan plaatsvinden.

PRJ1560 restauratie duikers Buthdijk (Axel) (krediet € 500.000,- bruto/netto)
 Het restaureren van de duikers aan de Buthdijk te Axel. De huidige staat van de duikers zal op termijn risico's kunnen opleveren voor het functioneren van het kunstwerk in het watersysteem.

2.3 Programma wegen

Weginspectie, bermen maaien, bomen snoeien, groot onderhoud: er is altijd veel werk aan de weg. Onze buitendienst neemt de dagelijkse zorg op zich. De wegenspecialisten op kantoor maken plannen voor verkeersveiligheid en het groen langs de wegen. Met bijna 4.000 kilometer plattelandswegen is het waterschap een belangrijke wegbeheerder in Zeeland.

(Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
Aantal geregistreerde verkeersdoden op waterschapswegen	0-4*	0-4*	0-4*	0-4*	0-4*
Vrijliggende fietspaden voldoen aan de verkeersveiligheidseisen m.b.t. breedte (%)	77%	77%	80%	81%	82%
80km-wegen ingericht volgens EHK (%) **	100%	100%	100%	100%	100%
Percentage van de wegen waarvan de kwaliteit van de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor veiligheid	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%
Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor comfort	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%	≥95%
Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor aanzien	≥94%	≥94%	≥94%	≥94%	≥94%

* De doelstelling gaat uit van een halvering van het aantal slachtoffers ten opzichte van het gemiddelde in de periode 2007-2009, maar elk ongeval en elk verkeersslachtoffer is er één teveel

** Prestatie-indicator gebaseerd op aanpassing in Evaluatie en actualisatie Strategienota 2019-2023

Wat doen we om prestaties te realiseren

Algemeen

De wegen en fietspaden van het waterschap liggen in het buitengebied en ontsluiten bedrijven, percelen en woningen. Daarnaast liggen er tussen de woonkernen wegen en fietspaden om deze te ontsluiten naar wegen van hogere orde. Naast onze wegen en fietspaden staat beplanting, verkeersborden en openbare verlichting. Onder en in onze wegen liggen bruggen en duikers. De focus van het waterschap ligt op het instandhouden van dit areaal. Deze wegen en fietspaden zijn in de loop der jaren aangepast aan de eisen van de tijd. Dat gebeurt nog steeds omdat het buitengebied in beweging is. We streven hierbij naar een eerlijke verdeling van de kosten met de andere belanghebbenden en geven hier verder uitwerking en invulling aan.

Ontwikkelingen en beheer- en onderhoudsopgaven vragen meer en meer een risicogestuurd aanpak. Assetmanagement zal hier invulling aan geven en bijdragen aan beter inzicht in de staat van ons areaal. Komende periode werken we aan de verdere implementatie van het assetmanagement, waarbij de focus ligt op het op orde krijgen en houden van de informatie van ons areaal. Deze informatie is cruciaal om de juiste besluiten te kunnen nemen.

Verkeersveiligheid

De kans op letsel of schade bij weggebruikers is minimaal

- Aantal geregistreerde verkeersdoden op waterschapswegen (0-4)

We spannen ons zodanig in, dat er zo min mogelijk verkeersslachtoffers zijn. Elk ongeval en elk verkeersslachtoffer is er immers één teveel. De ambitie van de Zeeuwse wegbeheerders is om maatregelen te treffen voor een scherpe daling van het aantal ernstige ongevallen. We hebben 80-km-wegen en de belangrijkste 60-km wegen ingericht conform de Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK). Het lijkt er desondanks op dat de doelstelling van nul vermijdbare ernstige verkeersslachtoffers in 2040 niet haalbaar is. Inmiddels is het aantal ernstige verkeersslachtoffers na een eerder dalende lijn weer toegenomen en vinden de verkeersongevallen met dodelijke afloop veelal plaats op de 60km-wegen van lagere orde. Het zijn vaak eenzijdige ongelukken waarbij bestuurders te hard rijden en van de weg geraken. Het is mogelijk dat afleiding of het gebruik van verdovende middelen hierbij een rol speelt. Die kennen, conform afspraken, een landelijke aanpak middels campagnes.

Veilige fietsroutes

- Vrijliggende fietspaden voldoen aan de verkeersveiligheidseisen m.b.t. breedte (77%)

We geven verdere uitwerking aan de beleidsnotitie Verkeersveiligheid. Middels de vastgestelde prioritering geven we invulling aan de aanpak van de in deze notitie benoemde knelpunten. We bouwen aan een stevige basis voor een goed functionerend fietsnetwerk in Zeeland. Binnen het Zeeuwse fietsnetwerk wordt uit het oogpunt van veiligheid prioriteit gegeven aan schoolfietsroutes ofwel utilitaire fietsroutes. We investeren vooral in het verbreden en aanleggen van fietspaden. Landelijk zien we een toename in de veelzijdigheid van het gebruik van de fietspaden. Dit vraagt om meer ruimte en derhalve bredere fietspaden.

Veilige inrichting van de weg

- 80km-wegen ingericht volgens Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (100%)

Alle 80km-wegen zijn ingericht volgens de Essentiële Herkenbaarheidskenmerken (EHK). De inrichting van de Muidenweg bij Wolphaartsdijk koppelen we aan de (recreatieve) ontwikkelingen rondom het Waterpark Veerse Meer. De Muidenweg wordt afgewaardeerd van een 80km-weg naar een 60km-weg. Hiermee is de doelstelling reeds volledig behaald.

Veilige staat van de weg

- Percentage van de wegen waarvan de kwaliteit van de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor veiligheid ($\geq 95\%$)

Met het beheer en onderhoud zorgen we ervoor dat de staat van de weg geen gevaar voor de weggebruikers oplevert. De staat van de verhardingen en beplantingen is grotendeels in beeld. We brengen de staat van de bruggen en duikers in onze wegen verder in beeld, afgezet tegen de landelijke veiligheidsnormen en prioriteren op basis van risico, beschikbare capaciteit en middelen. De Zeeuwse samenwerking voor de gladheidbestrijding zetten we voort. In 2021 is hiervoor een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten.

Veilig rijgedrag

Weggebruikers vertonen veilig rijgedrag doordat zij zich bewust zijn van wat er van hen verwacht wordt qua snelheid, te volgen route en gedrag. We werken samen met de andere Zeeuwse wegbeheerders om veilig rijgedrag te bevorderen. Dat doen we in het Regionaal Orgaan Verkeersveiligheid Zeeland. We besteden aandacht aan de verschillende landelijke verkeersveiligheids campagnes en staan in het bijzonder stil bij de verkeersveiligheid in de maand september. Het beïnvloeden van het rijgedrag krijgt meer aandacht omdat we door te hard rijden, afleiding en gebruik van verdovende middelen een toename constateren in het aantal ernstige verkeersslachtoffers. Ook werken we samen aan de netwerken voor de verschillende verkeersdeelnemers. Met de Zeeuwse wegbeheerders is in 2022 een herziening van het landbouwroutenetwerk tot stand gekomen. Het fietsnetwerk, zowel utilitair als recreatief, heeft in datzelfde jaar een plek gekregen in de Zeeuwse Fietsvisie.

Bereikbaarheid

Onder bereikbaarheid verstaan we dat een bestemming door het daarvoor bestemde verkeer binnen een redelijke tijd en via een geschikte weg kan worden bereikt. Als norm voor redelijke tijd wordt er voornamelijk van uitgegaan dat de inrichting van ons wegennet zodanig is dat automobilisten uit de kernen met meer dan 1.000 inwoners binnen 10 minuten op het hoofdwegennet kunnen zijn. Om de bereikbaarheid en de veiligheid van de weggebruikers de komende jaren te garanderen zijn en worden er gebiedsgerichte aanpakken opgestart en doorlopen. Met deze aanpakken bekijken we per gebied samen met de betrokken partijen welke maatregelen nodig zijn om het infrastructuurnetwerk goed te laten functioneren. Er is immers sprake van een autonome groei van het aantal verkeersdeelnemers. Daarnaast spelen ontwikkelingen in het beheergebied een rol in het gebruik van onze wegen. Denk aan de komst, verplaatsing of uitbreiding van bedrijven maar ook de uitbreiding van dorpen en steden. Ook de nutsbedrijven hebben de nodige opgaven liggen. Samenwerken is nodig om te voorkomen dat er knelpunten ontstaan en te zorgen dat aanwezige knelpunten worden opgelost. Een goed voorbeeld hiervan is de actualisatie van het Zeeuwse landbouwroutenetwerk die in 2022 heeft plaatsgevonden.

Omgeving

De weg is aantrekkelijk voor de weggebruiker, geeft minimale overlast voor de omgeving en past in het landschap.

- Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor comfort ($\geq 95\%$)
- Percentage van de wegen waarvan de verharding voldoet aan de CROW-eisen voor aanzien ($\geq 94\%$)

Wegen nemen in het Zeeuwse landschap een prominente plaats in. Inwoners hebben dan ook veel aandacht voor de uitstraling van deze wegen, met name voor de beplanting. We meten het comfort en aanzien van de weg volgens landelijke eisen en plannen hierop ons onderhoud. Goed rentmeesterschap ten aanzien van natuurwaarden, landschappelijke waarden en cultuurhistorische waarden is hierbij het uitgangspunt. We houden rekening met de biodiversiteit en kwetsbaarheid voor ziekten. Verder werken we aan een norm om de beeldkwaliteit van het totale wegbeeld te kunnen vaststellen en daaraan te kunnen toetsen.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 Primair	2022 incl. 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	15.191	17.268	17.802	18.178	18.587	18.952
externe opbrengsten	-16.755	-16.755	-18.644	-19.015	-19.394	-19.780
personeelskosten	4.445	4.585	4.556	5.125	5.305	5.491
rente en afschrijving	2.874	2.874	2.834	2.872	3.053	3.281
Netto kosten programma wegen	5.755	7.972	6.548	7.160	7.551	7.944

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De externe kosten in de oorspronkelijke begroting 2021 waren € 15.191.000,-. Via begrotingswijzigingen is de begroting voor de externe kosten van het programma vervolgens verhoogd

met € 354.000,- als gevolg van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst gladheidbestrijding, daarna met € 619.000,- voor uitgestelde werken uit 2021 en € 1.104.000,- voor het opvangen van de extreme prijsstijgingen in 2022.

De externe kosten worden in 2023 € 2.611.000,- hoger geraamd dan de oorspronkelijke begroting van 2022. Het grootste deel van deze hogere raming is het gevolg van prijsstijgingen voor onderhoud en materialen. Deze stijging van ongeveer 11% komt overeen met de stijging van de uitkering uit het gemeentefonds die wij ontvangen in het kader van de Wet Herverdeling Wegenbeheer. Daarnaast zijn er verhogingen opgenomen voor een herziening van de wegenategorisering, project zorgplicht bomen en een pilot biodiversiteit. Ook zijn er zoals vorig jaar op basis van het WBP weer bedragen opgenomen voor gebiedsgerichte aanpak, data op orde en assetmanagement. De kosten hiervan komen uit de bestemmingsreserve.

Voor de gladheidbestrijding was in 2022 via een begrotingswijziging het budget verhoogd voor de verwachte hogere kosten van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst gladheidbestrijding. Deze verhoging is nu ook doorgevoerd op de begroting 2023 en de meerjarenraming 2024-2026.

Vanaf 2024 zijn de kosten structureel verhoogd op basis van het WBP met € 565.000,- voor zomerschade, voldoen aan wet- en regelgeving, richtlijnen, grootschalig onderhoud, bomen en bitumen.

Externe opbrengsten

De opbrengsten worden in 2023 € 1.889.000,- hoger geraamd dan in 2022. Deze opbrengsten bestaan grotendeels uit de bijdragen van gemeenten in het kader van de Wet Herverdeling Wegenbeheer. Deze uitkering wordt door de definitieve indexering over 2022 van 8% (in de begroting 2022 was gerekend met een voorlopige index van 0,8%) en een voorlopige indexering voor 2023 van 3,9%, ruim 11% hoger dan vorig jaar. Daarnaast bestaan de opbrengsten uit diverse verrichte werkzaamheden voor derden.

Voor de jaren 2024-2026 is gerekend met een verhoging van 2%.

Personeelskosten

Naast de stijging voor de nieuwe CAO en de sociale lasten zoals vermeld bij het Programmaplan in hoofdstuk 2 is hieronder voor dit programma de formatiestijging toegelicht.

Vanaf 2024 is de formatiestijging vanuit het WBP opgenomen. Voor het programma wegen een stijging van 3 fte. Dit heeft betrekking op de inzet voor gebiedsgerichte aanpak, RO-ontwikkelingen, richtlijnen en flora en fauna.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 24 jaar.

Investerings

Overzicht nieuwe investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2022, meerjarenraming 2023-2026

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
	bruto	bijdrage	netto	2023	2024	2025	2026	>=2027
Wegen								
Nieuwe investeringen								
Begroting 2023, machtiging								
PRJ1554 Reconstructies Wegen 2023	2.345	-	2.345	2.156	10	-	-	-
Begroting 2023, separaat								
PRJ1299 Fietspad Roterij-Zuiddijk(Dreischo	3.473	-1.503	1.970	677	954	-	-	-
PRJ1497K Fietspad Zanddijk/GGA	650	-	650	400	-	250	-	-
2024								
PRJ1497 Maatregelen verkeersveiligheid/G	1.152	-	1.152	-	202	150	400	400
PRJ1497E Verbr.fietspaden Klaasses- en We	2.753	-389	2.364	100	2.151	-	-	-
PRJ1497F Verbreding fietspad Doeleweg	1.179	-137	1.042	60	957	-	-	-
PRJ1555 Reconstructies Wegen 2024	3.095	-	3.095	-	2.345	750	-	-
2025								
PRJ1462A Reconstructie Vrijstraat Sas v. Gent	846	-534	312	-	-	305	-	-
PRJ1497H Verbreding fietspad Provincialewe	425	-82	343	-	-	343	-	-
PRJ1514 Gr.onderh.kunstwerken wegen 202	5.604	-	5.604	-	-	804	600	4.200
PRJ1514B Gr.onderhoud kunstwerken wegen	600	-	600	-	-	600	-	-
PRJ1534 Inrichten compensatiebos	200	-	200	-	-	200	-	-
2026								
PRJ1436 Reconstructies wegen 2025 e.v.	18.760	-	18.760	-	-	-	2.345	16.415
PRJ1497I Verbreding fietspad Turkeijeweg	1.112	-253	859	-	-	-	859	-
PRJ1497J Aanleg fietspad Van Cittersweg	396	-	396	-	-	-	396	-
>=2027								
PRJ1497G aanleg fietsp.Klooster- Kapellew.&	2.050	-395	1.655	-	-	-	-	1.655
PRJ1563 Fietspad Loodholse- en Pekelings	1.310	-	1.310	-	-	-	-	1.310
PRJ1564 Fietspad Stelsedijk	50	-	50	-	-	-	-	50
Nieuwe investeringen	46.000	-3.293	42.707	3.393	6.619	3.402	4.600	24.030
Onderhanden investeringen				-175	-	-	-	-
Totaal Wegen				3.218	6.619	3.402	4.600	24.030

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1497C Verbreding fietspad Langedijk

Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Langendijk tussen de aansluiting met de Kapelleweg (ten oosten van Scharendijke) en de bebouwde kom van Den Osse. Het pad ligt onderaan de dijk van het Grevelingenmeer. Het pad is onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en wordt verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het werk is samen met het project Reconstructies Wegen 2022 aanbesteed en gegund en de werkzaamheden zijn inmiddels gestart. Het project wordt eind 2022 technisch afgerond en de financiële afronding volgt in 2023.

PRJ1497D Gebiedsgerichte aanpak Borsele-Oost

Het waterschap werkt samen met de gemeente Borsele en de provincie Zeeland aan een plan voor het wegennet in en rond Kwadendamme, Langeweegje, Hoedekenskerke en Baarland. Doel is het verbeteren van de verkeersveiligheid en bereikbaarheid in het gebied. De drie partijen hebben een samenhangend pakket aan maatregelen uitgewerkt. Onderdeel van dit pak-

ket is het verbreden van de Kapuinhoekweg en Zeedijk ten zuiden van Hoedekenskerke en de realisatie van een voetgangersoversteekplaats bij het station van Hoedekenskerke. Daarvoor staat het waterschap aan de lat. Er wordt door derden een financiële bijdrage geleverd aan de realisatie van het project. Het werk is aanbesteed en gegund. De uitvoering is in augustus 2022 gestart en de planning is om de werkzaamheden eind 2022 technisch af te ronden. De financiële afronding volgt in 2023.

PRJ1525 Reconstructies Wegen 2022

Het project omvat de reconstructie van een aantal wegen en fietspaden. Een reconstructie omvat het verwijderen van de (volledige) fundering en verharding van een weg en het op-nieuw aanbrengen ervan. De voorbereidingen voor dit project zijn in 2021 gestart en het project is inmiddels in 2 delen aanbesteed en gegund. Deel 1 betreft de Kapelleweg-Ringdijk te Scharendijke en deel 2 de Olmendijkweg te Philippine. De uitvoering is deze zomer gestart en loopt nog. Technische en financiële afronding zal in 2023 zijn.

Nieuwe investeringen 2023, machtiging:

PRJ1554 Reconstructies Wegen 2023 (krediet € 2.345.000,- bruto/netto)

Betreft een jaarlijks budget van reconstructies. De prioritering van de wegen die aangepakt gaan worden komen tot stand op basis van de inspecties en de noodzaak vanuit de omgeving. Voor 2023 staan de volgende 4 locaties op de planning: Annavosdijk en Oudelandsedijk in de gemeente Tholen, Reeweg in de gemeente Reimerswaal, Oudelandsepoldersedijk in de gemeente Borsele en de Heidedijk en Zwingelweg in de gemeente Hulst. De voorbereidingen lopen momenteel, nagenoeg alle onderzoeken zijn uitgevoerd en benodigde vergunningen zijn aangevraagd. In de planning is opgenomen dat de uitvoering start in april 2023 en technische afronding in december 2023.

Nieuwe investeringen 2023, separaat aan te vragen

PRJ1299 Fietspad Roterij-Zuiddijk (Dreischor) (krediet € 3.473.000,- bruto/ € 1.970.000,- netto)

Het project omvat de aanleg van een fietspad langs de Roterijdijk en de Zuiddijk in Dreischor en het herinrichten van de aansluitingen met de Dreischorsedijk, Platteweg en Zuid Langeweg. Door het aanleggen van een apart fietspad en het herinrichten van de aansluitingen wordt de verkeersveiligheid verbeterd. De voorbereidingen voor dit project lopen in verband met de grondaankopen al een lange tijd. De laatste grondeigenaar is nu akkoord en de scope, planning en raming van het project zijn geactualiseerd. De aanbesteding van het project kan eind 2023 plaatsvinden waarna de uitvoering kan starten in 2024. Voor dit project zijn subsidies aangevraagd in het kader van het Plattelands Ontwikkelings Programma (POP3) en het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV). Daarnaast is met de gemeente Schouwen Duiveland overeenstemming bereikt over een bijdrage in de projectkosten.

PRJ1497K Fietspad Zanddijk (Gebiedsgerichte Aanpak) (krediet € 650.000,- bruto/netto)

In het bestuurlijk overleg met de Provincie Zeeland en de gemeente Reimerswaal is afgesproken dat waterschap Scheldestromen een bijdrage van € 650.000,- zal leveren aan de provincie Zeeland voor het project Zanddijk om werkzaamheden aan fietsinfrastructuur en onze wegen uit te voeren bij de herinrichting van de Zanddijk bij Yerseke en het verbeteren van de fietsveiligheid rondom de nieuwe weg naar het bedrijventerrein Olzendepolder. De investering wordt over de jaren 2023 (€ 400.000,-) en 2025 (€ 250.000,-) verspreid.

Investerings 2024-2026

Hierna is een toelichting gegeven voor de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1514 Groot onderhoud kunstwerken wegen 2022 ev. (krediet € 5.604.000,- bruto/netto)
In 2015 en 2016 zijn de bruggen in de waterschapswegen geïnspecteerd en onderzocht. Er ligt een flinke opgave. Uit de inspecties en onderzoeken is immers naar voren gekomen dat het merendeel van de bruggen de komende jaren groot onderhoud behoeft. Daarnaast dient er ook een aantal bruggen versterkt, vervangen of gesloopt te worden. Hetzelfde zal voor de duikers onder de wegen gelden. In mei 2020 is door het dagelijks bestuur ingestemd met de beleidsnotitie kunstwerken wegen. Er is gestart met het uitwerken van de aanbevelingen uit deze notitie. Het investeringsvolume geeft ruimte om, vooruitlopend hierop, kunstwerken aan te pakken. De aan te pakken kunstwerken worden opgenomen als aparte investeringen en verrekend met dit investeringsvolume. De prioritering van het groot onderhoud van kunstwerken van de wegen is nog niet afgerond door beperkte personele capaciteit. Daardoor zijn de investeringen die voorzien waren in 2022, 2023 en 2024 doorgeschoven.

PRJ1534 Compensatiebos (krediet € 200.000,- bruto/netto)
Dit project betreft het realiseren van een compensatiebos in 2025. Er vinden momenteel nog vooronderzoeken plaats naar de geschikte locatie.

PRJ1555 Reconstructies wegen 2024 (krediet € 3.095.000,- bruto/netto)
Betreft een jaarlijks budget van reconstructies. De prioritering van de wegen die aangepakt gaan worden komen tot stand op basis van de inspecties en de noodzaak vanuit de omgeving. Er wordt momenteel gekeken of de reconstructie van het fietspad langs de Rijksweg bij Sint Philipsland in 2024 ingepland en uitgevoerd kan worden.

PRJ1497 Maatregelen verkeersveiligheid / Gebieds Gerichte Aanpak (GGA) (krediet € 1.402.000,- bruto/ netto)
In het kader van de beleidsnotitie Verkeersveiligheid 2018 worden in de periode 2021-2027 verschillende fietspaden aangelegd en verbreed. De aan te pakken fietspaden worden opgenomen als aparte investeringen en verrekend met dit investeringsvolume. Vanuit het Waterschapsbeheerprogramma (WBP) is voor de jaren 2023-2027 jaarlijks € 400.000,- toegevoegd aan dit investeringvolume voor projecten in het kader van de Gebiedsgerichte aanpak (GGA). Voor het verkeersveiliger maken van een aantal van de fietspaden is een subsidie bij het Rijk aangevraagd uit het Strategisch Plan Verkeersveiligheid (SPV).

PRJ1497E Verbreden fietspaden Klaasses- en Werendijkseweg (krediet € 2.753.000,- bruto / € 2.364.000,- netto)
Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Klaassesweg en de Werendijkseweg. De Klaassesweg en de Werendijkseweg liggen in elkaars verlengde. Het betreft het gedeelte tussen de aansluiting met de Bergweg en de aansluiting met de Noordendolfer (ten oosten van Zoutelande). De paden hebben een breedte van 2,30 meter en totale lengte van circa 2.245 meter. Beide paden zijn onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en dienen te worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Realisatie van het project stond op de planning voor 2023 maar is verschoven naar 2024.

PRJ1497F Verbreding fietspad Doleweg (krediet € 1.179.000,- bruto / € 1.042.000,- netto)
Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Doleweg tussen de bebouwde kom van Middelburg en de bebouwde kom van Arnemuiden. Het pad heeft een breedte van 2,70 meter en een lengte van circa 1.345 meter. Het pad is onderdeel van het provinciale utilitaire

fietsnetwerk en dient te worden verbreed naar 3,50 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project wordt in 2024 gerealiseerd.

PRJ1497H Verbreding fietspad Provincialeweg Axel (krediet € 425.000,- bruto / € 343.000,- netto)

Het project omvat de verbreding van het fietspad langs de Provincialeweg tussen de uitrit van bedrijventerrein Drieschouwen en de Blijpolderseweg. De Provincialeweg ligt ten zuiden van Axel. Het fietspad heeft daar een breedte van 2,10 meter en een lengte van circa 800 meter. Het fietspad is onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en zal worden verbreed naar 3,00 meter. Naast dat het fietspad erg smal is, is de berm tussen de rijbaan en het fietspad ook smal. Ook de berm tussen de rijbaan en het fietspad zal worden verbreed. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project wordt in 2025 gerealiseerd.

PRJ1497I Verbreding fietspad Turkeijeweg Waterlandkerkje (krediet € 1.112.000,- bruto / € 859.000,- netto)

Het betreft de verbreding van het fietspad langs de Turkeijeweg tussen de parallelweg van de N61 en de Gouden Polderdijk. De Turkeijeweg ligt ten oosten van Oostburg. Het fietspad heeft een breedte variërend van 2,00 tot 2,70 meter en een lengte van circa 2.470 meter. Het fietspad is onderdeel van het provinciale utilitaire fietsnetwerk en zal worden verbreed naar 3,00 meter. Dit betekent een verbetering van de verkeersveiligheid en verkleint de kans op verkeersongevallen. Het project wordt in 2026 gerealiseerd.

Overige ontwikkelingen

De beperkte middelen en capaciteit vragen van ons een gezamenlijke en risicogestuurde aanpak. Dat is ook de koers die het Strategisch Plan Verkeersveiligheid 2030 (SPV 2030) beschrijft. Om de bereikbaarheid en de verkeersveiligheid de komende jaren te garanderen worden gebiedsgerichte aanpakken opgestart en doorlopen.

De Omgevingswet gaat in op 1 juli 2023. Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Vergunningverlening en geluid zijn een belangrijk onderdelen voor ons in deze wet.

Voor de gladheidbestrijding is in 2021 een nieuwe samenwerkingsovereenkomst afgesloten. Wij worden met deze overeenkomst meer ontzorgd. Daarnaast is er sprake van een eerlijkere en transparantere verdeling van de kosten. Dat betekent hogere kosten voor het waterschap.

De afgelopen zomers hebben duidelijk merkbaar hun sporen nagelaten op de waterschapswegen. Schadebeelden die voorheen amper tot niet voorkwamen, treden nu regelmatig op. Waar in het verleden vooral winterschade opgelost moest worden zien wij nu ook het verschijnsel zomerschade ontstaan. Deze wordt voornamelijk veroorzaakt door inklinkende ondergrond door lage grondwaterstand. Er ontstaan veel vaker scheuren en onvlakheden in onze wegen.

2.4 Programma afvalwaterketen

Soms is ons werk onzichtbaar en valt het pas op als we ons werk niet goed doen. Zo lijkt het de normaalste zaak van de wereld dat afvalwater ‘gewoon’ wegstroomt via het afvoerputje. Op onze 15 rioolwaterzuiveringen wordt 24 uur per dag het afvalwater gezuiverd. Met oog voor duurzaamheid, innovatie en energiebesparing. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
Rioolgemalen voldoen aan de afnameverplichting (%)	98%	98%	98%	98%	98%
Lozingen per jaar via overstorten door falen van het afvalwatersysteem	0	0	0	0	0
Zuiveringen voldoen aan de lozingseisen (%)	100%	100%	100%	100%	100%

Wat doen we om prestaties te realiseren

Gezuiverd afvalwater:

Voldoende capaciteit

-Rioolgemalen voldoen aan de afnameverplichting (%)

Onder verantwoordelijkheid van de gemeenten wordt stedelijk afvalwater in gemeentelijke rioleringen ingezameld en afgevoerd naar een overnamepunt. Vanaf de overnamepunten transporteren wij met transportleidingen en rioolgemalen het afvalwater naar een van onze rioolwaterzuiveringen. Met de gemeenten hebben we afspraken gemaakt over hoeveel water ons systeem kan transporteren. Deze afspraken hebben we vastgelegd in een afnameverplichting.

-Lozingen per jaar via overstorten door falen van het afvalwatersysteem

Naast het op orde hebben en houden van de capaciteit van ons systeem, is het ook belangrijk dat het systeem goed functioneert. Ons beheer en onderhoud is er op gericht dat zich geen situaties voordoen waarbij we ongezuiverd afvalwater moeten lozen door het falen van ons systeem.

Zuiveren van afvalwater

-Zuiveringen voldoen aan de lozingseisen (%)

Water dat in onze rioolwaterzuiveringen gezuiverd is, lozen we op het oppervlaktewater. Daar kan het een invloed hebben op onze doelen voor een goede waterkwaliteit (zie programma Watersystemen). Voor elke rioolwaterzuivering zijn in een vergunning lozingseisen vastgelegd. Dit betreft individuele eisen per rioolwaterzuivering en eisen voor de verwijdering van fosfaat en stikstof voor het hele waterschap. Wij streven ernaar om volledig aan de lozingseisen te blijven voldoen. Om dat te realiseren besteden we onder andere veel aandacht aan het risico gestuurd beheren en onderhouden van onze installaties (assetmanagement).

Verwerken van reststromen

Na het zuiveren van afvalwater blijven enkele reststromen over, zoals zuiveringsslib. Waar doelmatig, benutten we deze reststromen voor het opwekken van energie of het terugwinnen van grondstoffen. We zorgen voor een duurzame verwerking van al het zuiveringsslib. Hiervoor hebben we een deelneming in de Slibverwerking Noord-Brabant (SNB). Deze deelneming zet-

ten we voort. Een gedeelte van het zuiveringsslib, afkomstig van rwzi Sint Maartensdijk en Tholen, wordt tijdelijk verwerkt op de rwzi Bath. Een samenwerking met waterschap Brabantse Delta.

Voor de doelstellingen voor de duurzaamheid van de afvalwaterketen, zie het overkoepelende thema duurzame energie en circulaire economie.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 Primair	2022 incl. 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	11.045	12.642	13.300	13.543	15.674	15.972
externe opbrengsten	-1.141	-1.264	-1.316	-1.266	-1.266	-1.266
personeelskosten	6.532	6.736	6.801	7.203	7.455	7.716
rente en afschrijving	10.545	10.545	10.329	11.304	11.521	11.839
Netto kosten programma afvalwaterketen	26.981	28.659	29.114	30.784	33.384	34.261

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

De totale externe kosten kwamen in de primaire begroting 2022 uit op € 11.045.000,-. In 2 begrotingswijzigingen in 2022 is de begroting 2022 verhoogd met € 1.597.000,-. Deze verhoging kan worden uitgesplitst in uitgestelde werken ad € 31.000,-, € 1.108.000,- inflatie op niet beïnvloedbare kosten programma afvalwaterketen (slib, chemicaliën), € 355.000,- voor verhogingen als gevolg van inflatie op de onderhoudskosten en € 123.000,- kosten Evides voor het project Wetlands (per saldo nihil). De kostenstijging begroting 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2022 bedraagt hierdoor € 2.255.000,-. De grootste stijgingen en dalingen in de externe kosten worden hieronder toegelicht, uitgesplitst in oorzaak inflatie en overig.

Inflatie

Voor de afzet slib naar SNB verwachten we een stijging van € 752.000,-. Hierbij zijn we uitgegaan van het gewijzigde tarief SNB 2022. Dit tarief is in de zomer 2022 met 7,4% gestegen door inflatiestijgingen. Dit tarief hebben we verhoogd met + 5% in verband met verdere te verwachten inflatiestijgingen. De begrote afzet volumes zijn in 2022 en 2023 gelijk. Een 1e concept begroting van SNB in september 2022 geeft 4 scenario's. Onze keuze tariefstelling ligt iets onder het hoogste scenario van SNB.

Voor de stijging van de onderhouds- en beheerbudgetten is in het programma afvalwaterketen gerekend met de huidige inflatie (info begin sept'22) welke volgens het CPI 9,9% is voor 2022. Voor 2023 verwacht het CPB een inflatie van 4,3%. Dus ten opzichte van de primaire begroting 2022 is voor 2023 een inflatie aangehouden van 14,2% op de posten te verwachten onderhoud en beheerskosten in 2023. Op totaalniveau is dit een stijging circa € 643.000,- op onderhoud en beheerskosten(exclusief elektriciteit) binnen het programma Afvalwaterketen.

In augustus 2022 is met de huidige inzichten en informatie van leveranciers voor chemicaliën een prognose gemaakt voor de begroting 2023, wat resulteert in een stijging van € 387.000,- (circa 45 %) ten opzichte van de primaire begroting 2022. Polymeren worden gezamenlijk met andere waterschappen ingekocht. De stijgingen op basis van inflatie worden landelijk gemaakt.

Voor alle chemicaliën worden op het ogenblik door de leveranciers dagprijzen gehanteerd. Vele processen zoals fosfaatverwijdering, slibontwatering en stankbestrijding kunnen niet zonder chemicaliën mede vanwege wet- en regelgeving.

Overig

De gasmotoren op RWZI Walcheren zullen in 2023 gereviseerd worden omdat deze storingen blijven geven en niet op vol vermogen kunnen draaien in verband met het risico op langdurige stilstand. Om dit probleem op te lossen moeten de motoren gereviseerd/gemodificeerd worden zodat deze geschikt zijn voor de huidige omstandigheden en weer op vol vermogen kunnen draaien. Hiervoor is in 2023 € 150.000,- benodigd.

Voor toekomstige projecten en onderzoeksprojecten zijn jaarlijks externe adviezen/onderzoeken nodig. In 2023 is dit € 126.000,- hoger dan begroot in 2022. Dit betreffen de onderzoeksprojecten Top Kennis Instituut projecten Effluent Fit for Food, Belissima en STO-WA-onderzoek naar de verwijdering van medicijnresten. Daarnaast is budget geraamd voor systeemkeuze Camperlandpolder/ Kloosterzande, strategie zuiveringsplannen, PFAS-bemonstering.

De energiekosten voor het programma afvalwaterketen laten een stijging van € 49.000,- zien. De tijdelijke voordelen die we in 2022 hebben gehad door de BTW-verlaging op energie en de verlaagde energiebelasting zullen in 2023 niet meer van toepassing zijn. In plaats daarvan zal de overheid met meer gerichte maatregelen de hoge energiekosten voor particulieren compenseren. Het waterschap heeft in 2023 nog niet te maken met extreem hoge leveranciersprijzen voor elektriciteit, omdat de prijzen al lang van tevoren zijn vastgelegd.

Externe opbrengsten

De totale externe baten kwamen in de primaire begroting 2022 uit op € 1.141.000,-. De opbrengstenstijging begroting 2023 ten opzichte van de primaire begroting 2022 bedraagt hierdoor € 175.000,-. In de 3^e begrotingswijziging is de begroting 2022 verhoogd met € 123.000,- voor het project Wetlands.

De externe opbrengsten zijn € 175.000,- hoger dan in de begroting 2022. Als gevolg van de hogere kosten door de hoge inflatie zijn de opbrengsten gerelateerd aan hogere kosten naar boven bijgesteld. Hierdoor onder meer een hogere opbrengst afzet slib € 83.000,-, een hogere opbrengst Covid bemonstering € 50.000,-, een hogere opbrengst transport slib € 27.000,- en een hogere doorberekening naar de gemeente Middelburg van € 15.000,- voor onderhoud gemalen.

Personeelskosten

Naast de stijging voor de nieuwe CAO en de sociale lasten zoals vermeld bij het Programmaplan in hoofdstuk 2 is hieronder voor dit programma de wijziging in formatie toegelicht.

Vanaf 2024 is eveneens de formatiestijging vanuit het WBP opgenomen (1 fte). Voor het programma afvalwaterketen geldt verder een stijging van 2 fte. Dit heeft betrekking op de inzet voor instandhouding. Er verschuift 1 fte informatieanalist naar bedrijfsvoering (-1 fte)

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 20 jaar. De lasten van rente en afschrijving zijn € 214.000,- lager dan de primaire begroting 2022. Door een aantal verschuivingen van projecten naar latere jaren verschuiven ook de lasten van rente en afschrijving naar latere jaren.

Externe kosten meerjarenraming 2024-2026

De kostenbesparing die de aanschaf zonnepanelen vanaf 2022 tot gevolg heeft, is niet voldoende om de verwachte stijging van de energiekosten in de komende jaren te compenseren. Door de inkoopstrategie van gespreide inkoop lang van tevoren zullen de energiekosten t/m 2024 slechts beperkt stijgen (14% t.o.v 2022), maar vanaf 2025 bestaat het risico dat de leveranciersprijzen zeer sterk zullen stijgen. In de meerjarenraming 2025/2026 is rekening gehouden met een stijging van 95% ten opzichte van 2024. Hierdoor is er een reële kans dat de totale energiekosten in 2025 zullen verdubbelen t.o.v. 2024! De marktomstandigheden zijn op dit moment dermate extreem dat het ook niet mogelijk is om het leveringscontract tegen een acceptabele prijs te verlengen, zoals we dit normaal gesproken per 1 januari 2022 hadden gedaan. We kunnen dus voorlopig ook geen prijzen vastleggen vanaf 2025.

Investerings

Overzicht investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2023, meerjarenraming 2023-2025

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2023	2024	2025	2026	>=2027
Afvalwaterketen								
Nieuwe investeringen								
Begroting 2023, machtiging								
PRJ1562H Windketel Waterpark Veerse Meer	250	-	250	250	-	-	-	-
Begroting 2023, separaat								
PRJ1572 Afdekken slibbuffers W'schouwen Mast	500	-	500	500	-	-	-	-
2024								
PRJ1187 Verv en renov afvalwaterleiding	21.790	-	21.790	-	300	450	1.040	20.000
PRJ1187A Aanp. vrijvervalstelsel Westerschouw	4.740	-	4.740	-	1.050	2.050	1.640	-
PRJ1194 Relining vrijvervalstelsel Terneu(A)	410	-20	390	-	390	-	-	-
PRJ1223T Renovatie rg Goes	2.004	-	2.004	-	1.950	-	-	-
PRJ1233P Groot onderhoud gashouder rwzi Wal	300	-	300	20	280	-	-	-
PRJ1541 Verduurzamen bijgebouw rwzi WAL/WAP	350	-	350	-	350	-	-	-
PRJ1543 Overdracht rg's en transportleiding	1.700	-	1.700	-	1.700	-	-	-
PRJ1562C Renovatie rg Kruiningen, Groeneweg	765	-	765	-	765	-	-	-
PRJ1562E Renovatie rg Philippine	780	-	780	-	780	-	-	-
2025								
PRJ1233O Vervanging slibbuffer rwzi Mastgat	500	-	500	-	-	500	-	-
PRJ1233Q Vervanging Zeefbandpers rwzi Wal	3.000	-	3.000	-	-	3.000	-	-
PRJ1244 Rwzi Hulst, groot onderhoud	8.000	-	8.000	-	-	4.000	4.000	-
PRJ1524 Transportsysteem Hulst, Clinge	4.000	-	4.000	-	-	2.000	2.000	-
PRJ1535 Rwzi Terneuzen (na MBR)	4.000	-	4.000	-	-	2.000	2.000	-
PRJ1562 Aanpassing/vervanging rg's	32.080	-	32.080	-	-	580	3.500	28.000
PRJ1562A Renovatie rg Stavenisse	640	-	640	-	-	630	-	-
PRJ1562B Renovatie rg Kwadendamme	440	-	440	-	-	440	-	-
PRJ1562D Renovatie rg Bruiniss, Molenweg	980	-	980	-	-	980	-	-
PRJ1562F Renovatie rg Paal	260	-	260	-	-	260	-	-
PRJ1562G Renovatie rg Koewacht, Klapstraat	690	-	690	-	-	690	-	-
2026								
PRJ1234 Rwzi WA-polder, optim.& energiemaatr	6.000	-	6.000	-	-	-	6.000	-
>=2027								
PRJ1233 Rwzi's, groot onderhoud	45.600	-	45.600	-	-	-	-	45.600
PRJ1243A Rwzi Kloosterzande, uitbreiding	2.400	-	2.400	-	-	-	-	2.400
PRJ1443A Afrekening fase B OAS Westerschouwen	-3.900	-	-3.900	-	-	-	-	-3.900
PRJ1537 Maatregel watersyst.rwzi Kloosterzan	690	-	690	-	-	-	-	690
PRJ1538 Maatregel watersysteem rwzi Breskens	1.800	-	1.800	-	-	-	-	1.800
PRJ1539 Maatregel watersysteem rwzi Oostburg	1.240	-	1.240	-	-	-	-	1.240
PRJ1540 Maatregel watersysteem rwzi Campen	1.770	-	1.770	-	-	-	-	1.770
PRJ1570 Uitbreiding rwzi Tholen	15.000	-	15.000	-	-	-	-	15.000
Nieuwe investeringen								
	158.779	-20	158.759	770	7.565	17.580	20.180	112.600
Onderhanden investeringen								
				19.814	3.601	-	-	-
Totaal Afvalwaterketen								
				20.584	11.166	17.580	20.180	112.600

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1223O Ombouw rioolgemaal Borssele/ PRJ1223P Ombouw rioolgemaal Wilhelminadorp/ PRJ1223R Renovatie rioolgemaal Oost-Souburg/ PRJ1223S Renovatie rioolgemaal Rilland Deze 4 renovatieprojecten zijn zomer 2022 door een externe projectleider opgepakt. Hieruit kwam naar voren dat door de huidige marktontwikkelingen aanvullend krediet benodigd is van € 1,39 miljoen. Dit is voorstel is in de algemene vergadering van 5 oktober 2022 behandeld. De verwachting is dat deze projecten in 2023/2024 worden gerealiseerd.

PRJ1223Q Renovatie rioolgemaal Arnhemuiden

De technische installatie van het rioolgemaal Arnhemuiden is sterk verouderd en storingsgevoelig. De gehele technische installatie dateert uit 1999. Het project was in 2022 gepland door

hoge urgentie vanwege de slechte staat van onderhoud en hoge storingsfrequentie. Door capaciteitsgebrek kan de uitvoeringsperiode nog gaan schuiven in de tijd en kunnen de projectkosten nog toenemen.

PRJ1233I Praktijk onderzoek slibvolume-index (SVI) beheersing rwzi Terneuzen

De bezinkeigenschappen van het slib (SVI) worden nu beheerst door de dosering van een aluminiumzout. In een praktijkonderzoek wordt een aanpassing gedaan die de bezinkeigenschappen zonder dosering van chemicaliën positief beïnvloedt, zodat uitspoeling van slib uit de nabezinktank wordt beperkt en daardoor de lozing van effluent kan blijven voldoen aan de vergunningseisen. Dit project is door capaciteitsproblemen in de jaren doorgeschoven. Er wordt extern advies ingewonnen om dit project te begeleiden.

PRJ1233K Rwzi de Verseput, renovatie E/W

in de Algemene Vergadering van 2 juni 2022 is akkoord gegaan met het laten vervallen van het krediet voor de gedeeltelijke renovatie en te vervangen voor een volledige renovatie van € 8,1 miljoen. De uitvoering staat gepland in 2023.

PRJ1233L Brandmeldingsinstallatie rwzi's Terneuzen/Walcheren/Willem-Annapolder

Dit project is als gevolg van capaciteitsproblemen vertraagd. Het project wordt in najaar 2022 voorbereid en in 2023 worden gerealiseerd.

PRJ1234A RWZI Willem-Annapolder; vervangen Elektrische installatie en fakkel

Dit project wordt als gevolg van professionalisering grotendeels in 2022 en 2023 uitgevoerd.

PRJ1245 Rwzi Retranchement uitbreiding hydraulisch en groot onderhoud

In 2022 is de uitvoering gestart en gezien de marktontwikkelingen na het ter beschikking stellen van in totaal € 12,1 miljoen worden de projectkosten frequent gemonitord. In de algemene vergadering van 17 november 2022 wordt aanvullend krediet van € 1,27 miljoen aangevraagd gezien de extreme marktontwikkelingen in 2022.

Nieuwe investeringen 2023, machtiging

PRJ1562H Windketel Waterpark Veerse Meer (krediet € 250.000,- bruto/netto)

Als gevolg van de ontwikkelingen Waterpark Veerse Meer wordt een windketel voorzien op het rioolgemaal Arnemuiden om het afvalwater van dit park te kunnen verpompen. De plaatsing van de windketel is voorzien in 2023 met geplande technische afronding eind 2023.

Nieuwe investeringen 2023, separaat aan te vragen

PRJ1572 Afdekken slibbuffers Westerschouwen/De Verseput (krediet € 500.000,- bruto/netto)

Afgelopen zomer hebben omwonenden van de rwzi Westerschouwen vele stankklachten ingediend bij het bevoegd gezag welke door de RUD in behandeling zijn genomen. Gebleken is dat het opgeslagen slib in de slibbuffer door het warme weer gaat broeien en dat daardoor de geur vrijkomt. Aanpassingen in het proces en het versneld afvoeren van het slib naar de rwzi Walcheren hebben niet geleid tot vermindering van de klachten. Het afdekken van de slibbuffer wordt als enige oplossing gezien. Ook voor de rwzi De Verseput is deze maatregel noodzakelijk.

Investerings 2024-2026

Hierna is een toelichting gegeven voor de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1187 Vervanging en renovatie afvalwaterleiding (krediet € 21.550.000,- bruto/netto), PRJ1187A Aanpassen vrijvervalstelsel Westerschouwen (krediet € 4.400.000,- bruto/netto), /PRJ1194 Relining vrijvervalstelsel Terneuzen (krediet € 1.768.000,- bruto/netto) Aan de vrijvervalstelsels worden jaarlijks inspecties/onderhoud uitgevoerd en/of worden persleidingen geheel of gedeeltelijk vervangen. Deze projecten worden in 2024 opgepakt na afronding van de onderhanden reliningprojecten PRJ1521A/B op Schouwen-Duiveland en Zeeuws-Vlaanderen. Dit betreft onder meer vervangen appendages persleidingen; rg Magrette, rg Zuiddorpe en Hoofdweg, vervolgfase relinen Zeeuws-Vlaanderen/ Schouwen-Duiveland.

PRJ1223T Renovatie rioolgemaal Goes (krediet € 2.004.000,- bruto/netto)
Door capaciteitsgebrek en de hoge investeringsvolumes in 2023 is dit project doorgeschoven van 2023 naar 2024.

PRJ1233P Groot onderhoud gashouder rwzi Walcheren (krediet € 300.000,-bruto/netto)
Project is onderdeel van groot onderhoud rwzi's. Het membraan van de gashouder wordt vervangen. De raming is bij de voorjaarsnota 2022 aangepast op basis van de inzichten van toen. De realisatie is voorzien in 2024.

PRJ1541 Verduurzaming verwarming bijgebouwen rwzi Walcheren en Willem Annapolder (krediet € 350.000,- bruto/netto)
In relatie tot vermindering van gasgebruik worden alternatieve technieken toegepast om de bijgebouwen op deze rwzi's te verduurzamen. De raming is bij de voorjaarsnota 2022 aangepast op basis van de inzichten van toen. De realisatie is voorzien in 2024.

PRJ1562A Renovatie rioolgemaal Stavenisse (krediet € 590.000,-bruto/netto) / PRJ1562B Renovatie rioolgemaal Kwadendamme (krediet € 400.000,-bruto/netto) PRJ1562C Renovatie rioolgemaal Kruiningen, Groeneweg (krediet € 765.000,-bruto/netto) PRJ1562D rioolgemaal Philippine (krediet € 780.000,-bruto/netto) en PRJ1562E Renovatie rg Koewacht, Klapstraat (krediet € 635.000,-bruto/netto)
De renovatie van deze 5 rioolgemalen is gepland in 2024.

PRJ1233O Vervanging slibbuffer rwzi Mastgat (krediet € 500.000,- bruto/netto),
De vervanging van de slibbuffer op de rwzi Mastgat is een gespecificeerd groot onderhoudsproject op de rwzi's. Vervanging is nodig doordat de kans op het lekken van de geëmailleerde tank kan plaatsvinden.

PRJ1233Q Vervanging Zeefbandpers rwzi Walcheren (krediet € 3.000.000,- bruto/netto),
De vervanging van de zeefbandpers op de rwzi Walcheren is een gespecificeerd groot onderhoudsproject op de rwzi's. Vervanging is nodig omdat de kosten voor onderhoud sterk gaan toenemen en er een risico bestaat dat de zeefbandpers gedurende een langere tijd dan gewenst buitenwerking moet worden gesteld.

PRJ1562 Aanpassing/vervanging rioolgemalen
Voor de aanpassingen en renovatie rioolgemalen is een jaarlijks budget opgenomen voor de toekomstige jaren van € 3.500.000,-. Deze worden vervolgens in specifieke projecten per rioolgemaal opgesplitst.

Overige ontwikkelingen

Naar verwachting komt Europa in 2022/2023 met een voorstel voor vernieuwing van de Richtlijn Stedelijk Afvalwater. Hierin komen mogelijk aanvullende lozingseisen te staan die betrekking hebben op microverontreinigingen zoals medicijnresten. Nederland heeft locaties aangewezen waar het verwijderen hiervan het meest urgent is, vanwege de invloed op de waterkwaliteit en drinkwatervoorziening. Geen van die locaties ligt in Zeeland. We volgen de landelijke ontwikkelingen voor kansrijke en betaalbare oplossingen, maar gaan nog niet zelf inves-

teren in extra maatregelen. Tegelijkertijd zetten we er samen met partners op in dat medicijnresten niet in het afvalwater terecht komen.

Veel van het water (effluent) dat uit onze zuiveringen komt wordt nu vrijwel direct afgevoerd naar grote wateren zoals de Ooster- en Westerschelde. Dit zoetwater kan mogelijk ook nuttig worden toegepast in bijvoorbeeld de landbouw. In het WBP is opgenomen dat de komende planperiode nieuw beleid voor hergebruik effluent uitgewerkt zal worden. Onderdeel van de uitwerking van die nieuwe beleid is een gebiedsonderzoek naar de mogelijkheden voor effluent, met subsidie uit het deltafonds. Voor hergebruik moet water van voldoende kwaliteit zijn, dit zijn aanvullende eisen ten opzichte van de lozingseisen, wat vraagt om extra investeringen. We onderzoeken de mogelijkheden en benodigde maatregelen en maken vervolgens een afweging op basis van kosten en baten.

In dat onderzoek kijken we ook of we dit kunnen koppelen aan andere opgaven (zoals verwijdering van microverontreinigingen) en een verbetering van de waterkwaliteit. In enkele van onze watersystemen is namelijk sprake van te hoge stikstofconcentraties, die voor een aanzienlijk deel toe te schrijven zijn aan het effluent dat uit onze zuiveringen komt. In 2023 worden hiervoor systeemkeuzes uitgevoerd voor de rwzi's Camperlandpolder en Kloosterzande om nader te bepalen welke stikstof beperkende maatregelen moeten worden genomen om de stikstofbelasting op het watersysteem te verminderen.

Op de rwzi Walcheren wordt in samenwerking met de HZ - University of Applied Sciences een onderzoek uitgevoerd naar de technische installatie om invulling te geven aan deze opgave. Het onderzoek draagt bij aan kennisontwikkeling op dit gebied en onderzoekt tevens de mogelijkheid om effluent verder op te werken, zodat hergebruik in de landbouw mogelijk wordt. Deze onderzoeken maken deel uit van het project Belissima, een project dat gedeeltelijk vanuit Topsector Kennis Instituut (TKI) Watertechnologie wordt gefinancierd. Daarnaast neemt het waterschap ook deel in het project EffluentFit4Food waarbij de effecten van de toepassing van effluent op gewassen wordt onderzocht. Het project wordt mede gefinancierd door de TKI Agri & Food. In beide projecten nemen meerdere partners deel waaronder andere waterschappen, bedrijven, HZ en universiteiten. Tenslotte neemt het waterschap ook deel aan het NWO project AquaConnect, waarbij onderzoek gedaan zal worden naar watervraag en aanbod (o.a. effluent) in Zeeuws-Vlaanderen. Dit sluit aan bij de voornemens van het waterschap voor een gebiedsonderzoek.

Voor het efficiënt zuiveren van afvalwater is het ook belangrijk dat het afvalwater zo min mogelijk wordt verdund met schoon water. We streven er naar om verdunning met regenwater zoveel mogelijk te beperken. We stimuleren het afkoppelen van regenwater van daken en verhardingen van het afvalwaterriool. Daarnaast zetten we in op het verminderen van andere schone waterstromen (rioolvreemd water), zoals grondwater en oppervlaktewater. Dat doen we samen met de Zeeuwse gemeenten en Evides in de Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+). In het kader van de SAZ+ wordt in 2020 tezamen met de Zeeuwse gemeenten verder invulling gegeven aan de planvorming Stedelijke Wateropgave (SWO - zie Programma Watersystemen). Daarnaast worden in SAZ+ -verband activiteiten voortgezet die de operationele samenwerking tussen de verschillende partners verder uitbouwen.

Tenslotte gaat volgend jaar de situatie rondom de verwerking van industrieel afvalwater in de Kanaalzone in beeld worden gebracht. Mogelijk volgen hier in de toekomst nieuwe investeringen uit.

Op de rwzi Terneuzen wordt door Evides een membraanbioreactor beheerd voor de verwerking van een deel van het afvalwater. Het permeaat (water uit de MBR) wordt via een bewerkingsstap geleverd aan DOW Chemical BV als proceswater. Zowel Evides als het waterschap willen deze duurzame manier van samenwerking, dat een voorbeeld is van een circulaire economie, continueren. Onderhandelingen over de continuering van deze samenwerking vinden plaats. Bepalend voor de rwzi Terneuzen is het realiseren van een deelstroombehandeling of het in

bedrijf houden van de MBR om te kunnen blijven voldoen aan de in de vergunning gestelde normen voor stikstof.

2.5 Programma bestuur en organisatie

Een doelmatig en rechtmatig bestuur en werkorganisatie zijn het uitgangspunt. Betrokken, gemotiveerde en gekwalificeerde medewerkers zijn essentieel voor het behalen van onze doelen. Ook zijn medewerkers onze ogen en oren waardoor zij zeer belangrijke spil in de uitvoering van ons werk zijn. Omgevingsgericht werken staat daarbij voorop. (Bron: Strategienota)

Prestaties Strategienota

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
Medewerkertevredenheid en -betrokkenheid*		7,5		7,5	
Ziekteverzuim (%)	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%	≤4%
Investeringen gerealiseerd binnen het oorspronkelijk verleende krediet (+ max 10% en/of € 250.000,-)	90%	90%	90%	90%	90%
Investeringen gerealiseerd binnen de oorspronkelijke planning (+ max 6 maanden)	90%	90%	90%	90%	90%
Tevredenheid over het klantcontact	6,5	7,0	7,5	7,5	7,5
Vergunningaanvragen afgehandeld binnen de wettelijke termijn (%) **	98%	98%	98%	98%	98%
Bezwaren afgehandeld binnen de wettelijke termijn (%) **	98%	98%	98%	98%	98%
Digitalisering voldoet aan de Baseline Basis op Orde (%)	60%	90-100%	90%-100%	90%-100%	90%-100%
Baseline informatieveiligheid Overheid geïmplementeerd (%)	60%	60-100%	90%-100%	90%-100%	90%-100%
Medewerkertevredenheid over digitale werkomgeving*	7,5	-	7,5	-	7,5-
Medewerkertevredenheid over fysieke werkomgeving*	7,5	-	7,5	-	7,5
Ongevallen met verzuim	0	0	0	0	0

* Dit wordt om het jaar gemeten

** Prestatie-indicator gebaseerd op aanpassing in Evaluatie en actualisatie Strategienota 2019-2023

Wat doen we om prestaties te realiseren

Democratisch & rechtmatig

2023 is een belangrijk jaar voor de waterschappen. Op 15 maart 2023 vinden de waterschapsverkiezingen plaats. Scheldestromen is samen met de Unie van Waterschappen en de andere waterschappen volop bezig met de voorbereidingen; denk aan de landelijke campagne, die wordt vertaald naar een regionale opkomst bevorderende campagne en de lancering van de stembureau MijnStem.nl met specifiek Zeeuwse onderwerpen.

De gemeenten dragen zorg voor de organisatie van de verkiezingsdag en alles wat daarmee samenhangt. Scheldestromen is verantwoordelijk voor de administratie zoals de registratie van de politieke partijen en de kandidaatstelling. Hiervoor is de Projectgroep verkiezingen ingesteld.

Tevens is voor de verkiezingen van 2023 het waterschapskantoor in Middelburg als hoofdstembureau aangewezen. Het hoofdstembureau treedt tevens op als centraal stembureau.

Het hoofd/centraal stembureau bestaat uit:

mr. drs. A.J.G. Poppelaars - voorzitter
 dhr. G. van Kralingen - plaatsvervangend voorzitter
 mw. C. Michielsen / dhr. G. van Kralingen - stembureauleden
 dhr. W. van Gorsel/dhr. M. Weststrate - plaatsvervangende stembureauleden

De algemene vergadering van Scheldestromen bestaat uit 30 leden. 23 leden worden rechtstreeks gekozen en 7 leden worden aangewezen, de zogenaamde geborgde zetels. Al jaren speelt er een discussie over de afschaffing van de geborgde zetels. Op dit moment is er een wet in voorbereiding over de afschaffing van de geborgde zetels. Naar verwachting wordt eind 2022 duidelijk hoe er in de nieuwe bestuursperiode omgegaan zal worden met de geborgde zetels. Behandeling in de Eerste Kamer staat gepland voor 8 november 2022.

Na de verkiezingen komt er vanuit de Unie een inwerkpakket voor alle nieuwe waterschapsbestuurders. Ook stelt Scheldestromen zelf een inwerkprogramma op voor zowel de gehele AV als het nieuwe DB. Integriteit is hiervan een belangrijk onderdeel.

Om als algemene vergadering (AV) toe te zien op de uitvoering van het vastgestelde (strategische) beleid van het waterschap zal het dagelijks bestuur de AV twee keer per jaar tussentijds informeren over de voortgang op strategische doelen, exploitatie en investeringen. Na afloop van het jaar legt het dagelijks bestuur verantwoording af met de jaarverslaggeving. De accountant zal hierbij een verklaring afgeven over de getrouwheid en de rechtmatigheid. We brengen in beeld wat de wetgeving op het gebied van open overheid betekent voor het openbaar maken van documenten en welke middelen daarvoor benodigd zijn.

Zowel ambtelijk als bestuurlijk besteden we jaarlijks aandacht aan integriteit. Bestuurders zullen in 2023 weer een dilemmatraining krijgen over integriteitsvraagstukken, gevolgd door een moreel beraad. Dit wordt geleid door een specialistisch extern bureau. Ook voor personeel geldt dat er net als voorgaande jaren aandacht zal worden besteed aan integriteit.

Het wetsvoorstel Wet versterking decentrale rekenkamers is in de Tweede Kamer op 31 mei 2022 aangenomen. Op 27 september heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel aanvaard. Met de nieuwe wet vervalt de huidige rekenkamerfunctie in de Gemeentewet en de Provinciewet. In de nieuwe wet worden provincies, gemeenten en waterschappen verplicht op eenzelfde wijze een rekenkamer in te richten.

De Minister van Binnenlandse Zaken overlegt met de Unie over de invoeringsdatum. De Unie pleit er voor om 1 januari 2024 als datum te kiezen waarop de waterschappen een rekenkamer moeten hebben. In maart 2023 zijn er immers waterschapsverkiezingen. Als de verplichting voor de waterschappen op 1 januari 2024 gaat gelden, kan het nieuwe algemeen bestuur zich uitspreken over de samenstelling van de rekenkamer die haar gaat ondersteunen.

Tevens is in dit wetsvoorstel een wijziging in de Gemeentewet, Provinciewet en Waterschapswet opgenomen die betrekking heeft op de rechtmatigheidsverantwoording als onderdeel van de jaarrekening. Met deze wijziging van de rechtmatigheidsverantwoording leggen het college van burgemeester en wethouders bij een gemeente, het college van gedeputeerde staten bij een provincie en het dagelijks bestuur van een waterschap in de jaarrekening zelf verantwoording af over de rechtmatigheid. Dit is in lijn met de systematiek die geldt bij het Rijk. De accountant zal dan geen oordeel meer geven over de rechtmatigheid in zijn controleverklaring maar het dagelijks bestuur. De rechtmatigheidsverantwoording van het dagelijks bestuur wordt dan onderdeel van de getrouwheidsverklaring van de accountant.

Voor de waterschappen is dit van invloed op de inrichting van de verbijzonderde interne controle (VIC) die het waterschap uitvoert omdat deze een duidelijke relatie heeft naar de af te geven rechtmatigheidsverklaring. Het gaat om de inrichting van de VIC en de mogelijkheden

voor de controlerend accountant om hiervan gebruik te maken. Hierbij moeten keuzes gemaakt worden over de positionering, de personele bezetting en het kostenaspect. De invoering van de rechtmatigheidsverantwoording voor de waterschap zal, in verband met voldoende voorbereidingstijd, naar verwachting ingaan in het verslagjaar 2025.

Medewerkers

- Medewerkertevredenheid en -betrokkenheid

Tevreden en betrokken medewerkers zijn essentieel voor een goed werkende organisatie en een goede dienstverlening. We weten uit onderzoek dat tevreden en betrokken medewerkers “harder werken”. Ook bevorderen tevreden en betrokken medewerkers het imago dat wij als werkgever hebben. Ondanks de ontwikkelingen (zowel intern als extern), die automatisch onzekerheid met zich meebrengen, willen we de tevredenheid en betrokkenheid van medewerkers wel vasthouden.

- Ziekteverzuim (%)

Een goed werkgever zorgt voor condities die een veilige en gezonde werkomgeving creëren. Het gaat hier zowel om fysieke veiligheid als om sociale veiligheid. Aandacht voor de arbeidsomstandigheden is hierbij cruciaal. Vandaar dat we het ziekteverzuim monitoren en analyseren en gelijk of lager willen scoren dan de benchmark.

Participatiewet en Wet banenafpraak

Met de Participatiewet en de Wet banenafpraak ligt er voor werkgevers een verplichting om extra banen te realiseren voor mensen met een beperking. Met de banenafpraak wordt de Participatiewet ondersteund. Omdat de overheid de beoogde doelstelling in 2016 niet heeft gehaald, is besloten om voor de sector overheid de Quotumwet in werking te stellen per 1 januari 2018. Het quotumpercentage voor de sector overheid is 2,95%.

Waterschap Scheldestromen heeft de verplichting om in 2023 ca. 20 banen te hebben gerealiseerd van 25,5 uur. Momenteel hebben we 4,24 banen gerealiseerd van 25,5 uur. Net als de meeste andere waterschappen hebben we dus nog een grote opgave om aan de Wet banenafpraak te gaan voldoen.

Knelpunten met betrekking tot de inzet van medewerkers

De beschikbare capaciteit (in samenhang met competenties en inzetbaarheid) is op dit moment onze grootste belemmering om de gewenste prestaties te realiseren. Dit wordt veroorzaakt door:

▪ Arbeidsmarkt

Het tekort aan personeel neemt in veel sectoren toe. Ook bij het waterschap hebben we in toenemende mate te maken met niet of zeer moeilijk vervulbare vacatures. Dit leidt tot gaten in de formatie en dus tot knelpunten vanwege verminderde beschikbare kennis en capaciteit. De verwachting is dat deze vacatures aankomende winter slechts voor een deel kunnen worden ingevuld.

▪ Competenties

We bevinden ons in een transitie veroorzaakt door maatschappelijke ontwikkelingen (Omgevingswet, etc.) die andere competenties vereist dan we vanouds gewend zijn. Medewerkers moeten zich ontwikkelen, wat tijd kost. De tijd gaat ten koste van de noodzakelijke tijd voor het behalen van de prestaties.

▪ Netto besteedbare uren

In de landelijke CAO-overleggen zijn de laatste jaren afspraken gemaakt waardoor de netto besteedbare uren per medewerker afnemen. Denk hierbij aan regelingen voor ouderschapsverlof, IKB en de inzet van het PBB-budget voor vitaliteitsverlof. Omdat de toepassing van deze regelingen afhankelijk is van keuzes van medewerkers, is het bepalen van de impact bijzonder

Belastingen & financiën

In deze begroting en meerjarenraming is voor 2023 een stijging van de lastendruk van 9,53% opgenomen. Dit is opgebouwd uit een kostenstijging van 1-2% verhoogd met de inflatie op basis van de indexen van 2022 en de inschatting van de CPI index (prognoses CPB) en GWW index voor 2023. Deze indexen zijn de afgelopen periode sterk gestegen.

Voor de jaren 2024-2026 is uitgegaan van een inflatiepercentage van 2%. Bij het opstellen van de betreffende begroting zal dit percentage worden geactualiseerd.

Voor 2024 resulteert dit in een lastendrukstijging van 6,04%, hierin zijn de extra kosten op basis van het WBP opgenomen. Voor 2025 is een lastendrukstijging opgenomen van 9,05%. Deze hoge stijging wordt veroorzaakt door een voorlopige inschatting van ruim € 3 miljoen hogere energiekosten (80% stijging) en een overheveling van € 2,1 miljoen aan baggerwerkzaamheden van de investeringen naar de exploitatie op basis van de nieuwe voorschriften die in 2025 gaan gelden. Voor 2026 bedraagt de lastendrukstijging 5,57%. In dat jaar wordt nogmaals € 2,1 miljoen aan baggerwerkzaamheden overgeheveld naar de exploitatie.

Bij het opstellen van de begroting 2024 zal gekeken worden naar een gelijkmatig tarievenverloop. De externe kosten, formatie en investeringen uit het WBP zijn per programma opgenomen en toegelicht.

De netto schuldquote moet gezond blijven: lager dan 250%. Dit is de schuld in verhouding tot de inkomsten van het waterschap. Zoals afgesproken in de algemene vergadering in 2018 is in de berekening van de inkomsten naast de belastinginkomsten ook de wegenuitkering en dividenduitkering meegenomen. In de praktijk betekent dit dat de bestedingen van de investeringen in deze bestuursperiode verlaagd zijn tot gemiddeld € 30 miljoen netto per jaar. Het volume is in de Voorjaarsnota 2020 verhoogd met € 4,4 miljoen voor de investering van de zonnepanelen en in de Voorjaarsnota 2022 met € 0,8 miljoen (vanaf 2023) voor investeringen van uit het WBP.

De schuldquote komt in deze meerjarenraming niet boven de 250%. Voor 2023 verwachten we dat de schuldquote uitkomt op 230%. Op basis van de opgenomen investeringsbesteding en lastendruk in deze meerjarenraming is er sprake van een opwaartse druk van de schuldquote, in 2026 komt deze uit op 241%.

Als de dividendopbrengst van de aandelen Nederlandse Waterschapsbank structureel hoger uitvalt dan € 3 miljoen kan dit worden ingezet om toekomstige tegenvallers op te vangen (incidenteel) en investeringen (structureel) over te hevelen naar de exploitatie. In de begroting 2023 / meerjarenraming tot en met 2026 is € 3 miljoen dividend opgenomen.

We streven naar een weerstandsvermogen dat ruim voldoende is (waardering B). Dat betekent dat we genoeg algemene reserves hebben om risico's te kunnen opvangen. In de periode 2023-2026 is sprake van een "B" waardering (ruim voldoende).

Projecten

- Investerings gerealiseerd binnen het oorspronkelijk verleende krediet (+ max 10% en/of € 250.000,-)
- Investerings gerealiseerd binnen de oorspronkelijke planning (+ max 6 maanden)

We streven er uiteraard naar om de geplande investeringen binnen de tijdsplanning (conform het kredietvoorstel) en het budget (het door de AV verleende krediet) te realiseren. Wanneer door omstandigheden respectievelijk meer dan 6 maanden of 10% van het krediet wordt afgevoerd, dan wordt een nieuwe planning of financiële prognose ter goedkeuring aan de AV voorgelegd.

Dienstverlening & draagvlak

- Tevredenheid over het klantcontact

Waterschap Scheldestromen voert haar werkzaamheden uit voor de Zeeuwse inwoners en de bedrijven en instellingen in haar beheergebied. Dit willen we op een omgevingsgerichte manier doen en hier willen we ons als waterschap verder in ontwikkelen. In 2021 is de Verbeteragenda Scheldestromen opgesteld. Daarin zijn concrete acties opgenomen om de waterschapsdemocratie te verbeteren. De acties zijn opgepakt en hebben o.a. input geleverd voor ons participatiebeleid, dat in 2022 is opgesteld en in februari 2023 definitief door de AV wordt vastgesteld. Vervolgens starten we met het uitvoeren van dit beleid. Naast ons dagelijks contact in ons beheergebied blijven we op zoek naar nieuwe manieren om in contact te zijn met inwoners, bedrijven en instellingen. Participatie maakt expliciet onderdeel uit van de Omgevingswet. De implementatie van de Omgevingswet in 2023 en de organisatieontwikkeling bieden daarmee kansen voor het verbeteren van de samenwerking met inwoners, bedrijven en instellingen.

-Vergunningaanvragen en bezwaren afgehandeld binnen de wettelijke termijn (%)

Het als bevoegd gezag verlenen van vergunningen en het afhandelen van meldingen op basis van de Omgevingswet (voorheen: Waterwet) en daarmee samenhangende regelgeving waaronder de waterschapsverordening (voorheen: Keur). Dit is een klant-vraag-gedreven proces. Dit is inclusief de situaties van samenloop, waarbij andere waterbeheerders adviezen verstrekken. Om deze prestatie te realiseren zal worden gemonitord of de capaciteit voor afhandeling van vergunningen voldoende is om het aantal aanvragen voor vergunningen tijdig af te handelen.

Doelstelling hierbij is via het zoveel mogelijk reguleren van :

- het gebruik maken van waterstaatswerken (activiteiten in, op en rondom waterstaatswerken of beschermingszone);
- het onttrekken van water uit en het brengen van water in oppervlaktewaterlichamen;
- het onttrekken van grondwater en het infiltreren van water in de bodem;
- het in stand houden en bruikbaar houden van de weg alsmede een veilige en vlotte afwikkeling van het verkeer;
- het lozen in oppervlaktewaterlichamen of op een zuiveringstechnisch werk.

Omgevingswet

Om te kunnen voldoen aan de wettelijke eisen die vanuit de Omgevingswet zal naar verwachting in 2023 o.a. gewerkt gaan worden met:

- de nieuwe waterschapsverordening en het nieuwe digitale Omgevingsloket,
- een nieuw ingericht VTH-proces en het nieuwe VTH-vergunningenprogramma,
- nieuwe afstemmingswijze in VTH-keten incl. de plantoetsing met medeoverheden.

Genoemde onderdelen zullen in 2023 extra aandacht vragen om ervoor te zorgen dat we op tijd voldoen aan de wettelijke eisen. Mochten er wijzigingen optreden in de planning van de invoering van de Omgevingswet, dan kan worden gekozen voor andere prioriteiten. Gewerkt zal worden aan het effectief inrichten van de organisatiestructuur m.b.t. plantoetsing en vergunningverlening als onderdeel van de gehele VTH-keten. Dit wordt in samenhang met de overige voorstellen bekeken.

Maatschappelijke opgaven en samenwerking

Er wordt in toenemende mate een beroep gedaan op het waterschap als het gaat om diverse opgaven en samenwerkingsverbanden met andere organisaties. We hebben de neiging om aan alle verzoeken tegemoet te komen, echter vaak zonder een zorgvuldige afweging van onze eigen belangen en mogelijkheden. Deze werkwijze heeft tot gevolg dat we vaak onvoldoende inzet en kwaliteit leveren in deze samenwerkingsverbanden en daar ook op aangesproken worden. Dit leidt tot werkdruk bij medewerkers, onvoldoende resultaat en een slecht imago. Als waterschap willen we graag blijven samenwerken, maar alleen wanneer het meerwaarde

heeft. Dit vereist goede afstemming tussen bestuurlijke en ambtelijke wensen en mogelijkheden. Het vereist van ons een meer responsieve en netwerkende manier van samenwerken waar we ons nog verder in moeten bekwamen. We stellen voor de ontwikkeling van vaardigheden en competenties op het gebied van samenwerking, relatiebeheer en procesmanagement aandacht te geven.

Faciliteiten

Digitale werkomgeving

-Digitalisering voldoet aan de Baseline Basis op Orde (%)

In 2018 en 2020 hebben de waterschappen zich gecommitteerd om 20 resp. 22 afspraken genoemd in de Baseline Basis op Orde van de Unie van Waterschappen gezamenlijk voor te bereiden en per waterschap na te komen.

De baseline bevat 4 thema's:

- Digitale dienstverlening op orde
- Organisatie en samenwerking op orde
- Informatie op orde
- Informatieveiligheid en privacy op orde

Het was de doelstelling om op het vlak van digitalisering in 2023 te voldoen aan de Baseline Basis op orde van de Unie van Waterschappen. Dit om te voldoen aan de maatschappelijke verwachtingen van een moderne overheid. Bijvoorbeeld met externen door een goede aansluiting op collega-overheden en digitale toegankelijkheid voor burgers en bedrijven. Het bereiken van deze doelstelling ligt niet op het gestelde schema, zoals aangegeven in de evaluatie van de strategienota en de monitor september 2022. De implementatie van de baseline vraagt tijd, kennis en kunde, financiële middelen en een goede aansturing. Het vertalen van de abstracte baseline naar een duidelijk plan voor implementatie (inclusief inzicht in benodigde middelen) krijgt in 2023 handen en voeten, evenals het daadwerkelijk implementeren. Door het invullen van vacatures bij het team informatisering in 2022 is inmiddels meer capaciteit beschikbaar voor deze implementatie. Toekomstgericht is het wel een risico dat de nu beschikbare financiële middelen waarschijnlijk niet voldoende zijn om als waterschap duurzaam invulling te geven aan de Baseline Basis op orde.

-Baseline informatieveiligheid Overheid geïmplementeerd (%)

Voor informatiebeveiliging was de doelstelling om uiterlijk in 2023 informatiebeveiliging aantoonbaar op orde te hebben op basis van de implementatierichtlijnen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (Baseline Informatieveiligheid Overheden). In onze aanpak ligt de focus op de organisatieonderdelen en processen waar de risico's het grootst zijn.

De integrale aanpak binnen alle kerntaken van het waterschap heeft ten opzichte van de planning vertraging opgelopen. Er vindt een herijking plaats van het implementatieplan. Voor de uitvoering van informatiebeveiligingsmaatregelen is en wordt de capaciteit in de organisatie op de orde gebracht. De bestemmingsreserve informatieveiligheid is beschikbaar om maatregelen te bekostigen.

Op technisch vlak worden de inhoudelijke activiteiten ondertussen onverminderd uitgevoerd. Een aantal ICT- aanbestedingen en implementaties gaven (voornamelijk door externe invloeden zoals Corona) een grotere claim op de organisatie en partners dan verwacht, maar zijn inmiddels succesvol afgerond. Dit verschaft een solide basis voor een veilige digitale werkplek. De situatie op de arbeidsmarkt en bij externe ICT-kennispartners vereisen ondertussen aanpassingsvermogen. Oplopende levertijden, beschikbaarheid van materialen en met name te korten van IT-chips leggen een toenemende druk op de planning en vragen om creatieve oplossingen.

-Medewerker tevredenheid over digitale werkomgeving

Ondanks alle uitdagingen op het gebied van ICT en informatieveiligheid, blijken medewerkers nog steeds tamelijk tevreden over hun 'digitale werkplek'. De meting in 2020 leverde een uitzonderlijk hoge tevredenheid op, op een moment dat medewerkers net verplicht thuis moesten werken door Corona en daarin goed werden ondersteund door snel uitgerolde ICT-oplossingen. De meting in 2022 is met een 7,0 nog steeds ruim voldoende, maar wel onder het gestelde doel. De omgeving verlangt steeds meer van ons. We willen onze dienstverlening beter aan laten sluiten bij hetgeen 'de klant' van ons wil. Hierbij kijken we zowel naar de externe en interne klant. Bij de interne klant ligt de focus op de interne ondersteuning. Hiervoor is het project om te komen tot een servicedesk ingezet. De servicedesk gaat bijdragen aan vraaggericht werken. Het uitgangspunt hierbij is de dat vraag en behoefte van de (interne) klant leidend is. Uiteraard binnen de wettelijke kaders en duidelijk afgesproken beleidsuitgangspunten, waaronder die van de Basis op orde en de Baseline Informatieveiligheid Overheden.

Fysieke werkomgeving

-Medewerkertevredenheid over fysieke werkomgeving

Met een thuiswerkbudget in het CAO zijn medewerkers gefaciliteerd om ook thuis hun werkplek ergonomisch in te richten. Door en na Corona zijn medewerkers het kantoor anders gaan gebruiken. Namelijk steeds vaker als ontmoetingsplaats en een plek waar men (al dan niet gezamenlijk) deelneemt aan digitale vergaderingen. Dat stelt andere eisen aan het kantoor. We volgen eerst hoe dit zich ontwikkelt, voordat we eventuele aanpassingen aan het kantoor gaan doen.

-Ongevallen met verzuim

Een goed werkgever zorgt voor condities die een veilige en gezonde werkomgeving creëren. Het gaat hier zowel om fysieke veiligheid als om sociale veiligheid. Aandacht voor de arbeidsomstandigheden is hierbij cruciaal. Vandaar dat we streven naar nul arbeidsgerelateerde ongevallen met verzuim.

Exploitatie

x € 1.000

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 Primair	2022 incl. 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	16.429	16.981	17.822	17.833	18.296	18.648
externe opbrengsten	-4.147	-4.147	-4.469	-4.304	-4.240	-4.209
personeelskosten	17.442	17.442	18.485	19.132	19.802	20.495
rente en afschrijving	3.708	3.708	3.580	3.507	3.565	3.782
Netto kosten programma bestuur en organisatie	33.432	33.984	35.478	36.168	37.423	38.716

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

In totaal zijn de verwachte externe kosten voor Bestuur en Organisatie € 1.452.000,- hoger dan de primaire begroting 2022.

De belangrijkste verklaringen voor deze kostenstijgingen zijn de leasekosten voor de bedrijfsauto's (waar op termijn lagere kapitaallasten tegenover staan), incidentele communicatiekosten omtrent de verkiezingen, stijging van de verzekeringspremies voor het personeel, kosten

voor de werving van nieuwe medewerkers, een hogere bijdrage aan Sabewa en allerhande prijsstijgingen. Hieronder volgt een gespecificeerde toelichting:

Facilitair, automatisering en informatisering

Vanaf tweede helft 2022 koopt het waterschap geen auto's meer maar leaset deze. Per saldo stijgen de exploitatiekosten (leasekosten minus minder onderhoudskosten door lease) met € 390.000,-. Hiertegenover staan (op termijn) lagere kapitaallasten.

In (2022 en) 2023 onderzoeken we wat nodig is om de voorzieningen te realiseren voor elektrificatie van het wagenpark. Dit onderzoek wordt betaald uit het exploitatiebudget. In de AV van februari 2023 zal een investeringsvoorstel worden voorgelegd over de elektrificatie van het wagenpark. Dit voorstel betreft dan de voorzieningen die gerealiseerd moeten worden voor het opladen van elektrische auto's.

De begroting 2023 van Het Waterschapshuis (HWH) is in 2022 behandeld in de AV. Ondanks de door de AV ingediende zienswijze, is de begroting ongewijzigd vastgesteld door het bestuur van het HWH. Het is een risico dat nieuwe ontwikkelingen en de verlenging van bestaande programma's alsnog tot verdere kostenstijgingen leiden in 2023 en verder. Voorlopig zijn de kosten van HWH begroot inclusief btw. Koepelvrijstelling is aangevraagd, wat tot een kostenvoordeel zou kunnen leiden. Het gerechtshof heeft hier positief over geoordeeld, maar door dat de Belastingdienst in cassatie is gegaan, is de uitkomst nog onzeker. Een uitspraak vindt mogelijk pas na 2023 plaats.

Hogere kosten voor huisvesting van € 14.000,-. Dit betreft hogere kosten voor warmte-koude levering kantoor en lagere onderhoudskosten op basis van voorgaande jaren.

Bij interne faciliteiten zijn de kosten bijgesteld voor bedrijfskleding (+€ 35.000,-) en abonnementen (€ 15.000,-) naar aanleiding van gerealiseerde uitgaven afgelopen jaren.

Voor hydrografie vallen de kosten van de peilboot € 18.000,- hoger uit in verband met hogere brandstofkosten en de duurdere verzekering voor de nieuwe peilboot.

Voor het archiveren stijgen de kosten naar verwachting met € 33.000,- voor het Zeeuws Archief in verband met de toename van de benodigde archiefruimte en aansluiting e-depot.

Tractie Buitendienst

Naar verwachting is er in 2023 totaal € 121.000,- minder nodig. De grootste oorzaak is dat het budget van € 146.000,- voor het onderhoud aan de werktuigen voor de gladheidsbestrijding vanaf 2023 niet meer nodig is, vanwege de samenwerkingsovereenkomst Gladheidsbestrijding met Rijkswaterstaat. Daarnaast wordt naar verwachting in 2023 een nieuwe vrachtwagen geleverd, waardoor de onderhoudskosten met € 32.000,- zullen afnemen. Daarnaast verwachten we voor brandstofkosten een stijging van € 31.000,- als gevolg van de explosieve prijsstijgingen, hogere onderhoudskosten voor groot onderhoud van € 20.000,- aan de boot 'De Lemmer' + ponton 'De Meerkracht' (Veerse Meer) en hogere kosten voor onderhoud aan heftrucks.

Personeelszaken

Voor organisatie/personeelsbeleid en -beheer stijgen de kosten met € 440.000,-. Dit betreft een hogere verzekeringspremie van € 169.000,- als gevolg van prijsstijgingen en meer langdurig ziekteverzuim in de organisatie (wat een groter risico betekent voor de verzekeraar). Daarnaast hogere kosten van € 77.000,- voor de vertrouwenspersoon en hogere kosten van € 147.000,- voor advertenties in verband met het hoge aantal in te vullen vacatures. Tot slot het Preventief Medisch Onderzoek (PMO) dat eens in de vier jaar wordt aangeboden aan medewerkers € 64.000,-. Het PMO is gericht op het vroegtijdig signaleren van gezondheids- en vitaliteitsproblemen bij medewerkers.

Diversen

Voor het continueren van de ontwikkelingen op het gebied van duurzaam opdrachtgeverschap is vanaf 2023 structureel € 30.000,- extra opgenomen. Dit is nodig om invulling te geven aan de landelijke ambities, zoals die vertaald zijn in het Waterschapsbeheerprogramma 2022-2027. Voor het stimuleren van procesgericht werken en kwaliteitsmanagement binnen de organisatie is een budget van in totaal € 15.000,- opgenomen. De bijdrage in de Uniecontributie stijgt vanaf 2023 met € 82.000,-. Daarnaast zijn er voor circa € 60.000,- kostenstijgingen in verband met de waterschapsverkiezingen in 2023. Onder meer extra kosten voor bestuurlijke bijeenkomsten en bijdragen aan de Unie van Waterschappen voor de landelijke communicatiecampagne.

Communicatie

Voor de eigen communicatie zijn voorts diverse incidentele kosten opgenomen voor: Communicatie rondom de verkiezingen inclusief campagnes in samenwerking met Omroep Zeeland € 150.000,-, aanschaf en inrichting van een nieuwe website (omdat de ondersteuning van de software van de huidige website vervalt in de loop van 2023) € 100.000,-, en de organisatie van een open dag in maart 2023 € 66.000,- (waarvan € 16.000,- uit de bestemmingsreserve zichtbaarheid). Daarnaast is er sprake van een structurele prijsstijging van het drukwerk.

Vergunningen, toezicht en handhaving

De kosten voor handhaving vallen € 38.000,- lager uit. De belangrijkste oorzaak is de verlaging van de bijdrage aan de RUD.

Sabewa

Voor het heffen en invorderen van de waterschapsbelastingen stijgt de bijdrage aan Sabewa met € 87.000,-.

Juridische zaken

De kosten bij juridische ondersteuning dalen met € 20.000,- voor de Omgevingswet, dit betreft de inhuur van personeel die wordt opgenomen bij de personeelslasten.

Grond en eigendommen

De kosten voor het aankopen van grond stijgen met € 20.000,-. Hier tegenover staan hogere opbrengsten.

Externe opbrengsten

De verwachte externe opbrengsten zijn € 161.000,- hoger dan in de primaire begroting 2022. Per saldo een stijging van € 1.291.000,-.

Faciliteren, automatisering en informatisering

De opbrengsten voor huisvesting vallen € 56.000,- lager uit. Dit betreft hogere opbrengsten uit verhuur voor kantoor Middelburg (€ 20.000,-) en lagere opbrengsten uit verhuur en services kantoor Terneuzen (€ 76.000,-). Dit laatste omdat Sabewa heeft aangegeven vanaf 2023 minder vierkante meters te gaan huren.

De opbrengsten van de peilboot stijgen met € 5.000,- in verband met de doorberekening van hogere exploitatielasten (brandstof) van de nieuwe peilboot.

Tractie buitendienst

Baten; naar verwachting in 2023 een stijging van € 20.000,- bestaande uit een opbrengst van € 5.000,- van Staatsbosbeheer voor gebruik van onze boot op het Veerse Meer en een stijging van € 15.000,- voor het ontvangen van schadevergoedingen.

Sabewa

De ondersteuning op het gebied van financieel beleid (opstellen P&C documenten) wordt niet meer door het waterschap maar door Sabewa zelf uitgevoerd. Hierdoor vervalt de vergoeding van € 30.000,-.

Grond- en eigendommen

De opbrengsten uit eigendommen (retributies, (erf)pachten en rechten zijn aangepast aan de realisatie 2022, hiervoor is in de begroting 2023 € 192.000,- extra opgenomen.

Personeelskosten

Naast de stijging voor de nieuwe CAO en de sociale lasten zoals vermeld bij het Programmaplan in hoofdstuk 2 is hieronder voor dit programma de formatiestijging toegelicht.

Op basis van het WBP stijgt de formatie in 2023 en 2024 voor het programma bestuur en organisatie met respectievelijk 7,5 en 15 fte. In 2023 gaat dit om een uitbreiding van de afdeling Projecten met een team van 7,5 fte voor de nieuwe normering van de waterkeringen. In 2024 is hiervoor een verdere uitbreiding van 15 fte opgenomen. De kosten hiervan worden voor 90% doorbelast aan de betreffende projecten.

Daarnaast is voor het team Personeelszaken een uitbreiding voorzien van 2,7 fte.

Rente en afschrijving

Voor de nieuwe investeringen is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 10 jaar op basis van het bestuurlijk bestedingsvolume.

Investerings

Overzicht investeringen en voorgenomen bestedingen begroting 2023, meerjarenraming 2023-2025

x € 1.000

Programma/beleidsveld	Voorgenomen kredieten			Voorgenomen bestedingen netto				
	bruto	subsidie/ bijdrage	netto	2023	2024	2025	2026	>=2027
Bestuur en organisatie								
Nieuwe investeringen								
Begroting 2023, machtiging								
PRJ1340B Vloerbed. AV M'burg, buitenlocaties	115	-	115	115	-	-	-	-
PRJ1517 Tractiemiddelen 2023	896	-54	841	841	-	-	-	-
PRJ1545 Vervanging bedrijfsm (pc mob tabbl.)	1.000	-	1.000	600	400	-	-	-
2024								
PRJ1518 Aank./vervangen tractiemiddelen 2024	791	-47	744	-	744	-	-	-
2025								
PRJ1544 Inf.Veiligheid:fysieke toegangscontr	2.100	-	2.100	-	100	2.000	-	-
PRJ1546 Aank./verv. tractiemiddelen 2025	1.206	-120	1.086	-	-	1.086	-	-
2026								
PRJ1547 Aank./verv. tractiemiddelen 2026	1.842	-185	1.657	-	-	-	1.657	-
>=2027								
PRJ1523 Verv.warmte-/koude instal. kant.Mb-2	1.900	-	1.900	-	-	-	-	1.900
PRJ1548 Aank./verv. tractiemiddelen 2027 ev	13.393	-751	12.643	-	-	-	-	12.643
Nieuwe investeringen	23.244	-1.156	22.087	1.556	1.244	3.086	1.657	14.543
Onderhanden investeringen				360	250	-	200	-
Totaal Bestuur en organisatie				1.916	1.494	3.086	1.857	14.543

Toelichting:

Onderhanden investeringen

PRJ1419 Aankoop/vervanging auto's 2022

Omdat per juli is overgegaan op het leasen van nieuwe auto's, is geen investering meer nodig voor de aanschaf van nieuwe auto's, dit is eerder aangekondigd in de monitor. Het krediet zal bij de jaarrekening 2022 worden afgeraamd. In de AV van februari 2023 zal een investeringsvoorstel worden voorgelegd over de elektrificatie van het wagenpark. Dit voorstel betreft dan de voorzieningen die gerealiseerd moeten worden voor het opladen van elektrische auto's.

Nieuwe investeringen 2023, machtiging:

PRJ1340B Vloerbedekking AV M'burg, buitenlocaties (krediet € 115.000,- bruto / netto)

De vloerbedekking op de buitenlocaties en in de AV-zaal Middelburg is aan vervanging toe. Hiervoor is in 2023 een netto krediet beschikbaar van € 115.000,-. Het omvat het vervangen van het linoleum op de buitenlocaties en het vervangen van tapijt op de tribune van de AV-zaal Middelburg.

PRJ1517 Tractiemiddelen 2023 (krediet € 896.000,- bruto / € 841.000,- netto)

Op basis van een geactualiseerd vervangingsschema voor tractiemiddelen is het bedrag geraamd voor de vervanging/aankoop van de tractiemiddelen in 2022

PRJ1545 Vervanging bedrijfsmiddelen (pc/mobiel/tablet) (krediet € 1.000.000,- bruto/netto)

Laptops, pc's, smartphones en tablets (hardware) dienen vervangen te worden in verband met aflopende ondersteuning of met einde levensduur. Ook staat in 2023 het leveren van nieuwe hardware aan de nieuwe AV-leden, DB-leden en fractievolgers op het programma wat uit het

investeringsbudget wordt betaald. Een deel van de hardware moet in 2023 vervangen worden in verband met aflopende ondersteuning voor updates en/of einde levensduur. De overige hardware kan begin 2024 worden vervangen. Dit betekent dat de investering van € 1.000.000,- voor het vervangen van bedrijfsmiddelen over de jaren 2023 (€600.000,-) en 2024 (€400.000,-) wordt gespreid.

Nieuwe investeringen 2023, separaat aan te vragen

Voor het programma Bestuur en Organisatie zijn er in 2023 geen separate kredietaanvragen.

Investerings 2024-2026

Hierna is een toelichting gegeven op de projecten voor de komende periode waar ten opzichte van de vorige meerjarenraming een wijziging heeft plaatsgevonden in de raming van de projectkosten.

PRJ1518 (krediet € 791.000,- bruto/€ 744.000 netto), PRJ1546 (krediet € 1.206.000,- bruto/€ 1.086.000 netto), PRJ1547 (krediet € 1.846.000,- bruto/€ 1.657.000 netto) en PEJ1548 Aankoop/vervanging tractie 2023-2027 ev

Op basis van het in de zomer geactualiseerde vervangingsschema tractiemiddelen zijn de bedragen geraamd die nodig zijn voor de vervanging/aankoop tractiemiddelen in deze periode.

2.6 Belasting- en algemene opbrengsten

In dit programma worden de belastingopbrengsten en overige algemene opbrengsten opgenomen die de kosten van het waterschap dekken.

Exploitatie

kosten- en opbrengstsoorten	Begroting			Meerjarenraming		
	2022 primair	2022 incl. 3 ^e begr. wijziging	2023	2024	2025	2026
externe kosten	-	-	-	-	-	-
externe opbrengsten	-630	-630	-630	-630	-630	-630
personeelskosten	-	-	-	-	-	-
dividendopbrengst	-3.000	-3.837	-3.000	-3.000	-3.000	-3.000
belastingopbrengst (inclusief oninbaar/ kwijtschelding)	-103.564	-103.564	-113.591	-120.457	-131.437	-138.752
Netto kosten programma belasting- en algemene opbrengsten	-107.194	-108.031	-117.221	-124.087	-135.067	-142.382

x € 1.000

Toelichting belangrijkste financiële afwijkingen in de exploitatie:

Externe kosten

-

Externe opbrengsten

De externe opbrengsten bestaan in 2023 uit de raming voor leges en retributies.

Dividend

In de begroting 2023 is rekening gehouden met een dividendopbrengst van de aandelen Nederlandse Waterschapsbank van € 3.000.000,-. De NWB is voornemens de komende jaren een hoger dividend uit te keren. Besluitvorming over de hoogte van uitkeringen vindt jaarlijks door de NWB plaats bij de bestemming van het jaarrekeningresultaat.

Conform het waterschapsprogramma zal extra een dividendopbrengst, boven de € 3.000.000,-, worden ingezet om tegenvallers op te vangen en investeringen over te hevelen naar de exploitatie.

Belastingopbrengst

De geraamde bruto-opbrengsten van de waterschapsbelastingen voor 2023 tot met 2026 worden onderstaand per heffing gespecificeerd. Tevens zijn de gerealiseerde opbrengsten over 2021 opgenomen.

Waterschapsbelasting	Bedragen x € 1.000					
	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Meerjarenraming		
				2024	2025	2026
Watersysteemheffing ingezetenen	19.666	21.004	23.213	24.840	27.159	29.081
Watersysteemheffing gebouwd	32.529	34.429	38.057	40.801	44.816	47.959
Watersysteemheffing ongebouwd	11.376	12.119	13.289	14.231	15.649	16.763
Watersysteemheffing natuurterreinen	272	287	310	330	361	385
Zuiveringsheffing	36.793	37.436	40.487	42.140	45.437	46.695
Verontreinigingsheffing	691	739	757	788	849	873
Totaal belastingopbrengst	101.327	106.014	116.113	123.130	134.271	141.756
Kwijtschelding / oninbaar	-2.064	-2.450	-2.522	-2.673	-2.834	-3.004
Totaal netto	99.263	103.564	113.591	120.457	131.437	138.752
Lastendruk (belastingopbrengst)			9,53%	6,04%	9,05%	5,57%

De lastendrukstijging in 2023 bedraagt 9,5% ten opzichte van 2022. Dit is opgebouwd uit diverse autonome stijgingen en een inflatie van circa 4% voor 2023 en te laag opgenomen inflatie over 2022. De stijging valt binnen de kaders van het Waterschapsprogramma: stijging van 1% tot 2% per jaar verhoogd met inflatie.

In 2023 is voor kwijtschelding € 1.922.000,- en voor oninbaar € 600.000,- begroot. In totaal een stijging van € 72.000,- ten opzichte van de begroting 2022 op basis van de realisatie van de afgelopen jaren.

In 2024 is sprake van een lastendrukstijging van ruim 6%. Veel kosten uit het WBP hebben hun aanvang in 2024 en zijn meegenomen in deze lastendruk. De definitieve besluitvorming hierover zal bij de begroting 2024 plaatsvinden. In 2025 is in deze berekening sprake van een lastendruk van ruim 9%, hierin is een verhoging van € 3,5 miljoen opgenomen voor energiekosten (nieuw contract per 1-1-2025) en € 2,1 miljoen aan baggerprojecten die volgens de nieuwe voorschriften per 2025 verschuiven naar de exploitatie. In 2026 vindt nogmaals een verschuiving plaats van baggerprojecten naar de exploitatie van € 2,1 miljoen.

Voor een verdere toelichting wordt verwezen naar paragraaf 3.5 Waterschapsbelastingen.

Meerjarige ontwikkelingen

Aanpassing belastingstelsel

Eind 2020 heeft de Ledenvergadering van de Unie een drietal besluiten genomen over de toekomst van het belastingstelsel van de waterschappen. Het ging daarbij in de 1^e plaats over een pakket aan voorstellen om daarmee een aantal knelpunten op te lossen en het meenemen van vier zogenaamde meekoppelkansen.

Verder is de minister gevraagd om samen met de waterschappen de mogelijkheden te onderzoeken om het belastingstelsel “wendbaarder” te maken en de bekostiging van het waterbeheer toekomstbestendiger te maken. De laatste twee onderwerpen zijn aparte trajecten die nog de nodige tijd zullen vergen.

De Unie van Waterschappen en het Ministerie van I&W hebben in 2021 veel energie gestopt in het overleg met VNO-NCW over de tariefdifferentiatie gebouwd. Tariefdifferentiatie gebouwd zal het mogelijk maken om binnen de tariefstelling gebouwd onderscheid te maken tussen tarieven voor woningen en niet-woningen. Dit op basis van mogelijke verschillen in waarde-ontwikkeling.

De waterschappen zijn er voorstander van om bij de tariefstelling gebouwd, jaarlijks de tarieven voor woningen en niet-woningen te kunnen vaststellen, in plaats van bij de kostentoe­delingsverordening die in principe voor een periode van 5 jaar geldt. Afhankelijk van de in-spraakreacties zal de minister bepalen of de tariefdifferentiatie gebouwd in het ontwerp-wetsvoorstel wordt opgenomen.

In augustus 2022 is het conceptwetsvoorstel in de formele consultatie gegaan. De wijzingen in het concept-wetsvoorstel hebben betrekking op de watersysteemheffing en de zuiveringshef-fing/verontreinigingsheffing. Daarnaast zijn nog onderwerpen in het concept-wetsvoorstel opgenomen die niet voortvloeien uit de voorstellen van de Unie.

Volgens de huidige strakke planning wordt het wetsvoorstel medio juni 2023 bij de Tweede Kamer ingediend, waarbij nog steeds een inwerkingtreding op 1 januari 2025 wordt beoogd. De verwachting is dat als er ergens in het traject een knelpunt of vertraging optreedt, dat tegelijk gevolgen zal hebben voor de daaropvolgende stappen. De Unie heeft op 27 september 2022 heeft een reactie ingediend bij de minister van I&W. In algemene zin heeft de Unie in-stemmend gereageerd op het conceptwetsvoorstel.

Bij een aantal onderdelen van het conceptwetsvoorstel heeft de Unie opmerkingen geplaatst. De belangrijkste reactie gaat over het inperken van de ruimte die waterschappen krijgen om de watersysteemheffing af te kunnen te stemmen op de specifieke kenmerken van het gebied en de taakuitoefening. In het conceptwetsvoorstel is een nieuw model voor de kostentoe­deling opgenomen, het Verbeterd Combimodel.

De huidige kostentoe­delingssystematiek heeft als kernmerk dat er weinig te sturen valt in de tarieven en de kostenaandelen voor de watersysteemheffing. Die sturingsmogelijkheden kent het Verbeterd Combimodel wel. Dit Uniemodel legt voor de kostenaandelen voor onge­bouwd de relatie tussen het aantal hectares onge­bouwd en bevolkingsdichtheid (aantal ha. onge­bouwd per 1.000 inwoners). Voor natuur wordt uitgegaan van de natuurdichtheid (aantal ha. natuur per 1.000 inwoners).

Het voorstel van de Unie kende voor onge­bouwd en natuur bandbreedtes van + en - 30% van de berekende kostenaandelen. Hiermee kunnen de waterschappen de kostenaandelen van de ver-schillende categorieën zodanig inregelen dat de nieuwe kostentoe­delingssystematiek niet hoeft te leiden tot gedwongen ongewenste lastenverschuivingen. In het conceptwetsvoorstel zijn de bandbreedtes beperkt tot + en - 25% van de berekende uitkomst. Het gevolg is dan dat voor enkele waterschappen de huidige tarieven niet meer binnen de bandbreedtes passen en dat zij bij de invoering van het nieuwe stelsel wel direct ongewenste lastenverschuivingen moeten doorvoeren. De Unie heeft daarom verzocht voor de kostenaandelen onge­bouwd en natuur bandbreedtes van + en - 30% op te nemen.

Het conceptwetsvoorstel voorziet ook in de mogelijkheid om een tariefdifferentiatie van maximaal 100% in te voeren voor zogenaamde plusvoorzieningen waar geen concreet verzoek aan ten grondslag ligt. Dit ziet toe op onze situaties voor Tholen en de Reigersbergsche polder waar we met wateraanvoerprojecten extra's doen ten opzichte van andere gebieden. In de informatieve AV van 21 september 2022 is ingestemd met het voorstel van het DB om in de Uniereactie duidelijker tot uitdrukking te brengen dat binnen 1 voorziening meerdere tarief-differentiaties kunnen gelden, waarbij één draagvlakmeting volstaat. Onze inbreng in bij de Unie in de Commissie Bestuurszaken, Communicatie en Financiën (CBCF) van 23 september 2022 heeft er toe geleid dat de formele Uniereactie op dit punt is aangepast.

2.7 Overkoepelende thema's

Klimaatadaptatie

Door de Zeeuwse overheden is het nationale klimaatbeleid (vastgelegd in het Deltaprogramma en de Nationale Adaptatiestrategie) uitgewerkt in de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KASZ). Deze strategie is in 2021/2022 bestuurlijk vastgesteld door de Zeeuwse overheden waaronder waterschap Scheldestromen. Het waterschap heeft de KASZ nader uitgewerkt in een Waterschapsklimaatadaptatiestrategie (WKAS). In de WKAS is de integraliteit tussen de kerntaken en het maatschappelijk thema geborgd. Aanpassing aan een veranderend klimaat zit op basis van wettelijke normen verweven in onze kerntaken. Daar ligt de prioriteit van het waterschap. Waar het zowel de waterschapstaken als die van andere overheden raakt, werken we samen aan het klimaatbestendig maken van Zeeland. Het waterschap gaat bij de klimaatopgaven uit van informatie uit de klimaatstudies van het KNMI die vertaald worden naar (wettelijke) normstelling.

Voor de uitvoering van de Zeeuwse klimaatmaatregelen is in 2022 een convenant afgesloten tussen de Zeeuwse overheden, waaronder het waterschap. Ook de maatschappelijke organisaties en een groot deel van het bedrijfsleven hebben zich gecommitteerd aan de realisatie van de KASZ.

In juni 2022 heeft het waterschap het initiatief genomen voor de Zeeuwse Watertafel over het maatschappelijk thema Klimaat”.

In 2023 zal door het waterschap nader invulling gegeven worden, vanuit de kerntaken, aan het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie (onderdeel van het hiervoor genoemde convenant).

Duurzame energie en circulaire economie

Duurzame energie

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
Percentage energieneutraal *	60%	80%	90%	100%	100%
Energiebesparing per jaar **	1%	1%	1%	1%	1%

* Prestatie-indicator gebaseerd op aanpassing in Evaluatie en actualisatie Strategienota 2019-2023

** Doelstellingen pas per 2023 opgesteld (in 2022 wordt hier al wel reeds over gerapporteerd)

In de Strategienota heeft het waterschap de ambitie vastgelegd om in 2025 100% energieneutraal te zijn. Dit doen we door enerzijds energie te besparen (doelstelling 1% per jaar) en anderzijds energie op te wekken.

In 2021 is een Energie Efficiency Plan opgesteld voor de periode 2021-2025, waarin concrete maatregelen zijn opgenomen om deze doelen te bereiken.

- Percentage energieneutraal (%)

Het waterschap streeft naar 100% energieneutraliteit in 2025. Dat betekent dat in 2025 de energieopwekking gelijk moet zijn aan het energieverbruik.

Onder het energieverbruik wordt verstaan het primaire energieverbruik van onze gebouwen en installaties en van het eigen wagenpark en materieel.

Onder de energieopwekking wordt verstaan:

- de opwekking van biogas uit zuiveringsslib;
- de opwekking van elektriciteit uit duurzame bronnen (zon, wind, waterkracht) door het waterschap zelf;

- de opwekking van energie bij de slibeindverwerking door SNB, naar rato van aandeelhouderschap;
- de duurzame afzet van houtige biomassa uit rooiwerkzaamheden.

Waterschap zal in de aanpak van het energieneutraal worden gebruik maken van een mix aan maatregelen die vallen onder bovenstaande vormen van energieopwekking en energiebesparing.

In 2022 is de grootschalige toepassing van zonnepanelen bij gebouwen en zuiveringsinstallaties uitgevoerd. Met de investering is 75 tot 80 procent van de oorspronkelijke doelstelling voor zonnepanelen (5.300 kWp) bereikt. Hoewel er nochtans een positieve businesscase is pakt deze wel minder positief uit dan was voorzien. Deze ontwikkeling wordt meegenomen in de periodieke beoordeling van de gekozen aanpak voor energieopwekking. Er zal op bestuurlijk niveau worden bezien welke maatregelen nodig zijn om de energiedoelstelling in 2025 te realiseren.

Naast de eigen realisatie van zonnepanelen onderzoeken we de kansen voor het opwekken van duurzame energie door derden op onze waterschapeigendommen en doen actief mee in pilotprojecten. Dit draagt bij aan het streven van het waterschap om door beschikbaarstelling van de terreinen aan derden voor duurzame energieproductie een bijdrage te leveren aan de regionale energietransitie. Hiermee wordt mede invulling gegeven aan de Zeeuwse Regionale Energiestrategie waarin Scheldestromen nauw betrokken is.

- Energiebesparing per jaar (%)

We blijven inzetten op een verdere verlaging van het energieverbruik en daarmee ook de CO₂ uitstoot. We zullen voorstellen uitwerken die betrekking hebben op onze kantoren, zuiveringsinstallaties en gemalen en ook het wagen- en machinepark. Dit is inmiddels verwerkt in een nieuw Energie- en Efficiëntieplan (planperiode 2021-2025).

Circulaire economie

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2023	2024	2025
Circulair is een gunningscriterium in aanbestedingen (%)	65%	100%	100%	100%	100%

- Circulair is een gunningscriterium in aanbestedingen (%)

Het waterschap wil bijdragen aan een circulaire economie. Inmiddels is duidelijk dat de voortgang zich moeilijk laat vangen in een eenduidige goed meetbare prestatie-indicator. Scheldestromen weet inmiddels wat haar belangrijkste circulaire uitdagingen zijn, maar een kosten efficiënte adequate aanpak behoeft nog aanvullende beleidsvorming. Dit geldt ook voor de andere waterschappen. Gezamenlijk in UvW-verband is afgesproken om op organisatieniveau actieplannen op te stellen. Ambitie is om met dit actieplan ook meer grip en stuurbaarheid op het onderwerp te krijgen.

Leefomgeving

Bij veel dagelijkse werkzaamheden en projecten heeft Scheldestromen invloed op de leefomgeving in Zeeland. Denk hierbij aan het landschap, natuur, cultuurhistorie en mogelijkheden voor recreatie. Onze medewerkers hebben daar dagelijks aandacht voor en werken actief samen met andere partijen. We zoeken naar mogelijkheden om eenvoudig en betaalbaar een extra bijdrage aan onze omgeving te leveren. Dit doen we bijvoorbeeld door werkzaamheden anders aan te pakken en vooraf na te denken of maatregelen relatief eenvoudig kunnen meegenomen kunnen worden in het werk. Dit borgen we in onze werkprocessen. We promoten dat bij ontwikkelingen en het uitvoeren van werkzaamheden meekoppelkansen worden benut om de biodiversiteit te verbeteren. We blijven de Visie Biodiversiteit 2018 uitvoeren. Waar nodig,

bijvoorbeeld voor cultuurhistorie en mogelijkheden voor recreatie, stellen we waterschapsbreed beleid op. Zo is in 2021 een inspiratiedocument Biodiversiteit opgesteld samen met Zeeuwse natuurorganisaties. Het biodiversiteitsbeleid heeft ook een prominente plaats gekregen in WBP 2022-2027 (WBP) en maakt onderdeel uit van de Koers die Scheldestromen de komende 6 jaar wil varen en ontwikkelen. Voor cultuurhistorie is, in de 2e begrotingswijziging programmaprogram 2021, een bestemmingsreserve gevormd voor een bedrag van € 0,5 miljoen. In het verleden zijn diverse objecten met een cultuurhistorische waarde gerestaureerd. Op basis van een prioriteringslijst zijn één Rijksmonument, te weten de Beaufortsluis en zeven andere objecten met een zeer hoge cultuurhistorische waarde gerestaureerd. Vanwege de staat van onderhoud en verkeersveiligheid worden de duikers Buthdijk (Axel) als eerste opgepakt. De Buthdijk (Axel) heeft een hoge cultuurhistorische waarde. De overige objecten met zeer hoge cultuurhistorische waarde worden in de komende planperiode ingepand.

In navolging op de visie en ambitie biodiversiteit, de Strategienota, het Waterschapsbeheerprogramma 2022-2027 en het inspiratiedocument ambitie Biodiversiteit is in 2022 bestuurlijk overeengekomen een pilotplan uit te werken met als doel binnen een klein (aantal) afgebakende gebieden ervaring op te doen met draagvlak voor een manier van maaien die meer gericht is op biodiversiteit, maar waarbij onze kerntaken nog steeds voorop staan. De pilotgebieden Hoofdplaatpolder (regio zuid), Colijnsplaat-Kats (regio midden) en Burgh Haamstede (regio noord) zijn, naast enige mate van regionale spreiding en aanwezigheid van diverse assets (wegen, dijken sloten), gebaseerd op onderstaande gebiedstypen:

- 1) Bestaande natuurgebieden (o.a. Natura-2000);
- 2) Ecologische verbindingen;
- 3) Bufferzones rondom bestaande natuurgebieden;
- 4) Hotspots van Zeeuwse soorten.

Voor de extra uitvoeringskosten van de pilot maaien is bij het programma wegen €100.000,- opgenomen.

Innovatie & kennis

We zetten kennis en innovatie in om ons werk beter te doen. De omvang en complexiteit van de opgaven maken dat we anders moeten kijken naar onze manier van werken en vragen extra aandacht in de opbouw van kennis en competenties binnen het waterschap. (Bron: Waterschapsbeheerprogramma 2022-2027)

De hierboven genoemde opgaven kenmerken zich onder andere door de transities op het gebied van klimaat, digitalisering, participatie en mobiliteit. Kennisontwikkeling en innovaties zijn nodig voor het waterschap om bij deze veranderingen zijn rol goed te kunnen pakken. In 2023 wordt verder invulling gegeven aan de vier 'kennislijnen' uit het Waterschapsbeheerprogramma:

1. Participeren in landelijke kennisontwikkeling en programma's
2. Toepassen nieuwe kennis en instrumenten
3. Ontwikkelen van vaardigheden en competenties
4. Delen en beschikbaar stellen van kennis (aan de omgeving)

In 2023 wordt in samenwerking met het onderwijs (waaronder de Hogeschool Zeeland) en andere partners ingezet op het onderzoeken van mogelijkheden voor de opbouw van kennis. Innoveren doen we samen. Daar hoort bij dat we samen met onze medeoverheden, maatschappelijke instellingen, bedrijven en burgers moeten kijken naar de innovatieopgave die er ligt voor Zeeland, en waar mogelijk de handen ineen moeten slaan. Het in 2022 vastgestelde participatiebeleid biedt veel handvatten voor een meer omgevingsgerichte benadering.

Verder worden in 2023 twee kennislunches georganiseerd vanuit het thema innovatie & kennis. Bij de onderwerpkeuze voor de kennislunch wordt gekeken naar zowel de grote veranderingsopgaven als naar het verkrijgen van direct nieuwe toepasbare kennis.

Voor 2023 en verder moeten ruimte en middelen worden benut om kansrijke innovatieve ideeën te kunnen ontwikkelen tot nieuwe toepassingen in het werk. Dit doen we niet alleen door pilot innovatieprojecten op te starten, maar ook door aandacht te hebben voor het opschalen van kansrijke innovaties en geslaagde pilots. In het WBP staan meerdere knelpunten genoemd waarbij er kansen liggen voor innovatie. Bijvoorbeeld het kunnen inspelen op zomerschade bij wegen, meervoudig ruimtegebruik bij waterkeringen, informatievoorziening en monitoring en hergebruik van effluent. Om ervoor te zorgen dat de organisatie zich verder kan doorontwikkelen tot een succesvolle innovatieve organisatie, wordt in de komende jaren het Innovatiebeleid Scheldestromen 2021-2026 geïmplementeerd.

Crisisbeheersing

Prestatie-indicator	Doel				
	2022	2023	2024	2025	2026
Crisis oefeningen uitgevoerd en geëvalueerd	1	1	1	1	1

De activiteiten van Crisisbeheersing zijn:

1. Tijdens een calamiteit de crisisorganisatie activeren volgens de afgesproken procedures om de schade t.g.v. de calamiteit zo veel als mogelijk te beperken
2. Het zorgdragen dat de crisisorganisatie is voorbereid op een calamiteit door:
 - a. de bemensing van de organisatie op orde te houden
 - b. de planvorming (risico-analyses, maatregelplannen, draaiboeken) actueel te houden
 - c. noodmaterieel en -materiaal compleet en in goede staat te houden
 - d. het opleiden, trainen en oefenen (OTO) van de medewerkers van de crisisorganisatie
 - e. het onderhouden van contacten met externe partijen (VRZ, Regio West, RWS, etc) om de samenwerking met die partijen tijdens een calamiteit en in de voorbereiding erop te optimaliseren. Het afsluiten en beheren van (calamiteiten)contracten en samenwerkingsconvenanten is hier ook onderdeel van.
 - f. het zorgdragen voor sluitende roosters voor de wachtdienstregeling voor de medewerkers van het waterschap

Er zijn (grote) achterstanden in bovenstaande activiteiten. In de periode 2021-2022 is de personele capaciteit uitgebreid, maar de achterstand is zodanig groot dat het thema voor de periode 2023-2026 "basis op orde" is, met als speerpunten:

1. grip krijgen op de activiteiten door doelgericht en procesgericht werken te implementeren
2. op pragmatische wijze zorgen dat de crisisorganisatie er staat bij een calamiteit
 - a. een volledig ingevulde bemensing
 - b. alle medewerkers van de crisisorganisatie zijn opgeleid
3. volledig ingevulde wachtdienstroosters

Vanuit het eerste speerpunt (grip krijgen) kan er bij voldoende capaciteit worden gestart met verdere professionalisering van het thema Crisisbeheersing.

3 Paragrafen

3.1 Ontwikkelingen sinds het vorige begrotingsjaar

De ontwikkelingen hebben grotendeels betrekking op inflatie, loonontwikkelingen en rente. Deze zijn hieronder bij de uitgangspunten opgenomen en verwerkt in deze begroting en meerjarenraming.

3.2 Uitgangspunten en normen

Bij het opstellen van de begroting 2023 zijn onderstaande uitgangspunten gehanteerd. Voor de vergelijking zijn ook de uitgangspunten van de begroting 2022 opgenomen.

	Begroting jaar 2022	Begroting jaar 2023	toelichting
Inflatie	2,5%	Ca. 4%	Voor de externe kosten is in 2023 is gekeken naar de betreffende index van de diverse contracten. Gemiddeld komt de inflatie voor 2023 uit op ca. 4% en is er over 2022 een extra stijging doorgevoerd van 8% op basis van de geldende CPI index of GWW index. Vanaf 2024 is voorlopig een percentage van 2% gehanteerd, actualisatie vindt plaats bij het opstellen van de begroting voor het betreffende boekjaar.
Loonontwikkeling	3,75%	3%	Vanaf 2023 is rekening gehouden met een stijging van 3% voor de nieuwe CAO per 1 januari 2023. Vanaf 2024 is eveneens rekening gehouden met 3% per jaar.
Gemiddelde omslag(rente):	1,659%	1,651%	Gerekend met huidige rentekosten (leningenportefeuille) + rente lang nieuwe leningen (financieringsbehoefte).
Rente lang geld rekening courant	0,5% 0,0%	3% 0,8%	Vanaf 2023 is rekening gehouden met 3% rente voor nieuwe geldleningen.
Bestuurlijk bestedingsvolume investeringen	32,8 mln	€ 46 mln	In 2023 is uitgegaan van € 46 miljoen. Vanaf 2024 zal in de nieuwe bestuursperiode het volume worden bepaald. Uitgegaan is van een actuele opgave op basis van het WBP van ca. € 50 miljoen per jaar.
Onvoorzien	€ 0,1 mln	€ 0,1 mln	Per programma € 20.000,-.

3.3 Incidentele baten en lasten

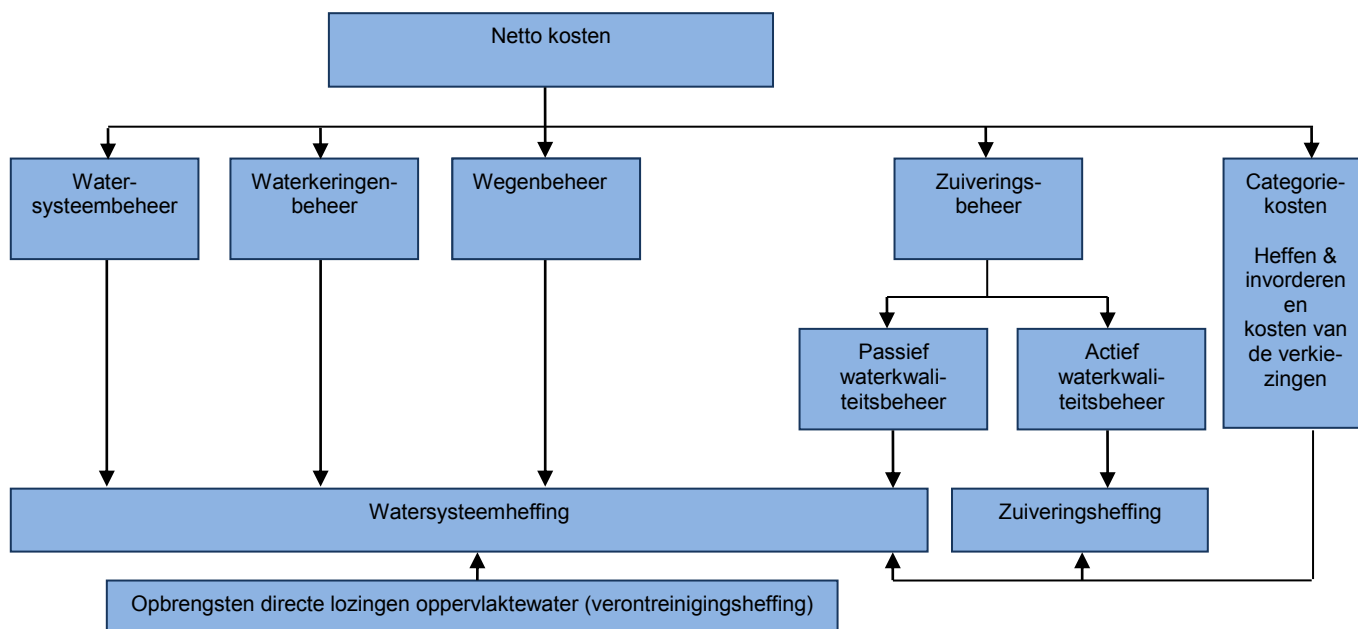
In onderstaande tabel staan de incidentele lasten en baten in 2023. Er is voor gekozen om naast de mutaties uit de reserves enkel bedragen boven de € 100.000,- op te nemen. Dit bedrag is gelijk aan het met de accountant afgesproken rapportagebedrag voor het rapporteren van fouten en onzekerheden.

Incidentele baten en lasten per programma (groter dan € 100.000,-)	Begroting 2023	
	Lasten	Baten
Waterkeringen		
- nadere onderzoeken n.a.v. WBI-rapportages	375	
Watersystemen		
- restauratie cultuurhistorische duikers (dekking bestemmingsreserve)	450	
- uitbreiding muskusrattenbestrijding (dekking bestemmingsreserve)	327	
- PWO / kennisontwikkeling (dekking bestemmingsreserve)	150	
- Assetmanagement/data (dekking bestemmingsreserve)	150	
Wegen		
- Assetmanagement/data (dekking bestemmingsreserve)	50	
- GGA Wegen (dekking bestemmingsreserve)	25	
- pilot maaien biodiversiteit	100	
Afvalwaterketen		
-Basis op orde en effluent onderzoek (dekking bestemmingsreserve)	15	
- Gasmotoren rwzi Walcheren	150	
Bestuur en organisatie		
- informatieveiligheid (dekking bestemmingsreserve)	315	
- zichtbaarheid (uit bestemmingsreserve)	16	
- open dag waterschap 2023	50	
- verkiezingen 2023	173	
- vervangen website	100	
- preventief medisch onderzoek (PMO)	82	
Personeelslasten		
- Assetmanagement (dekking bestemmingsreserve)	240	
Belastingen en algemene opbrengsten		
Totaal externe kosten/opbrengsten programma's	2.768	-
Mutaties in reserves		
Algemene reserves (watersysteembeheer en zuiveringsbeheer)		-
Bestemmingsreserve (m.u.v. bestemmingsreserves voor kapitaallasten)		1.738
Totaal toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-	1.738
Totaal	2.768	1.738
Saldo incidentele baten en lasten (hogere lasten)	-1.030	

Voor een toelichting op de bovenstaande posten wordt verwezen naar het betreffende programma.

3.4 Kostentoerekening

In de nota “kostentoerekening en onderbouwing tarieven 2011” is de methodiek van de doorberekening van personeelslasten, kapitaallasten en ondersteunende kosten naar de primaire taken vastgelegd. Dit resulteert in een bedrag aan netto kosten per taak en uiteindelijk in de te realiseren opbrengsten voor de watersysteemheffing en zuiveringsheffing. Hierna is dit schematisch weergegeven.

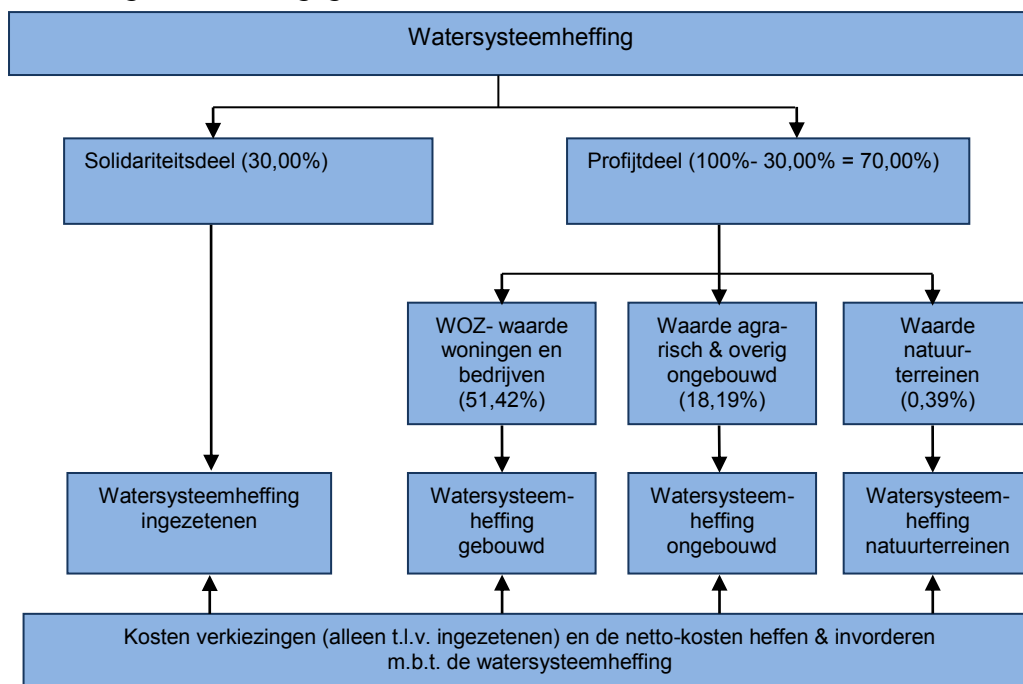
Als de totale benodigde opbrengst zuiveringsheffing is bepaald kan op basis van het aantal vervuilingseenheden het tarief voor de zuiveringsheffing worden berekend.

De benodigde opbrengst voor het watersysteembeheer wordt op basis van de Kostentoedelingsoverordening 2021 toegerekend aan de belanghebbende categorieën. In de kostentoedelingsoverordening zijn voor het watersysteembeheer per categorie de volgende kostenaandelen vastgelegd:

Ingezetenen	30,00%
Gebouwd	51,42%
Ongebouwd	18,19%
Natuurterreinen	0,39%

De tarieven kunnen vervolgens bepaald worden op grond van de heffingseenheden.

In het hierna volgende schema is de kostentoedeling voor het watersysteemheffing voor de verschillende categorieën weergegeven:

3.5 Waterschapsbelastingen

Belastingheffingen

De totale netto kosten van het waterschap worden gedekt door drie heffingen:

Watersysteemheffing

Met deze heffing worden de netto kosten van het totale watersysteembeheer gedekt. Hierin is ook het wegenbeheer begrepen want waterschap Scheldestromen heft geen afzonderlijke wegenheffing.

Verontreinigingsheffing

De verontreinigingsheffing wordt geheven van degenen die direct lozen op het oppervlaktewater (iba's, septictanks). Deze opbrengst komt ten goede aan het watersysteembeheer.

Zuiveringsheffing

Met deze heffing worden de netto kosten van het transporteren en zuiveren van het afvalwater en de slibverwerking gedekt.

Heffingsgrondslag (belastingeenheden) 2023-2025

Voor de berekening van de tarieven en de ontwikkeling daarvan zijn de volgende belastingeenheden gehanteerd.

Eenheden	2022	2023	2024	2025	2026
Woonruimten	171.000	172.000	172.500	173.000	173.500
Woz-waarden in € 1.000,-	60.651.000	66.764.000	69.435.000	72.212.000	75.100.000
Ha. Ongebouwd	145.500	145.200	145.000	144.800	144.600
Ha. Natuurterreinen	28.000	28.500	28.700	28.900	29.100
Vervuilingseenheden zh	552.000	561.700	561.700	561.700	561.700
Vervuilingseenheden vh	10.900	10.500	10.500	10.500	10.500

De heffingsgrondslagen voor de diverse heffingen zijn gebaseerd op de door SaBeWa Zeeland gerealiseerde opbrengsten over de voorgaande jaren, de tot en met juni 2023 gerealiseerde opbrengsten en een eigen inschatting op basis van de ontwikkeling van de eenheden in de afgelopen jaren.

Voor de WOZ-waarde heeft SaBeWa in augustus een prognose afgegeven. Voor de bepaling van de WOZ-waarden is als uitgangspunt 2022 + 9,2% gehanteerd voor waarde- en areaalontwikkeling (8,5% + 0,70%) ten opzichte van de prognose per 30 juni voor 2022. In totaal een stijging van 9,0% ten opzichte van begroting 2022. Vanaf 2024 is een inschatting van 4,0% als waarde- en areaalontwikkeling opgenomen, jaarlijks zal dit worden bijgesteld op basis van actuele ontwikkelingen.

Vanaf het belastingjaar 2022 is overgegaan naar de waardebepalingen op basis van gebruikersoppervlakte. De Waarderingskamer heeft van haar bevoegdheid gebruik gemaakt om tot een uniforme wijze van taxeren over te gaan. Motivatie hiervoor is het streven naar kwaliteit, uniformiteit, duidelijkheid en doelmatigheid. Het aspect uniformiteit heeft de Waarderingskamer gebracht tot het besluit om landelijk uniform de gebruikersoppervlakte te gaan gebruiken voor de taxatie van de woningen. Tot en met waardebepaling 2021 (peildatum 1-1-2020) werden diverse meetvoorschriften gebruikt (bijv. bruto vloeroppervlak (BVO) of netto vloeroppervlak (NVO) en gebruikersoppervlakte en bruto inhoud. Deze diversiteit draagt niet bij aan de beeldvorming over uniforme uitvoering van de Wet WOZ.

Op basis van de prognose voor 2022 daalt het aantal hectares als grondslag voor de aanslagen watersysteemheffing met 300 ha. Voor 2023 is de prognose 145.200 ha. Daarnaast is er een inschatting van de omzetting naar bebouwde hectares gebouwd en natuur. Op basis van de prognose voor 2022 is het aantal ha natuur voor 2023 geraamd op 28.500. De jaren daarna is een jaarlijkse stijging opgenomen van 200 hectare.

Voor het aantal woonruimten (basis voor de watersysteemheffing ingezetenen) wordt voor 2023 een stijging verwacht van 1.000 eenheden (realisatie/prognose per juni 2022) en voor de jaren daarna een jaarlijkse stijging van 500 eenheden.

De prognose van het aantal vervuilingseenheden zuiveringsheffing voor 2023 is ten opzichte van de begroting 2022 verhoogd met 9.700 eenheden: een stijging in 2023 voor de huishoudens met 2.000 v.e.'s (totaal 422.000 ve.) en een stijging voor de bedrijven met 7.000 v.e. (totaal 139.000 v.e.). Bij de huishoudens is de raming op basis van de realisatie / prognose per 30 juni 2022. Voor de bedrijven wordt weer teruggegaan naar de realisatiecijfers voor de jaren 2016-2017. De jaren 2018-2019 laten hiervoor te grote afwijkingen zien om als basis voor een "gewoon jaar" (excl. covid-effecten) te kunnen dienen. Voor 2024 en volgende jaren is vooralsnog geen verdere verhoging of verlaging toegepast.

Specificatie eenheden Zuiveringsheffing

specificatie zuiveringsheffing		2023
Huishoudens		422.700
bedrijven		139.000
<i>meetbedrijven</i>	<i>24000</i>	
<i>tabelbedrijven</i>	<i>96700</i>	
<i>forfaitairebedrijven</i>	<i>18300</i>	
totaal		561.700

Voor het aantal vervuilingseenheden verontreinigingsheffing wordt een daling verwacht van 400 eenheden (prognose juni 2022).

Tarieven heffingen

De tarieven voor het betrokken begrotingsjaar worden opgenomen in de vast te stellen wijzigingen van de belastingverordeningen. De belastingopbrengsten zijn berekend aan de hand van deze tarieven en de geraamde belastingeenheden die in de vorige tabel zijn opgenomen. De lastendrukstijging voor 2023 bedraagt 9,5% en is doorgerekend naar tarieven per categorie.

Per belastingcategorie is er sprake van een verschillende tariefontwikkeling. De oorzaken voor de verschillende tariefstijgingen per belastingcategorie zijn het verschil in kostenontwikkeling bij het zuiveringsbeheer en het watersysteembeheer, de inzet van reserves voor tariefegalisatie en de ontwikkeling van het aantal heffingseenheden.

Voor de totale belastingopbrengst per belasting mag verwezen worden naar de tabel in hoofdstuk 2.6 belasting- en overige opbrengsten.

Belastingtarieven					Meerjarenraming		
	2021	2022	2023	Stijgings- percentage	2024	2025	2026
Watersysteemheffing ingezetenen per woonruimte	€ 115,00	€ 122,83	€ 134,96	+9,88%	€ 144,00	€ 156,99	€ 167,61
Watersysteemheffing gebouwd % van de WOZ-waarde	0,05745%	0,05677%	0,05708%	+0,54%	0,05876%	0,06206%	0,06386%
Watersysteemheffing ongebouwd per hectare	€ 77,68	€ 83,29	€ 91,52	+9,88%	€ 98,14	€ 108,07	€ 115,92
Watersysteemheffing natuurterreinen per ha.	€ 9,50	€ 10,25	€ 10,88	+6,12%	€ 11,48	€ 12,49	€ 13,23
Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid	€ 64,89	€ 67,82	€ 72,08	+6,28%	€ 75,02	€ 80,89	€ 83,13
Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid	€ 64,89	€ 67,82	€ 72,08	+6,28%	€ 75,02	€ 80,89	€ 83,13

Lastendruk huishoudens en bedrijven

Onderstaand is voor een aantal profielen de lastendruk voor 2023 aangegeven en de verwachting voor de jaren 2024 tot en met 2026. Voor 2023 is tevens de procentuele stijging ten opzichte van 2022 aangegeven.

Lastendrukprofielen											
Soort huishouden/bedrijf	Belastingeenheid					belasting x € 1,-					
	Woonruimte	WOZ waarde x € 1.000 (2022)	WOZ waarde x € 1.000 (2023)*	Ha.	V/E.	2022	Begroot 2023	Stijging in % t.o.v. 2022	Meerjarenraming		
									2024	2025	2026
Huishouden (meerpersoons, huurder)	1				3	326,29	351,20	7,63%	369	400	417
Huishouden (meerpersoons, eigenaar)	1	228	248		3	455,73	492,76	8,13%	515	554	575
Huishouden (alleenwonend, huurder)	1				1	190,65	207,04	8,60%	219	238	251
Huishouden (alleenwonend, eigenaar)	1	228	248		1	320,09	348,60	8,91%	365	392	409
Agrarisch bedrijf	1	246	246	25	3	2.548,19	2.779,62	9,08%	2.967	3.254	3.472
Agrarisch bedrijf	1	409	409	75	3	6.805,23	7.448,66	9,45%	7.970	8.759	9.372
Groothandel		2.456	2456		10	2.072,47	2.122,68	2,42%	2.193	2.333	2.400
Metaalbedrijf		12.280	12280		450	37.490,36	39.445,42	5,21%	40.975	44.021	45.251

* bron CBS: gerekend met gemiddelde WOZ waarde woning Zeeland per 1-1-2022 € 248.000,- (1-1-2021 € 228.000,-). De WOZ waarden van niet-woningen zijn gelijk gehouden met vorig jaar.

Kostendekkendheid tarieven 2023

De netto-kosten zijn toegerekend aan de belastingcategorieën en worden gedekt door de waterschapsbelastingen. Uit de bestemmingsreserves vindt een inzet plaats van € 1.897.000,- voor dekking van incidentele kosten (watersysteemheffing € 1.596.000,- en zuiveringsheffing € 301.000,-). De inzet uit de egaliseringsreserves bedraagt voor ingezetenen € 50.000,-, gebouwd € 170.000,- en ongebouwd € 30.000,-. Aan de egaliseringsreserve zuiveringsheffing wordt € 250.000,- toegevoegd.

De opbouw van de verschillende belastingtarieven kan als volgt worden weergegeven. Om het dekkingspercentage te berekenen worden de kosten per eenheid tarief gedeeld door het tarief.

Bedragen x € 1,-

Inzet reserves	Watersysteemheffing				Zuiverings heffing
	ingezetenen	gebouwd (%)	ongebouwd	natuur terreinen	
Tarief exclusief inzet reserves	138,04	0,05856%	93,73	11,10	72,17
af: Inzet reserves					
Algemene reserve	0,01	0,00000%	-	-	0
Bestemmingsreserve	2,78	0,00123%	2,00	0,22	0,54
Tariefegaliseringsreserve	0,29	0,00025%	0,21	-	-0,45
Subtotaal	3,08	0,00148%	2,21	0,22	0,09
Tarief	134,96	0,05708%	91,52	10,88	72,08
Dekkingspercentage tarieven 2023	97,77%	97,47%	97,64%	98,02%	99,88%
Dekkingspercentage tarieven 2022	97,54%	97,40%	98,45%	98,27%	100,07%
Dekkingspercentage tarieven 2021	97,23%	97,69%	97,64%	97,91%	99,11%

Beschrijving kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid wordt door Sabewa Zeeland uitgevoerd aan de hand van de door de algemene vergadering vastgestelde kwijtscheldingsnormen. Deze is vastgesteld op 100%. Dat wil zeggen dat in de regel kwijtschelding wordt verleend aan belastingschuldigen met een inkomen op of onder bijstandsniveau. In beginsel is deze norm 90% maar het waterschap Scheldestromen kent een ruimhartiger kwijtscheldingsbeleid door de norm te stellen op 100%. Alle gemeenten in Zeeland hanteren dezelfde norm. Sabewa Zeeland voert ook voor de niet aangesloten gemeenten het kwijtscheldingsbeleid uit. Door samen te werken wordt bereikt dat het indienen en afhandelen van verzoeken om kwijtschelding eenvoudiger is. De belastingschuldige hoeft maar éénmaal gegevens aan te leveren.

Het recht op kwijtschelding wordt aan het begin van het belastingjaar beoordeeld door toezending van persoonsgegevens van die belastingplichtigen die het voorgaande jaar kwijtschelding hebben ontvangen aan de Stichting Inlichtingenbureau. Deze Stichting is een onderdeel van het ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid en toetst aangeleverde gegevens aan de wettelijke normen voor inkomen, vermogen en voertuigbezit, een en ander volgens de daarvoor geldende landelijke regeling. Belastingschuldigen komen dan mogelijk automatisch het volgende jaar in aanmerking (na de toets van het inlichtingenbureau). Als dat zo is, krijgen deze belastingschuldigen een aanslag waar de kwijtschelding al op is verwerkt.

Met ingang van 2014 is door de algemene vergadering op 13 november 2013 ingestemd met een verruiming van de kwijtscheldingsnormen voor ondernemers (eenmansbedrijven) voor belastingschulden met betrekking tot de privéhuishouding, met de netto-kosten van kinderopvang en om voor personen van 65 jaar en ouder de kwijtscheldingsnorm te verhogen tot 100% van de van toepassing zijnde netto AOW-bedragen.

In 2016/2017 heeft een brede werkgroep de Leidraad kwijtschelding beoordeeld. Dit met het doel deze zo mogelijk verduidelijken en/of vereenvoudigen. De aangepaste Leidraad kwijtschelding is op 27 januari 2017 door het dagelijks bestuur van Sabewa Zeeland vastgesteld.

In 2019 is de Leidraad opnieuw door Sabewa Zeeland beoordeeld en waar nodig aangepast. Hierbij is vooral gekeken naar de juistheid van de informatie in de leidraad en de leesbaarheid. Ook zijn in deze aanpassing de bepalingen omtrent het autobezit aangepast.

De kwijtscheldingsregelgeving is recentelijk gewijzigd ten aanzien van de vermogensnormen. Sabewa Zeeland zal hiervoor een voorstel ter vaststelling toe sturen aan de deelnemers. Dit om eenduidigheid in de regelgeving te bewerkstelligen met ingang van 2023.

Kwijtschelding wordt alleen verleend voor de watersysteemheffing ingezetenen en zuiveringsheffing - en verontreinigingsheffing huishoudens.

Kostendekkendheid leges en retributies

Voor de leges en retributies is de kostendekking maximaal 100%.

3.6 Onttrekkingen aan reserves en voorzieningen

De omvang en mutaties van de algemene reserves en de bestemmingsreserves in de begroting 2023 en de jaren 2024-2026 zijn in de volgende tabel weergegeven.

Bedragen x € 1.000,-				Meerjarenraming			
Algemene reserves en bestemmingsreserves	Saldo 31-12-22	Mutaties 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Mutaties 2025	Mutaties 2026	Saldo 31-12-26
Algemene reserves							
watersysteembeheer	8.115	0	8.115				8.115
zuiveringsbeheer	-608	250	-358				-358
Totaal algemene reserves	7.507	250	7.757	0	0	0	7.757
Bestemmingsreserves							
Tariefegalisatiereserves							
watersysteemheffing ingezetenen	294	-50	244				244
watersysteemheffing ongebouwd	49	-30	19				19
watersysteemheffing gebouwd	2.939	-170	2.769				2.769
watersysteemheffing natuurterreinen	60	0	60				60
zuiveringsheffing	0	0	0				0
Totaal tariefegalisatiereserves	3.342	-250	3.092	0	0	0	3.092
Overige bestemmingsreserves							
kapitaallasten fietspaden Zeeuws-Vl.	4.261	-135	4.126	-134	-133	-132	3.727
kapitaallasten extra afslag A58 Goes	450	-24	426	-24	-24	-23	355
damaanzetten O'sch.kering&kanaal Zuid-B.	167	0	167				167
peilbesluit Veerse Meer, steigers	169	0	169				169
zandsuppletie Sophiastrand	417	0	417				417
groot onderhoud waterkeringen	165	0	165				165
overname waterkeringen Rijkswaterstaat	204	0	204				204
zichtbaarheid	16	-16	0				0
innovatie	55	0	55				55
Veerse Meer	65	0	65				65
te verstrekken subsidies (Leader)	125	0	125				125
KRW	215	-150	65				65
GGA wegen	25	-25	0				0
effluent - onderzoek ind afvalw	75	-15	60	-15	-15	-15	15
informatieveiligheid	985	-315	670	-315			355
Assetmanagement	1.618	-440	1.178	-440			738
Cultuurhistorie	450	-450	0				0
Muskusrattenbestrijding	1.299	-327	972	-303	-309	-237	123
Totaal overige bestemmingsreserves	10.761	-1.897	8.863	-1.231	-481	-407	6.744
Totaal bestemmingsreserves	14.103	-2.147	11.955	-1.231	-481	-407	9.836
Totaal reserves	21.610	-1.897	19.713	-1.231	-481	-407	17.594

In bovenstaand overzicht is rekening gehouden met de mutaties in de 1^e, 2^e en 3^e wijziging van de programmabegroting 2022.

Bedragen x € 1.000,-					Meerjarenraming			
Voorzieningen	Saldo 31-12-22	afname 2023	storting 2023	Saldo 31-12-23	Mutaties 2024	Mutaties 2025	Mutaties 2026	Saldo 31-12-26
Personele voorzieningen	4.790	-503	393	4.680	-100	-100	-100	4.380
Totaal voorzieningen	4.790	-503	393	4.680	-100	-100	-100	4.380

Om de kosten van voormalige bestuurs- en personeelsleden te dekken wordt over bedragen uit de daartoe gevormde voorzieningen beschikt. Geraamd wordt dat in 2023 een bedrag van € 240.000,- uit deze voorzieningen zal worden uitgekeerd en dat er een bedrag vrijvalt voor de opname van vitaliteitsuren van € 263.000,-.

Aan de voorziening vindt vanuit de exploitatie een toevoeging plaats van € 140.000,- voor de aangroei van de pensioenvoorziening en € 253.000,- aan de voorziening voor vitaliteitsverlof.

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de jaarverslaggeving de omvang van de voorzieningen beoordeeld. Zo nodig vinden aanvullingen/onttrekkingen plaats ten laste of gunste van de exploitatie.

3.7 Weerstandsvermogen, -capaciteit en risico's

Bij de taakuitoefening en in de bedrijfsvoering loopt het waterschap risico's van uiteenlopende aard. Tegen een deel van deze risico's kan een waterschap zich verzekeren, of moeten er voorzieningen worden gevormd, of kunnen anderszins worden opgevangen. Voor een deel van de risico's is dit echter niet het geval. Daarnaast wordt er soms voor gekozen om voor bepaalde verzekerbare risico's eigen risicodragers te worden door zich bewust niet voor deze risico's te verzekeren. De niet verzekerde risico's kunnen, als ze zich voordoen, (grote) financiële consequenties hebben. Het is dus zaak voor het waterschap, dat ze zich bewust is van de risico's die ze loopt en ze beheerst. Het uitsluiten van risico's is echter niet mogelijk. Niet verzekerde risico's die zich voordoen, moet het waterschap opvangen met het eigen vermogen (reserves), door belastingverhoging of door ombuigingen binnen de begroting.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie.

De weerstandscapaciteit is dus te omschrijven als de omvang van de direct beschikbare financiële middelen om onverwachte financiële tegenvallers op te vangen. Het is als het ware een buffer om ervoor te zorgen dat bestaand beleid en voorzieningen niet in gevaar komen als risico's werkelijkheid worden.

Binnen de organisatie zijn er asset-adviseurs die zorgen voor de ontwikkeling van het assetmanagement. Met assetmanagement maken we keuzes over te nemen maatregelen, die keuzes dragen bij aan het verbeteren van de risicopositie. Met risicomanagement trachten we inzicht te verkrijgen in de risicopositie om vervolgens passende maatregelen te nemen. Om dit te kunnen doen voeren we risicoanalyses uit. Met deze risicoanalyses krijgen we input voor het nemen van beheersmaatregelen.

Eind 2020 zijn de bedrijfswaarden vastgesteld zoals deze opgenomen zijn in de bedrijfswaardenmatrix. De bedrijfswaardenmatrix laat de balans zien tussen prestaties-kosten-risico's. De

bedrijfswaarden zijn ook benoemd vanuit de Strategienota en het Waterschapsbeheerprogramma. Hieraan zijn effecten gekoppeld door het benoemen van potentiële gevolgen. Er zijn verschillende kansklassen benoemd. Het effect vermenigvuldigd met de kans van optreden is het risico. Met de bedrijfswaardenmatrix kan de risico-inventarisatie worden uitgevoerd en een impuls worden gegeven aan het risicogestuurd werken. In 2021 is gestart met de implementatie van de bedrijfswaardenmatrix. Een gedegen risicomanagement en het bijbehorende instrumentarium zal de komende jaren verder worden ontwikkeld.

In de algemene vergadering van 6 oktober 2011 is de Nota weerstandsvermogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen vastgesteld. Met deze beleidsnota is in de onderstaande berekening van het weerstandsvermogen rekening gehouden.

Berekening weerstandscapaciteit

In de weerstandscapaciteit worden alleen die middelen opgenomen die in een begrotingsjaar en de daarop volgende begrotingsjaren vrij aanwendbaar zijn zonder dat dit effect heeft op de gewenste kernactiviteiten van het waterschap en de gewenste ontwikkeling van de lastendruk. Dit geldt voor de algemene reserve en het niet bestemde deel van de tariefegalisatiereserves. De aanwezige overige bestemmingsreserves maken geen deel uit van de weerstandscapaciteit. Deze worden ingezet voor het doel waarvoor deze gevormd zijn. Er is een mogelijkheid om de belastingcapaciteit in te zetten en daarmee de weerstandscapaciteit te vergroten, hiervoor is in de begroting 2023 niets opgenomen.

De totale weerstandscapaciteit per ultimo van het jaar kan dan als volgt bepaald worden:

(Bedragen x € 1.000)				
Beschikbaar	2023	2024	2025	2026
Stille reserve	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Belastingcapaciteit	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Onvoorzien	100	100	100	100
Algemene reserves	7.757	7.757	7.757	7.757
Tariefsegalisatiereserves	3.092	3.092	3.092	3.092
Totaal	10.949	10.949	10.949	10.949

Strategische risico's & ontwikkelingen

Strategische risico's zijn het gevolg van de gekozen strategische koers van de organisatie of het gevolg van gemaakte keuzes die leiden tot een strategische koerswijziging. Ze hebben impact op de strategische doelstelling van een organisatie. Vaak zijn de kans van optreden en de impact van deze risico's niet goed (financieel) te kwantificeren en niet direct te managen. Hierna wordt nader ingegaan op de strategische risico's en een relevante aantal ontwikkelingen.

Onvolledig beeld omvang benodigd (achterstallig) onderhoud

De staat van de assets (waaronder duikers, wegen en transportstelsels) van het waterschap en het benodigd onderhoud zijn niet altijd goed in beeld. Aan dit risico kunnen verschillende oorzaken ten grondslag liggen. Bijvoorbeeld, inspectieopgaven die nog niet volledig zijn uitgevoerd, het verlies van kennis door medewerkers die met pensioen gaan en het ontbreken van of niet goed ingerichte databaseersystemen. Met de ontwikkeling van assetmanagement binnen het waterschap wordt een slag gemaakt met het goed in beeld brengen van assets en het benodigde onderhoud. Data speelt daarbij een belangrijke rol. Deze ontwikkeling kan tot gevolg hebben dat de in kaart gebrachte onderhoudsopgave veel groter blijkt te zijn dan in eerste instantie gedacht op basis van historische data. Het niet goed in beeld hebben van het

benodigd onderhoud kan financiële gevolgen hebben in de vorm van hogere onderhoudskosten en/of schadeclaims. Er zouden ook gevolgen kunnen zijn voor het veilig en naar behoren functioneren van assets voor de omgeving van het waterschap.

Uitvoering projecten en regulier werk onder druk door capaciteitsproblemen

Door openstaande vacatures die momenteel niet kunnen worden ingevuld en medewerkers die op korte termijn met pensioen gaan is het risico ontstaan met betrekking tot de uitvoering van (nieuwe) projecten en de continuïteit van reguliere werkzaamheden. Dit risico is actueel bij meerdere kerntaken. Er moet bijvoorbeeld worden gedacht aan achteruitgang van de (technische) toestand van kunstwerken in waterkeringen waardoor veiligheidsrisico's kunnen toeneemen en het waterschap te maken kan krijgen met hoge herstelkosten. Veel werkzaamheden moeten worden doorgeschoven naar 2024 en daarna. Voor de afvalwaterketen bestaat het risico dat de bemensing van de storingsdienst niet voldoende is. Hierdoor zou er milieuschade kunnen optreden als gevolg van langer durende storingen bij een calamiteit zoals de lozing van een procesverstoringende stof. Bij wege uit dit risico zich bijvoorbeeld in stagnatie met betrekking tot wettelijke zorgplicht.

Participatiewet en Wet banenafpraak

Met de Participatiewet en de Wet banenafpraak ligt er voor werkgevers een verplichting om extra banen te realiseren voor mensen met een beperking. Werkgevers uit de sector Overheid doen dit voor 25.000 mensen met een beperking. Dit heet de banenafpraak. Met de banenafpraak wordt de Participatiewet ondersteund. Omdat de overheid de beoogde doelstelling in 2016 niet heeft gehaald, is besloten om voor de sector overheid de Quotumwet in werking te stellen per 1 januari 2018. Voor elke niet ingevulde baan wordt er een 'boete' opgelegd van € 5.000,-. Deze 'boetes' worden op dit moment (nog) niet opgelegd. Waterschap Scheldestromen heeft de verplichting om in 2023 in totaal 19,8 banen van 25,5 uur te realiseren. Het aantal gerealiseerde banen bedraagt nog steeds 4,24. De verhoging van het aantal banen is benoemd als één van de HR-prioriteiten.

Omgevingswet

De invoering van de Omgevingswet is inmiddels uitgesteld tot 1 juli 2023. Belangrijkste risico's zijn dat:

1. de inwerkingtreding verder uitgesteld wordt. Dat betekent het blijven volgen en testen van de aanpassingen die door het landelijke project gedaan gaan worden. Dit leidt tot kosten van externe expertise en tijd van medewerkers die niet elders besteed kan worden. Omvang en impact hangt af van de duur van het uitstel;
2. na inwerkingtreding de verhoogde attentie en nazorg meer inzet van medewerkers en externen vergt dan vooraf ingeschat. Mogelijke aanleiding is een minder dan verwachte werking van het digitale omgevingsloket wat tot vragen om assistentie leidt. Andere mogelijke aanleiding is een hoger dan nu verwachte inspanning om met de andere Zeeuwse overheden binnen de nieuwe deadlines vergunningen af te ronden.

COVID-19 (corona)virus en het waterschapswerk

De algemene situatie ten aanzien van Covid is sterk verbeterd en er wordt steeds meer mogelijk. We zijn gewend geraakt aan meer digitaal en thuis werken. De ontwikkeling naar het meer hybride werken kan er toe leiden dat aanpassingen aan de gebouwen, werkplekken en overleg ruimten nodig zijn net als aanpassing van systemen en de wijze van informatievoorziening. De directe gevolgen van bijvoorbeeld uitval van medewerkers, maar ook doorwerkingen in bijvoorbeeld revalidatietrajecten (verminderde netto productiviteit), de gespannen wereldwijde grondstoffenmarkt en de gevolgen voor onze projecten, zijn moeilijk in te schatten. Een aantal projecten heeft hierdoor vertraging opgelopen.

Stijgende kosten kust- en dijkversterkingen

In de praktijk is een landelijke trend waar te nemen van stijgende kosten van de kust- en dijkversterkingen die nodig zijn om te voldoen aan de wettelijke norm. De directe bouwkosten stijgen en de beprijzing van risico's wordt meegenomen in de kostenopstelling. Daarnaast heeft het waterschap door de stijging van de rente sinds 2022 te maken met extra voorfinancieringskosten bij HWBP-projecten.

We zijn alert op de toekomstige kosten van de waterveiligheidsopgave. Deze mogen niet leiden tot een onevenredige lastenverzwaring voor de Zeeuwse burger. Een evaluatie van de huidige financieringsregeling is voorzien in 2023. Bij de uitvoering van kust- en dijkversterking onderzoeken we verschillende scenario's om de meest haalbare en betaalbare oplossing te bepalen. De wettelijke beoordeling van de primaire waterkeringen is afgerond en toont aan dat ruim 25% van de Zeeuwse primaire waterkeringen niet voldoet aan de ondergrens van de huidige wettelijke veiligheidsnorm. Er is naar schatting minimaal € 1,5 miljard (waarvan 10% voor rekening van het waterschap) nodig tot 2050 om de afgekeurde dijkvlakken te versterken zodat ze voldoen aan de norm. Er is hierbij ook sprake van een capaciteitsrisico om het beoogde doel te kunnen realiseren.

Baseline Basis op orde

De Baseline Basis op orde is het minimale ambitieniveau waaraan het waterschap Scheldestromen wil voldoen op het gebied van digitalisering. Digitalisering verandert onze maatschappij ingrijpend en is tegelijkertijd essentieel om de maatschappij draaiende te houden. De huidige technologische ontwikkelingen zorgen voor een digitale transformatie waarin alle 21 waterschappen kansen moeten grijpen die de informatiesamenleving hen biedt. Dit willen zij doen op een verantwoorde, veilige en mensgerichte manier. Daarvoor is het van belang dat de digitale basis op orde is. In deze baseline (niet te verwarren met de data op orde, dit is slechts een onderdeel van de baseline) wordt invulling gegeven aan de doelen vanuit nieuwe wetgeving en EU- of overheidsrichtlijnen. Het risico wat we kunnen lopen, is dat we niet rechtmatig handelen. De aanpak hiervan is risico-gestuurd. Hiermee borgen we dat de focus vooral ligt op de zaken die vanuit wetgeving met een harde deadline worden opgevolgd (Wet Open Overheid, Omgevingswet, EU-Single digital gateway).

Schade als gevolg van cyber-aanvallen op de digitale infrastructuur

Als gevolg van de toenemende georganiseerde cybercriminaliteit en de veranderde geopolitieke verhoudingen zijn cyberdreigingen niet langer ondenkbaar.

Vanuit de georganiseerde misdaad dient het waterschap zich te beschermen tegen kwaadwillende van buitenaf. De technologische cyberaanvallen zijn door technologische tegenmaatregelen goed beheersbaar. In de regel is de "mens" het grootste risico. Zaken als ransomware, ceo-fraude en andere phishing activiteiten beginnen doorgaans bij de onoplettendheid van de medewerker. De cybersecurity weerbaarheidstrainingen die doorlopend aan medewerkers wordt aangeboden dient de awareness op dit vlak te borgen.

Gevolgschade is hierbij moeilijk aan te geven. Bij recente ransomware incidenten zijn bedragen bekend van € 5 miljoen voor het afkopen van de cryptosleutel en tientallen miljoenen voor het opnieuw opbouwen van een datacenter na een cyberaanval met als doel de zaak onderuit te halen. Als de huidige geopolitieke verhoudingen verder verslechteren dan vraagt het afschermen van cruciale assets in de bescherming tegen de zee en afvalwaterzuivering steeds meer aandacht. Waar een misdaatsyndicaat zich focust op inkomsten zullen niet-bondgenoten zich richten op de ontwrichting van de samenleving.

Prijsstijging na afloop energiecontract 2025

In verband met de wereldwijde omstandigheden heeft de energiemarkt te maken forse prijsstijgingen. De marktomstandigheden zijn op dit moment dermate extreem dat het ook niet mogelijk is om het leveringscontract tegen een acceptabele prijs te verlengen, zoals we dit normaal gesproken per 1 januari 2022 hadden gedaan. We kunnen dus voorlopig ook geen prijzen vastleggen vanaf 2025. Na afloop van het energiecontract per 1 januari 2025 wordt ook voor het waterschap een stijging verwacht. In de meerjarenraming zijn in 2025 de energiekosten verhoogd met € 3,5 miljoen, dit betreft bijna een verdubbeling van de kosten (80% stijging). Op basis van de huidige prijzen zou nu sprake zijn van een prijs die veertien keer zo hoog is. De daadwerkelijke gevolgen van dit risico kunnen gaan optreden in 2025 en zijn direct van invloed op de belastingtarieven.

Operationele risico's

De benodigde weerstandscapaciteit voor de operationele risico's is tot op heden steeds geraamd op een bedrag van maximaal € 4 miljoen. Daarbij ontbreekt een onderbouwing van de benodigde weerstandscapaciteit. Operationele risico's kunnen optreden bij de uitvoering van de bedrijfsfuncties van de organisatie als gevolg van ontoereikende of niet succesvolle interne processen, mensen en systemen, of externe gebeurtenissen. Nu heeft een gekwantificeerde analyse van de operationele risico's plaatsgevonden. Voor deze analyse zijn de volgende typen risico's buiten beschouwing gelaten:

- projectrisico's waarvoor binnen het project al een voorziening is getroffen;
- strategische risico's die niet goed (financieel) te kwantificeren zijn.

Het waterschap werkt er aan om de risico's bij de uitvoering van de kerntaken op een meer systematische eenduidige wijze te gaan beheersen. Als start hiervan is in 2020 de bedrijfswaardenmatrix opgesteld waarmee het risiconiveau van een gebeurtenis kan worden vastgesteld. Risico's worden uitgedrukt als kans x effect. Door de kans van voorkomen van een ongewenste gebeurtenis en het bijbehorende gevolg (effect) tegen elkaar af te zetten in de matrix, wordt het risiconiveau bepaald. Het risiconiveau geeft aan of het waterschap een risico acceptabel vindt of niet. Op basis daarvan kunnen vervolgens maatregelen ontworpen worden om risico's te verkleinen door de kans van optreden of het effect te verkleinen. Voor de resterende risico's die dan nog reesteren en waarbij sprake kan zijn van financiële tegenvallers, is er een bepaalde weerstandscapaciteit nodig. Als die risico's zich vervolgens manifesteren kan de weerstandscapaciteit worden aangewend.

In het hierna opgenomen geconsolideerde risico-overzicht is de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen. Daarvoor zijn eerst de belangrijkste operationele risico's binnen de vijf programma's geïnventariseerd. Er is gekeken naar de restryrisico's - na beheersing - met een maximaal financieel gevolg van meer dan € 100.000.-. Vervolgens zijn de risico's gekwantificeerd in 'kans van optreden' en het 'maximale financiële gevolg'. De financiële impact van het risico is bepaald door deze twee waarden met elkaar te vermenigvuldigen. Deze exercitie leidt tot de volgende tabel met gekwantificeerde operationele risico's, waarmee de benodigde weerstandscapaciteit is bepaald. De operationele risico's zullen in de toekomst periodiek worden geëvalueerd.

Risico overzicht:

	Operationeel risico	Programma	Kans van optreden ²	Impact in € (x 1.000) ³
1.	Kostenstijgingen en marktontwikkeling bij aanbestedingen	Alle	Groot	2.610
2.	Personeelskosten: onzekerheid over de loonontwikkeling en extra kosten inhuur doordat vacatures niet kunnen worden ingevuld	Alle	Groot	1.330
3.	Mogelijke uitval of onderbreking van ICT middelen en processen	Alle	Klein	850
4.	Schade aan waterkeringen door extreme stormen	Waterkeringen	Klein	510
5.	Mogelijke stijging van netwerk-kosten (elektra)	Alle	Groot	498
6.	Extra energiekosten riool- en polder gemalen door extreme neerslag	Afvalwaterketen / Watersystemen	Klein	313
7.	Zomerschade aan Wegen	Wegen	Midden	100
8.	Calamiteiten door uitstel projecten rioolgemalen	Afvalwaterketen	Groot	83
9.	Mogelijke Btw-plichtigheid SNB	Afvalwaterketen	Midden	80
10.	Schending van de AVG Privacywet	Bestuur & Organisatie	Klein	70
		TOTAAL TOP 10		6.444

De gekwantificeerde operationele risico's worden hieronder verder toegelicht.

1. Kostenstijgingen en marktontwikkelingen bij aanbestedingen

De inflatie is in veel landen als gevolg van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne tot recordhoogtes gestegen. Corona heeft een prijsopdrijvend effect in 2022. Dit komt door de naweeën in de verstoring van wereldwijde productie- en logistieke ketens. Door de stijging van de vraag naar goederen en diensten en een achterblijvend aanbod, stegen de prijzen. De oorlog in Oekraïne heeft de prijzen verder verhoogd.

CPB - Concept Macro-Economische Verkenning 2023: Als de energiecrisis niet verder escaleert, daalt de inflatie (cpi) van 9,9% dit jaar naar 4,3% komend jaar.

Hoewel de inflatie enigszins verbreedt naar andere componenten zoals voedsel, blijft de inflatie eerst en vooral gedreven door de energieprijzen, in het bijzonder die van gas. Deze raming is gebaseerd op marktverwachtingen van de gasprijs, die volgend jaar een lichte daling laat zien, maar nog steeds ruim boven het niveau van de afgelopen jaren blijft liggen. Deze ontwikkeling blijft uiteraard zeer onzeker

Ook het waterschap heeft door de grote vraag naar grondstoffen en inflatie te maken met stijgingen van materiaalkosten. Voor aanbestedingen vanuit exploitatiebudgetten kunnen deze kostenstijgingen en marktontwikkelingen directe gevolgen hebben, waarbij het resultaat van de aanbestedingen hoger uitvalt. Voor lopende overeenkomsten, veelal gebaseerd op een indexstijging (CPI of GWW-index) is voor 2022 een reële inschatting gemaakt op basis van de cijfers van het CBS en CPB. Voor 2023 is uitgegaan van een stijging van ca. 4%. Niet altijd is

² De kans van optreden kan worden gekwantificeerd als: klein (impact-17%), midden (impact-50%) en groot gevolg (impact-83%).

³ Impact = kans x financieel gevolg in €

de mogelijkheid aanwezig om binnen de huidige begroting bij te sturen. De totale externe kosten bedragen voor het waterschap ca. € 75.000.000,-. De mogelijke gevolgen van een hogere kostenstijging in 2023 zijn ingeschat op € 3.000.000,-.

2. Onzekerheid loonontwikkeling en krapte arbeidsmarkt

Momenteel is er onzekerheid over de loonontwikkeling in 2023. Dit wordt mede veroorzaakt door koopkrachtcompensatie en looneisen die door de vakbond worden ingegeven door hoge loonstijgingen in andere sectoren. Als gevolg hiervan kan er in 2023 een tekort op de begroting ontstaan. In de begroting 2023 is rekening gehouden met 3% loonontwikkeling.

Daarnaast is er een krapte op de arbeidsmarkt. Het waterschap heeft momenteel te maken met diverse openstaande vacatures. Daarnaast zullen er op korte termijn in 2023 nog meer vacatures bijkomen als gevolg van medewerkers die met pensioen gaan. Door de huidige krapte op de arbeidsmarkt in Nederland bestaat de kans dat niet alle vacatures kunnen worden ingevuld. Om toch het werk te kunnen verrichten zal er voor vitale functies personeel moeten worden ingehuurd. In de begroting 2023 is als beheersmaatregel € 400.000,- extra budget opgenomen waardoor het risico is verlaagd.

De omvang van de onzekerheid loonontwikkeling en de krapte op de arbeidsmarkt is ingeschat op € 1.600.000,-. De kans van optreden is als “groot” gerubriceerd.

3. Mogelijke uitval of onderbreking van ICT middelen en processen

Voor het dagelijkse werk van het waterschap wordt veelvuldig gebruik gemaakt van ICT middelen en geautomatiseerde processen. Het gebruik hiervan gaat gepaard met een risico dat grote nadelige gevolgen kan hebben. Daarbij moet worden gedacht aan het niet kunnen bedienen of uitvallen van kunstwerken en installaties met (milieu)schade tot gevolg, het stil komen te liggen van werk en het verlies van data (cybersecurity). Verschillende oorzaken kunnen hieraan ten grondslag liggen, zoals uitval van systemen, cyberaanvallen, het niet voldoen aan de Baseline Informatieveiligheid Overheden (BIO), maar ook een toenemende belasting van computersystemen als gevolg van meer medewerkers die gelijktijdig thuiswerken. De extra onvoorziene kosten kunnen bijvoorbeeld zitten in externe inhuur, hogere exploitatiekosten, het eisen van losgeld (bij cyberaanvallen) en extra heffingskosten wanneer er noodgedwongen ongezuiverd afvalwater moet worden geloosd op Rijkswateren. De omvang van deze onvoorziene kosten wordt geschat op € 5.000.000,-.

4. Schade aan waterkeringen door extreme stormen

Het waterschap heeft meerdere keren per jaar te maken met stormen variërend van licht tot zeer zwaar. Daarbij kan de periode tussen twee stormen in kort zijn. De soms (grote) schade die een storm tot gevolg kan hebben betreft voornamelijk de waterkeringen assets. Er moet worden gedacht aan schade aan glooiingen, steenzettingen, vooroevers en kreukelbermen. Indien er sprake is van schade moeten er acute herstelwerkzaamheden worden gepleegd. Hierbij is sprake van onvoorziene kosten in het begrotingsjaar. Dit risico, waarvan wordt ingeschat dat de kans van optreden klein is, wordt geschat op € 3.000.000,-.

5. Mogelijke stijging van netwerkkosten (elektra)

De verwachte stijging van de netwerkkosten van circa € 600.000,- wordt grotendeels veroorzaakt doordat de netbeheerders(in ons geval Stedin) ook zelf te maken hebben met gestegen prijzen van energie. Bij het transport van gas en elektriciteit en bij het omzetten van hoogspanning naar laagspanning gaat energie verloren; netverliezen. Deze netverliezen kopen netbeheerders in. Omdat de netbeheerders net als iedereen veel meer voor gas en elektriciteit betalen dan vorig jaar, zijn deze kosten toegenomen. Om te zorgen dat de gestegen kosten niet ten koste gaan van de investeringsruimte voor projecten die belangrijk zijn voor de energietransitie, heeft het ACM besloten dat de regionale netbeheerders een voorschot op de kostentoeename komend jaar al in de tarieven mogen verrekenen. Daarnaast wordt de tariefstijging bepaald door de inflatie van 12% en de gestegen inkoopkosten van landelijk netbeheerder TenneT. Ook TenneT heeft te maken met gestegen kosten. Dit zorgt automatisch ook voor

stijging van de kosten van regionale netbeheerders. Het tariefvoorstel van Stedin is ingediend bij de Autoriteit Consument & Markt (ACM). De ACM neemt hierover eind november 2022 een definitief besluit. Dit risico waarvan wordt ingeschat dat de kans van optreden groot is, wordt geschat op € 600.000,-.

6. Extra energiekosten riool- en poldergemalen door extreme neerslag

Een risico dat samenhangt met de klimaatverandering is de kans op hogere energiekosten door extreme neerslag. Extreme neerslag heeft dan vooral invloed op de energiekosten van riool- en poldergemalen. Voor de begroting 2023 is uitgegaan van € 2.500.000,- aan electriciteitskosten riool- en poldergemalen. Op basis van historische feiten kan er bij dit risico een maximale afwijking van 25% optreden in het geval het waterschap te maken krijgt met extreme neerslag. Dit leidt dan tot een financieel gevolg c.q. hogere energiekosten van € 625.000,-. De kans van optreden is gerubriceerd in de categorie “midden”.

7. Zomerschade aan Wegen

Als gevolg van langdurige periodes van droogte kan er schade ontstaan aan wegen. Dit vraagt om herstelwerkzaamheden: van het vervangen van betonplaten en zout strooien op slijtlagen (hitteschade), scheuren vullen tot frezen en inleggen. Schade aan de fundering die zou kunnen ontstaan is echter minder goed zichtbaar. Momenteel is er niet voldoende inzicht in hoe groot deze schade is (met name bij veenachtige ondergronden), vandaar dat er sprake is van een risico op een onverwachts grotere onderhoudsopgave. Op basis van een eerdere schade inventarisatie wordt bij het optreden van het risico uitgegaan van een schadebedrag tot € 200.000,-. De kans van optreden wordt als gemiddeld gezien.

8. Calamiteiten door uitstel projecten rioolgemalen

In de afgelopen jaren zijn de renovaties van rioolgemalen steeds uitgesteld. In 2023 staan nu 5 rioolgemalen gepland te renoveren. Deze planning is grotendeels afhankelijk van de beschikbaarheid van personeel. Door het uitstel is de kans op uitval steeds groter. Totdat de renovaties zijn gerealiseerd blijft deze kans bestaan. Indien dit toch optreedt worden financiële gevolgen ingeschat op € 100.000,-.

9. Mogelijke Btw-plichtigheid SNB

Met betrekking tot de verwerkingskosten van zuiveringsslib door N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB) kan mogelijk sprake zijn van een nabetaling van BTW als gevolg van het mogelijk niet meer mogen toepassen van de BTW-koepelvrijstelling. Het eventueel vervallen van deze koepelvrijstelling zal leiden tot een BTW heffing over de volledige prestaties die door SNB aan ons waterschap zijn geleverd, waarbij nu sprake is van een vrijstelling. Het effect hiervan wordt door SNB ingeschat op € 1,76 miljoen wat op basis van ons aandeel in het verwerkte zuiveringsslib zou neerkomen op € 160.000,-. De uitkomst van het overleg met de Belastingdienst is nog onzeker is.

10. Schending van de AVG Privacywet

Uit de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) vloeien plichten voort voor elke organisatie, dus ook voor waterschap Scheldestromen. Het niet voldoen aan deze plichten kan leiden tot boetes van de toezichthouder Autoriteit Persoonsgegevens (AP) en tot claims op schadevergoeding door betrokkenen (zoals burgers of medewerkers). De kans op deze risico's is erg moeilijk in te schatten. Dit wordt bepaald door de mate waarin het waterschap aan de wet voldoet, de zwaarte van eventuele overtredingen, de medewerking tijdens eventuele onderzoeken en de vraag of klachten worden ingediend door betrokkenen, waarnaar eventueel onderzoek zou worden ingesteld.

De maximale boetebedragen onder de AVG kunnen voor diverse categorieën van overtredingen oplopen tot € 20 miljoen. Dergelijke bedragen zullen alleen bij buitensporig zware overtredingen worden opgelegd. De AP heeft in haar boetebeleidsregels vier categorieën van basisboetes

vastgesteld, variërend van € 100.000,- tot € 725.000,-. Deze basisboetes kunnen, naargelang de aard van de overtreding en andere omstandigheden, worden verlaagd of verhoogd. Schadevergoedingen voor betrokkenen kunnen worden toegekend op grond van materiële of immateriële schade. Materiële schade ontstaat in veel gevallen niet naar aanleiding van een schending van de persoonlijke levenssfeer. Immateriële schade, zoals reputatieschade of psychisch lijden, is waarschijnlijker, maar tegelijk moeilijk te bewijzen en te kwantificeren. In het algemeen is tot nu toe uit rechtspraak in Nederland gebleken dat schadebedragen tussen de € 250,- en € 2.500,- per betrokkene liggen, afhankelijk van de zwaarte van de inbreuk. In potentie kan dat, bij een grote groep getroffen, tot een grote schadepost leiden. Van dergelijke claims is echter slechts sporadisch sprake, bijvoorbeeld in het kader van grote social mediabedrijven.

Voor de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit is het financieel risico ingeschat op € 412.500,-.

Overige operationele risico's (niet kwantificeerbaar)

Waterkeringen

- Risico's die tot nog onbekend hogere kosten zouden kunnen leiden:
 - Door de droge periode in 2022 is er schade ontstaan aan waterkeringen. Het is nog niet duidelijk hoe groot de schade is, maar er zijn wel maatregelen nodig.
 - Er is nog geen beleid voor recreatief medegebruik dat is gekoppeld aan de assets van het waterschap, waardoor gemaakte kosten voor onderhoud voor het waterschap zijn.
 - Bij projecten en werkzaamheden dient grond dat PFAS bevat nauwkeurig te worden afgevoerd. Door het ontbreken van een Bodem Kwaliteits Kaart (BKK) ontstaat er vertraging en zijn extra maatregelen nodig.
- Onderbezetting dijkwachtposten
Verouderde techniek bij kunstwerken vereist dat er veel menskracht nodig is, met het gevolg dat er niet tijdig zou kunnen worden gehandeld bij calamiteiten.
- Incomplete legger waterkeringen
De legger waterkeringen is nog niet compleet, hetgeen noodzakelijk is wanneer de Omgevingswet in werking treedt.
- Beoordeling secundaire en primaire waterkeringen (LBO-2) en zorgplicht onder druk
De oorzaak voor deze risico's komt door capaciteitsgebrek. Hierdoor kan het werk niet worden opgestart en stagneert de voortgang met betrekking tot voldoen aan de zorgplicht.
- Minder inkomsten van stakeholders voor onderhoud Veerse Meer (convenant)
Het Convenant Veerse Meer voor onderhoudswerkzaamheden is nog niet geactualiseerd. Er loopt momenteel een onderzoek naar de financieringssystematiek in opdracht van de Provincie Zeeland. Tevens vindt er een discussie plaats rondom de bereidheid van de stakeholders om aan de onderhoudskosten te willen bijdragen. Dit kan betekenen dat er in potentie inkomsten door het waterschap worden misgelopen. Indien dit aan de orde is zal er worden ingezet op een aanpassing van de financieringssystematiek.

Watersystemen

- Verantwoording van voorbereidingskredieten projecten in exploitatie bij niet-uitvoerbaar projecten of scopewijziging
Met betrekking tot het project herinrichting Kruispolder (PRJ1168C), dat zich bevindt in de voorbereidingsfase, zijn er nog onzekerheden ten aanzien van de uitvoering. Voor dit project geldt dat de oorspronkelijk nieuw geplande watergang geen doorgang kan vinden in verband met het risico van opbarsting. Er worden diverse oplossingsrichtingen onderzocht. Inmiddels is duidelijk dat er een scopewijziging dient plaats te vinden.

Hierdoor zal naar verwachting tussen de € 600.000,- en € 800.000,- aan voorbereidingskosten verantwoord moeten worden in de exploitatie. De verwachting is dat er bij het opstellen van de jaarrekening 2022 voldoende zekerheid is over de gevolgen van de scopewijziging zodat de kosten in 2022 kunnen worden verantwoord.

Voor het project Roterijds (PRJ1299) gold dit risico deels ook in 2022, maar het project is inmiddels in voorbereiding genomen door de afdeling projecten. Het risico is nu onderdeel geworden van de risicoreservering van het investeringsproject.

Afvalwaterketen

- Achterlopen instandhouding RWZI's

De budgetten voor investeringsprojecten zijn onderhevig aan niet voorspelbare onzekerheden vanwege de recente ontwikkelingen in de wereld. Instandhouding van assets gaat achterlopen indien projecten hierdoor geen doorgang kunnen vinden. Om vervolgens achterstallig onderhoud te voorkomen zouden kosten moeten worden verplaatst naar de exploitatie.

Wegen

- Gebiedsgerichte aanpak (GGA) in samenwerking met gemeenten

De gebiedsgerichte aanpak (GGA) in samenwerking met gemeenten heeft nog onvoldoende planning en structuur vanuit het waterschap. De kans bestaat hierdoor dat het waterschap pas laat betrokken wordt bij gebiedsplannen en zo minder invloed kan uitoefenen. Met weer als gevolg dat zo door derden kosten kunnen worden opgelegd aan het waterschap, in het geval van wegenschade in het gebied.

- Extra inzet gladheidbestrijding als gevolg van extreem winterweer

Ondanks de klimaatverandering en stijgende temperaturen, is er altijd nog kans op extreem winterweer. Dit kan er toe leiden dat extra inzet in het kader van de gladheidbestrijding nodig is om de veiligheid van de wegen van het waterschap te waarborgen. Gemiddeld is voor het strooiseizoen in de begroting 2022 rekening gehouden met 26 preventieve acties, 10 bruggenacties en 5 curatieve acties.

Berekening waardering weerstandsvormogen

Het weerstandsvormogen is de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. In de nota weerstandsvormogen, risicomanagement, reserves en voorzieningen is bepaald dat het weerstandsvormogen van waterschap Scheldestromen moet voldoen aan de waardering B, ruim voldoende.

Bij beoordelen van het weerstandsvormogen wordt gebruik gemaakt van onderstaande tabel.

Waardering	Verhouding	Betekenis
A	>2,0	Uitstekend
B	1,4 - 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1,0	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Op basis van deze indeling kan het weerstandsvormogen als volgt worden geclassificeerd.

	begroot			
	2023	2024	2025	2026
Risico's	€ 6,444 mln	€ 7 mln	€ 7 mln	€ 7 mln
Weerstandscapaciteit	€ 10,949 mln	10,949 mln	10,949 mln	10,949 mln
Weerstandsvormogen	1,7	1,6	1,6	1,6
Waardering	B	B	B	B

3.8 Financiering, rente en schuldpositie

Het waterschap is verplicht op grond van de “Wet Financiering decentrale overheden” (Wet Fido) een treasuryparagraaf op te nemen in de programmabegroting. Doel is het bevorderen en transparant maken van het financierings- en treasurybeleid, het verbeteren van de besluitvorming daarover en het beter mogelijk maken van een goede beoordeling daarvan door de toezichthouder.

De belangrijkste doelstellingen van de Wet Fido zijn het bevorderen van een solide financiering en kredietwaardigheid van de decentrale overheden, het beheersen van renterisico's en het vergroten van transparantie.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de vermogensbehoefte, de te verwachten renteontwikkeling en het risicobeheer.

De vermogensbehoefte voor de volgende jaren kan bepaald worden door het verschil tussen herkomst en bestedingen van middelen.

	X € 1.000			
	2023	2024	2025	2026
Herkomst				
<i>Vaste activa:</i>				
Afschrijvingen	20.903	22.138	23.272	24.442
subsidies/bijdragen van derden	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
<i>Eigen vermogen:</i>				
toevoegingen	250	-	-	-
<i>Voorzieningen:</i>				
toevoegingen	393	340	340	340
Totaal herkomst	21.546	22.478	23.612	24.782
Besteding				
<i>Vaste activa:</i>				
Bruto uitgaven	46.000	48.600	46.300	54.800
<i>Eigen vermogen:</i>				
onttrekkingen	2.147	1.231	481	407
<i>Voorzieningen:</i>				
besteding	503	440	440	440
<i>Langlopende schulden:</i>				
Aflossing	567	10.000	10.000	15.000
Totaal besteding	49.217	60.271	57.221	70.647
afgesloten meerjarige financiering 2021-2024	9.000	18.000		
Vermogensbehoefte	18.671	19.793	33.609	45.865

Voor een toelichting op de “besteding vaste activa” 2023 is het netto bestuurlijk bestedingsvolume voor de investeringen aangehouden zoals toegelicht in het hoofdstuk 6 investeringen.

Voor de jaren 2024 - 2026 is het geactualiseerd bestedingsniveau uit het WBP opgenomen, in de toekomst zal hierover nog besluitvorming plaatsvinden.

Bovenstaande vermogensbehoefte is exclusief de vermogensbehoefte voor de jaren 2023-2036 als gevolg van de voorfinanciering van te ontvangen subsidie HWBP-Hansweert. Deze voorfinanciering van de vordering op het HWBP-programma is als volgt (peildatum 20-10-2022):

X € 1.000							
jaar	2023	2024	2025	2026	2027	2028	tm 2036
voorfinanciering HWBP-subsidie	30.600	17.000	6.100	11.000	-10.800	-4.800	
cumulatief	34.600	51.600	57.700	68.700	57.900	53.000	53.000

Voor de voorfinanciering van deze vordering zal een aparte financiering afgesloten worden. rekening is gehouden met een rentelast van 3%. Deze wordt toegerekend aan het programma waterkeringen.

Renteontwikkeling

Bij deze programmabegroting wordt uitgegaan van 3,0% voor de financieringsbehoefte 2023-2026. Voor de financiering op korte termijn wordt voor rekening-courant krediet en voor kasgeldleningen 0,8% geraamd.

Renteschema

Renteschema			Begroting 2023	
1	De externe rentelasten over de korte en lange financiering	+	€ 5.734.000	
2	De externe rentebaten (idem)	-/-	€ -	
	saldo rentelasten en rentebaten		€ 5.734.000	
3	rentelasten die specifiek moeten worden toegerekend	-/-	€ 624.000	
4	rentebaten die specifiek worden toegerekend	+	€ -	
	aan de taken toe te rekenen externe rente via rente omslag		€ 5.110.000	
	aan de taken toegerekende rente (rente omslag)			
	watersysteem- en zuiveringsbeheer	-/-	€ 5.110.000	
5	Renteresultaat		€ -	
	Taken		boekwaarde	%
	watersysteem- en zuiveringsbeheer		€ 309.505.138	1,651%

Voor de boekwaarde wordt uitgegaan van de gemiddelde boekwaarde op 1-1 en 31-12. Dividendopbrengsten, winstuitkeringen, koers- en waardeverschillen maken geen deel uit van de renteomslag. De rentelast die specifiek wordt toegerekend betreft de rente voorfinanciering HWBP-Hansweert. Deze komt ten laste van het programma waterkeringen.

Rentegevoeligheidsanalyse

Om de risico's te beperken is het treasurybeleid defensief en risicomijdend. Het beleid zal er op gericht zijn toekomstige risico's inzichtelijk te maken, te beheersen, te verminderen of te verschuiven. Het risicobeheer bestaat uit o.a. renterisico, kredietrisico en liquiditeitsrisico, waarbij voor het waterschap het renterisico het belangrijkste is.

De uitvoering van de treasurytaak mag in ieder geval niet leiden tot een vergroting van de risico's voor de organisatie. Hierbij geldt dat het niveau van renterisico's in de komende jaren de wettelijke normen (de kasgeldlimiet en de renterisiconorm), zoals vastgelegd in de Wet Fido, niet overschrijdt.

De renterisiconorm beoogt een zodanige opbouw van de leningenportefeuille dat het risico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen beperkt blijft. De renterisiconorm is voor de waterschappen vastgesteld op 30% van het begrotingstotaal bij aanvang van het betreffende jaar. Het waterschap heeft geen leningen met een renteherziening.

	Bedragen x € 1.000			
Renterisiconorm	2023	2024	2025	2026
1 Totaal programmabegroting	151.384	157.883	168.570	176.316
2 Vastgesteld percentage 30%				
3 Renterisiconorm (30% van 1)	45.415	47.365	50.571	52.895
4 Betaalde aflossingen	567	10.000	10.000	15.000
Ruimte (3-4)	44.848	37.365	40.571	37.895

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het waterschap de komende jaren onder de norm blijft.

De kasgeldlimiet is het maximum dat gesteld is aan de mate waarin van korte financiering (looptijd maximaal één jaar) gebruik mag worden gemaakt. In de 'Uitvoeringsregeling Fido' is dit maximum voor de waterschappen vastgesteld op 23% van het begrotingstotaal.

Voor het waterschap betekent dit voor 2023 € 34,8 miljoen. Omdat kort geld over het algemeen goedkoper is dan lang geld, wordt voor de financiering zoveel en zo lang mogelijk gebruik gemaakt van deze kredietvorm.

Schuldpositie

De netto schuld als aandeel van de inkomsten (netto schuldquote) geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Anders gezegd: kan het waterschap zijn schulden wel dragen?

In de beoordeling van de schuldpositie dient de taakuitoefening uitdrukkelijk betrokken te worden. Het waterschap moet in het beheersgebied investeren om een goede uitvoering van de waterschapstaken te garanderen. Deze netto schuldquote geeft, naast andere kengetallen, aan dat veel van het vermogen van het waterschap "vast" zit in met name de materiële vaste activa.

De netto schuldquote voor waterschap Scheldestromen bedraagt 228% gebaseerd op de uitkomsten van de jaarrekening 2021. De berekening is gebaseerd op de besluitvorming in de algemene vergadering van 30 mei 2018, waarbij rekening is gehouden met structurele opbrengsten uit belastingen, uitkering gemeentefonds, (precario) en dividend.

In het waterschapsprogramma 2019-2023 en de Strategienota 2019-2023 is opgenomen dat er sprake moet zijn van een "gezonde" netto schuldquote, de doelstelling is dat deze onder de 250% blijft. Om die reden is in 2020 het bestedingsniveau van de investeringen teruggebracht van € 35 miljoen naar ruim € 30 miljoen per jaar waarmee de schuldquote onder de 250% blijft. In onderstaand overzicht is een indicatie van de schuldquote weergegeven voor deze meerjarenraming. Ter vergelijking zijn de realisatiecijfers 2018-2021 opgenomen. In deze schuldquote is gerekend met de investeringsbesteding uit deze meerjarenraming. In het investeringsvolume is rekening gehouden met de overheveling van investeringen naar de exploitatie van € 2,1 miljoen per jaar in de jaren 2025 en 2026. Over het ambitieniveau en de daarbij behorende hoogte van de bestedingen vanaf 2024 zal nog besluitvorming plaatsvinden in de nieuwe bestuursperiode.

jaar	investerings- volume	afschrij- ving	overig finan- ciering ¹	vaste schulden- last	overige schulden (-vorde- ringen) ²	totaal saldo schulden	belasting- wegen, precario, dividend	netto- schuld- quote
2016 R	17,2	18,3	10,4	240,5	-3,2	237,3	101,1	235%
2017 R	21,9	18,5	-5,7	238,2	2,3	240,5	103,3	233%
2018 R	33,6	18,6	2,7	255,9	2,2	258,1	106,4	243%
2019 R	27,0	19,7	-24,6	238,6	27,6	266,2	110,8	240%
2020 R	25,9	20,4	17,3	261,4	6,7	268,1	116,3	231%
2021 R	29,0	21,3	40,6	309,7	-33,4	276,3	121,0	228%
2022	37,0	21,0	-17,2	308,5	-19,3	289,3	126,8	228%
2023	46,0	20,9	-7,2	326,4	-9,7	316,7	137,7	230%
2024	48,6	22,1	-17,6	335,3	8,3	343,6	145,0	237%
2025	46,3	23,3	-0,4	357,9	8,3	366,2	156,6	234%
2026	54,8	24,4	-0,3	388,0	8,3	396,3	164,5	241%

1 overige financiering: voorfinanciering, reserves

2 overige schulden (-vorderingen): kortlopende schulden, overlopende passiva en activa, vorderingen en liquide middelen

3.9 EMU-saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie in het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economisch Monetaire Unie, is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt over gezonde overheidsfinanciën. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dat 3% van het BBP (Bruto Binnenlands Product). Voor de bepaling van het tekort tellen ook de uitgaven van de lagere overheden (provincies, gemeenten en waterschappen) mee.

Op grond van de Wet hof (houdbare overheidsfinanciën) moeten de vier overheden samen invulling geven aan de eisen die vanuit de Europese Unie ten aanzien van met name het EMU-saldo en de EMU-schuld worden gesteld. Om de voor hun kerntaken noodzakelijke investeringen uit te kunnen voeren, hebben de lagere overheden een zekere ruimte in het Nederlandse EMU-saldo nodig. De Wet hof kent als systematiek dat een kabinet aan het begin van zijn regeerperiode afspraken met IPO, VNG en Unie maakt over de ruimte voor de decentrale overheden in het EMU-tekort gedurende de gehele regeerperiode.

Het overleg met het kabinet heeft geresulteerd de volgende afspraken voor de periode 2019 - 2022:

- de ruimte voor de decentrale overheden is tot en met 2022 0,4% van het Bruto Binnenlands Product (BBP);
- de 0,4% ruimte is nader verdeeld in: 0,27% gemeenten, 0,08% provincies en 0,05% waterschappen;
- Voor 2023-2027 zijn de indicatieve referentiewaarden € 16,7, € 16,9, € 17,1 en € 17,3 en € 17,5 miljoen, dit is gebaseerd op een gelijkblijvend aandeel van 0,5% BBP en op de huidige ramingen voor het BBP van het Centraal Planbureau. De definitieve waarde zal afhankelijk zijn van de onderhandelingen met het kabinet.

Het EMU-saldo is als volgt opgebouwd:

		(Bedragen x € 1.000)			
	Omschrijving	begroting 2023	Meerjarenraming		
			2024	2025	2026
1	EMU exploitatiesaldo	0	0	0	0
	(saldo exploitatiebegroting kosten/opbrengstensoorten				
+	Dotaties aan reserves	0	0	0	0
-/-	Onttrekkingen aan reserves	-2.147	-1.231	-481	-407
	Totaal EMU exploitatiesaldo	-2.147	-1.231	-481	-407
2	Invloed investeringen				
-/-	Bruto investeringsuitgave (incl. geactiveerde lasten)	-46.000	-48.600	-46.300	-54.800
+	Investeringssubsidies en -bijdragen	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
+	Verkoop van vaste activa	0			
+	Afschrijvingen	20.903	22.138	23.272	24.442
	Totaal invloed investeringen	-25.097	-26.462	-23.028	-30.358
3	Invloed voorzieningen				
+	Toevoeging aan voorzieningen	393	340	340	340
-/-	Onttrekkingen aan voorzieningen (vrijval)	-263	-200	-200	-200
-/-	Onttrekkingen rechtstreeks uit voorzieningen	-240	-240	-240	-240
	Totaal invloed voorzieningen	-110	-100	-100	-100
4	Deelnemingen en aandelen				
-/-	Boekwinst		0	0	0
+	Boekverlies		0	0	0
	Totaal invloed deelnemingen en aandelen		0	0	0
	Geraamd EMU-saldo	-27.354	-27.793	-23.609	-30.865
	Maximaal EMU-tekort o.b.v. macroreferentiewaarde	-16.700	-16.900	-17.100	-17.300
	Verschil + = ruimte: - = tekort)	-10.654	-10.893	-6.509	-13.565

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat er jaarlijks een overschrijding van het maximaal toegestane tekort plaatsvindt. Dit wordt veroorzaakt door de bijstelling van het bestuurlijk investeringsvolume voor 2022/2023. Voor de jaren na 2023 zal over het ambitieniveau en de daarbij behorende hoogte van de bestedingen nog besluitvorming plaatsvinden in de nieuwe bestuursperiode.

3.10 Bedrijfsvoering

De bedrijfsvoering kenmerkt zich door kosteneffectiviteit en een sturingsprincipe waaraan continue verbetering inherent is. In de Strategienota 2019-2023 zijn de doelstellingen vertaald in prestatie-indicatoren.

Er is de afgelopen jaren hard gewerkt aan de professionalisering van de organisatie. De wijze van besturing van de ambtelijke organisatie is in 2022 vastgelegd in een besturingsfilosofie. De organisatiestructuur zelf staat inmiddels grotendeels. Het accent verschuift nu van de structuur naar de organisatiecultuur: hoe gaan we binnen onze organisatie met elkaar om en hoe

kunnen we de onderlinge samenwerking nog verder verbeteren. Hiertoe zijn in 2022 onder meer een nieuwe leiderschaps- en een medewerkersprofiel opgesteld. In 2023 wordt op basis hiervan onder meer gestart met een leiderschapsprogramma.

Ondertussen blijft er onverminderd aandacht voor procesmatig, omgevingsgericht en risico gestuurd werken om de dienstverlening voor de Zeeuwse burgers, recreanten en bedrijven te optimaliseren. Procesmatig werken geeft conform de besturingsfilosofie duidelijkheid over rollen en verantwoordelijkheden, wat er van medewerkers wordt verwacht en hoe dat bijdraagt aan de doelen van de organisatie. Op basis van de PDCA-keten richten we ons werk in. Een gezamenlijk beeld van de doelen en aanpak (Plan), uitvoering van het werk op basis van het proces en ieders vakbekwaamheid (Do) en geleerde lessen benoemen en toepassen (Check-Act) zijn voor alle werkzaamheden het uitgangspunt.

In alle processen wordt daarbij continu gezocht naar mogelijkheden om ze beter en efficiënter uit te voeren. Wat inhoudt dat zowel bij plannen, uitvoering als bijsturing keuzes gemaakt worden op basis van het te verwachten en gerealiseerd effect. Hiervoor is digitaal een monitor beschikbaar die een integraal beeld geeft van de prestatiedoelstellingen uit de Strategienota, investeringen, exploitatie en bijbehorende risico's. Hierover wordt de algemene vergadering 2 maal per jaar geïnformeerd. Deze informatie vormt de basis voor de (bij)sturing binnen de organisatie. Bij de jaarrekening vindt de eindverantwoording plaats op eveneens de prestaties, investeringen, exploitatie en risico's.

Assetmanagement helpt het waterschap om onze assets (van gemalen tot wegen) optimaal te benutten, tegen aanvaardbare kosten en acceptabele risico's. Dat vraagt allereerst feitelijke informatie waarop vervolgens keuzes kunnen worden gebaseerd. Het op orde brengen van data heeft daarom in 2023 en 2024 prioriteit (zoals besloten is bij het vaststellen van het Waterschapsbeheerprogramma 2022-2027). In 2020 is tevens de bedrijfswaardenmatrix opgesteld en in 2021 zijn onze bedrijfswaarden ook in het Waterschapsbeheerprogramma opgenomen. De bedrijfswaardenmatrix laat de balans zien tussen prestatie-kosten-risico's. Het verder inbedden en inzetten van de bedrijfswaardenmatrix in de organisatie loopt in 2023 nog door. Een gedegen risicomanagement en het bijbehorende (zoals de bedrijfswaardenmatrix) zal de komende jaren op deze manier verder worden doorontwikkeld.

3.11 Verbonden partijen

Deze paragraaf gaat in op de doelstellingen, activiteiten en de mate van de financiële betrokkenheid van de samenwerkingsverbanden waarin het waterschap participeert en waarin het tevens een bepaalde bestuurlijke invloed kan uitoefenen. Het gaat hierbij om banden met derde partijen, waarbij realiseren van een publiek belang centraal staat.

Per partij is er sprake van een financieel en bestuurlijk belang. Onder een bestuurlijk belang wordt verstaan: vertegenwoordiging in het bestuur van een verbonden partij of het hebben van stemrecht. Met financieel belang wordt bedoeld: een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat, dan wel het bedrag waarvoor aansprakelijkheid bestaat, indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

De onderstaande Verbonden Partijen zijn van toepassing:

1. Nederlandse Waterschapsbank N.V.
2. N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
3. Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)
4. Gemeenschappelijke regeling SaBeWa Zeeland
5. Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland
6. Unie van Waterschappen

Voor de inhoudelijke overzichten per Verbonden Partij wordt verwezen naar bijlage 2.

3.12 Openbaarheidsparagraaf

De Wet open overheid (Woo) is op 1 mei 2022 in werking getreden en verplicht een bestuursorgaan tot actieve openbaarmaking van informatie. Op grond van artikel 3.5 van de Woo is een bestuursorgaan verplicht om jaarlijks in de begroting en de verantwoording aandacht te besteden aan de beleidsvoornemens en uitvoering van de Woo. In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen een kwalitatieve beschrijving gegeven van de activiteiten die worden uitgevoerd in 2023 op de thema's actieve en passieve openbaarmaking en verbetering van de informatiehuishouding.

1) Actieve openbaarmaking voor de verplichte categorieën documenten (artikel 3.3 Woo)

Onder actieve openbaarmaking verstaan we de activiteiten die vanuit het waterschap worden ondernomen om informatie op eigen initiatief openbaar te maken voor de samenleving. In artikel 3.3. Woo staat omschreven welke categorieën informatie verplicht openbaar dienen te worden gemaakt. Niet alle categorieën hoeven in één keer actief openbaar te worden gemaakt. De verplichting tot actieve openbaarmaking is namelijk niet per 1 mei 2022 in werking getreden, maar treedt pas op een later moment gefaseerd in werking (artikel 10.3 Woo). Over de indeling van categorieën in fasen en de planning van openbaarmaking voor elke categorie is nog geen besluit genomen.

In 2023 zal waterschap Scheldestromen de volgende categorieën informatie openbaar maken:

- Bereikbaarheidsgegevens van het waterschap op de website en de wijze waarop een verzoek om informatie kan worden ingediend;
- Vergaderstukken van de algemene vergadering;
- Convenanten;
- Woo-verzoeken, inclusief de schriftelijke beslissingen op die verzoeken en de daarbij verstrekte informatie.

2) De inspanningsverplichting tot openbaarmaking voor andere documenten dan de verplichte categorieën (artikel 3.1 Woo)

Openbaarmaking zal straks moeten plaatsvinden via het landelijke Platform Open Overheidsinformatie (PLOOI), een door het ministerie van BZK ontwikkeld platform voor actieve openbaarmaking van overheidsinformatie. Ten aanzien van de aansluiting op Plooi volgen we de lijn van de Unie van Waterschappen.

3) Passieve openbaarmaking (openbaarmaking op verzoek; hoofdstuk 4 Woo)

Onder passieve openbaarmaking verstaan we het openbaar maken van informatie naar aanleiding van een verzoek uit de samenleving, zoals bijvoorbeeld Woo-verzoeken. We houden daarmee rekening met het anonimiseren van persoonsgegevens. In 2023 zal het interne proces passieve openbaarmaking Woo worden beschreven. Tevens zal een beleidslijn, rekening houdend met de wettelijke vereisten in de Woo, worden opgesteld.

4) De informatiehuishouding (Hoofdstuk 6 Woo)

Voor de verbetering van de informatiehuishouding worden in 2023 de volgende activiteiten gerealiseerd:

- **Communicatie, begeleiding medewerkers:** In 2023 wordt een aantal voorlichtingssessies georganiseerd om medewerkers bewust te maken van de Woo, hun rol hierin en welke ondersteuning ze kunnen verwachten.
- **Archivering:** Het goed opslaan van verschillende vormen van informatie is essentieel voor openbaarmaking van informatie. Daarom worden er in 2023 medewerkers begeleid in het goed archiveren van informatie in onze daarvoor bestemde systemen.

- **Systemen en procedures:** In 2023 zal gewerkt worden aan verdere optimalisatie van systemen en procedures. Beleid en werkaafspraken op het gebied van de informatiehuishouding en informatievoorziening worden geactualiseerd.

5) Aanstelling en het in dienst hebben van een Woo-contactpersoon (artikel 4.7 Woo)

De Woo schrijft voor dat ieder bestuursorgaan één of meer contactpersonen heeft om vragen van burgers te beantwoorden over de beschikbaarheid van publieke informatie. Voor 2023 is in de begroting 0,5 fte (€ 46.000,-) voor de Woo-contactfunctionaris voorzien.

6) Eventuele activiteiten om de Woo te implementeren

- Programmaplan, inclusief middelen is vastgesteld;
- Woo-functionaris is aangesteld;
- Werkproces passieve Woo-verzoeken is vastgesteld;
- Beleidslijn passieve openbaarmaking is vastgesteld;
- Bestuurlijk ambitieniveau openbaarheid van informatie is vastgesteld;
- Start bewustzijncampagne.

In de begroting en meerjarenraming zijn onderstaande kosten/opbrengsten opgenomen

	2022	2023	2024	2025	2026
bijdrage via Unie					
incidenteel	€ 42.126	€ 42.126	€ 42.126	€ 75.087	€ 42.126
structureel		€ 118.442	€ 118.442	€ 139.392	€ 139.392
totaal bijdrage	€ 42.126	€ 160.568	€ 160.568	€ 214.479	€ 181.518
opgenomen in begroting					
contactpersoon Woo 0,5 fte		€ 46.000	€ 46.000	€ 46.000	€ 46.000
overig externe kosten		€ 114.568	€ 114.568	€ 168.479	€ 135.518
totaal	€ -	€ 160.568	€ 160.568	€ 214.479	€ 181.518

4 Begroting naar kostendragers en belastingcategorieën

In onderstaande tabel zijn de kosten en opbrengsten per kostendrager opgenomen. De kostenverdeling op opgenomen in hoofdstuk 3.4

(Bedragen x € 1.000)

In **rood** zijn de kosten opgenomen, in **zwart** zijn de opbrengsten opgenomen

Programma	Rekening 2021			Begroting 2022 na 3e wijz			Begroting 2023			2024			2025			2026		
	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer	Totaal	Water-systeem-beheer	Zuive-rings-beheer
Waterkeringen	10.707	10.707		11.488	11.488	0	12.374	12.374		13.625	13.625		14.356	14.356		15.320	15.320	
Watersystemen	31.000	30.758	242	33.448	33.448	0	35.604	35.604		37.581	37.581		42.834	42.834		46.548	46.548	
Wegen	6.076	6.076		7.970	7.970	0	6.548	6.548		7.160	7.160		7.551	7.551		7.944	7.944	
Afvalwaterketen	27.070		27.070	28.660		28.660	29.114		29.114	30.784		30.784	33.384		33.384	34.261		34.261
Bestuur en organisatie	26.401	19.527	6.874	31.340	23.004	8.336	32.877	23.718	9.159	33.570	24.257	9.313	34.920	25.274	9.646	36.213	26.272	9.941
Totale netto kosten	101.254	67.068	34.186	112.906	75.910	36.996	116.517	78.244	38.273	122.720	82.623	40.097	133.045	90.015	43.030	140.286	96.084	44.202
Dekking kosten:																		
Overige retributies	301	301		330	330	0	330	330		330	330		330	330		330	330	
Precario	2.170	2.170		0	0	0												
Opbrengst leges	349	349		300	300	0	300	300		300	300		300	300		300	300	
Rente/Vpb	10	5	5	0	0	0												
Dividend	3.455	3.455		3.837	3.837	0	3.000	3.000		3.000	3.000		3.000	3.000		3.000	3.000	
Inzet reserves	2.231	1.768	463	1.618	1.318	300	1.897	1.596	301	1.231	933	298	481	466	15	407	392	15
reserves begr wijziging				5.901	4.096	1.805												
Totaal dekking	8.516	8.048	468	11.986	9.881	2.105	5.527	5.226	301	4.861	4.563	298	4.111	4.096	15	4.037	4.022	15
Totaal	92.738	59.020	33.718	100.920	66.029	34.891	110.990	73.018	37.972	117.859	78.060	39.799	128.934	85.919	43.015	136.249	92.062	44.187
Categoriekosten																		
Kwijtschelding	1.706	842	864	1.850	925	925	1.922	961	961	2.073	1.036	1.037	2.214	1.107	1.107	2.364	1.182	1.182
Oninbaar	358	322	36	600	258	342	600	258	342	600	258	342	620	267	353	640	277	363
Bijdrage	21	10	11															
Verkiezingen	99	99		98	98	0	96	96										
Categ.kn. Heff	2.223	1.399	824	2.546	1.593	953	2.505	1.542	963	2.598	1.635	963	2.503	1.540	963	2.503	1.540	963
Tariefeg.reserves	135	0	135	0	325	-325	0	250	-250									
Totaal cat. kn	4.230	2.652	1.578	5.094	2.549	2.545	5.123	2.607	2.516	5.271	2.929	2.342	5.337	2.914	2.423	5.507	2.999	2.508
Te dekken door heff	96.968	61.672	35.296	106.014	68.578	37.436	116.113	75.625	40.488	123.131	80.990	42.141	134.272	88.833	45.439	141.756	95.061	46.695
Totaal zuiv.heff	36.793		36.793	37.436		37.436			40.488			42.141			45.439			46.695
Totaal watersyst.hef	64.534	64.534		68.578	68.578			75.625			80.990			88.833			95.061	
Resultaat	-4.360			0			0			0			0			0		

Het onvoorzien is in de programmakosten opgenomen onder "totaal netto kosten" voor in totaal € 100.000,-

In onderstaande tabel zijn de kosten op basis van de “nota kostentoerekening en onderbouwing tarieven” verdeeld naar de taken en categorieën. Ook de verdeling naar de categorieën op basis van de kostentoedelingsverordening is opgenomen.

(Bedragen x € 1.000)

 In **rood** zijn de kosten opgenomen, in **zwart** zijn de opbrengsten opgenomen

Begroting 2022	Totaal	Taken		categorieën watersysteem				VH	ZH
		Watersys- teembeh- eer	Zuivering- sbeheer	Ingeze- tenen	Gebouwd	Onge- bouwd	Natuur		
		nota		Kostentoedeling					
Programma's		kostentoerekening		30,00%	51,42%	18,19%	0,39%		
Waterkeringen	12.374	12.374	0	3.712	6.363	2.251	48		
Watersystemen	35.604	35.604	0	10.681	18.308	6.476	139		
Wegen	6.548	6.548	0	1.964	3.367	1.191	26		
Afvalwaterketen	29.114	0	29.114	0	0	0	0		29.114
Bestuur en organisatie	32.877	23.718	9.159	7.115	12.196	4.314	93		9.159
Totale netto kosten programma's	116.517	78.244	38.273	23.473	40.233	14.233	305	0	38.273
Dekking kosten (overige opbrengsten):									
Overige retributies	330	330	0	99	170	60	1		
Precario	0	0	0	0	0	0	0		
Opbrengst leges	300	300	0	90	154	55	1		
Dividend	3.000	3.000	0	900	1.543	546	12		
Inzet reserves	1.897	1.596	301	479	821	290	6		301
Totaal dekking	5.527	5.226	301	1.568	2.687	951	20	0	301
Totaal kosten programma's - overige opbrengsten	110.990	73.018	37.972	21.905	37.546	13.282	285	0	37.972
Opbrengst VH tgv watersysteem				227	389	138	3	757	
Totale kosten per categorie (excl categoriekosten)				21.678	37.157	13.144	282		37.972
Categoriekosten									
Kwijtschelding (voor ingezetenen en ZH)	1.922	961	961	961					961
Oninbaar	600	258	342	180	54	24			342
Verkiezingen	96	96	0	96					
Kosten heffen en innen	2.505	1.542	963	349	1.014	179			963
Van categ.kn Heff ongebouwd gaat 14% naar natuur						28	28		
Inzet egalisereserves	0	250	250	50	170	30			250
Totaal categoriekosten	5.123	2.607	2.516	1.536	898	145	28	0	2.516
Te dekken door heffingen	116.113	75.625	40.488	23.214	38.055	13.289	310	757	40.488
Totaal zuiveringsheffing			40.488						
Totaal watersysteemheffing		75.625							
Resultaat	0								

5 Begroting naar kosten- en opbrengstsoorten

bedragen x € 1.000

		Rekening	Begroting			Meerjarenraming		
	Omschrijving	2021	2022 primair	2022 incl. 3e wijziging	2023	2024	2025	2026
	<u>KOSTEN</u>							
A	Rente en afschrijvingen	26.039	25.964	25.964	26.637	28.592	30.543	32.503
B	Personeelslasten	42.488	47.279	47.795	50.666	54.197	55.987	57.840
C	Externe kosten Goederen/diensten/ bijdrage	62.018	63.574	69.439	73.588	74.654	81.600	85.533
B/C	Toevoeging voorziening	736	140	620	393	340	340	340
C	Onvoorzien	0	105	105	100	100	100	100
	Totaal kosten	131.281	137.062	143.923	151.384	157.883	168.570	176.316
	<u>OPBRENGSTEN</u>							
A	Financiële baten	3.457	3.000	3.837	3.000	3.000	3.000	3.000
B	Personeelsbaten	706	30	30	36	36	36	36
D	Externe opbrengsten Goederen/diensten/bijdrage	26.123	23.227	23.350	25.605	25.826	26.141	26.496
E	Waterschapsbelastingen	99.263	103.564	103.564	113.591	120.457	131.437	138.752
B	Onttrekking voorziening	-	-	-	263	200	200	200
B	Geactiveerde lasten (personeelslasten investeringen)	3.725	5.623	5.623	6.992	7.132	7.276	7.425
	Totaal opbrengsten	133.275	135.445	136.405	149.487	156.652	168.090	175.910
	Saldo voor reserves	1.994 Voordeel	1.618 Tekort	7.519 Tekort	1.897 Tekort	1.231 Tekort	481 Tekort	407 Tekort
	<u>RESERVES</u>							
	Algemene reserves	3.792	-80	-3.096	250	-	-	-
	Tariefegalisatiereserves	135	-	-	-250	-	-	-
	Overige bestemmingsres.	-1.561	-1.538	-4.423	-1.897	-1.231	-481	-407
	Totaal reserves	2.366	-1.618	-7.519	-1.897	-1.231	-481	-407
	Resultaat	4.360 Voordeel	0	0	0	0	0	0

De kostensoorten zijn in de betreffende programma in hoofdstuk 2 (gesaldeerd) opgenomen:

A: Rente en afschrijving

B: Personeelslasten

C: Externe kosten

D: Externe opbrengsten

E: Waterschapsbelastingen

6 Investerings

Bestedingsniveaus

Hieronder zijn de bestedingsprognoses van de voorgenomen investeringen per programma weergegeven, deze zijn onderverdeeld in lopende- en nieuwe investeringen.

x € 1.000

Investerings	Jaarrekening			Prognose bestedingen ¹				
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Waterkeringen	594	830	5.512	3.999	8.782	8.070	6.608	10.297
Nieuwe investeringen	-	-	-		790	1.846	2.919	7.362
Onderhanden investeringen	-	-	-		7.992	6.225	3.690	2.935
Watersystemen	10.961	7.580	7.281	11.696	12.319	21.224	17.675	22.053
Nieuwe investeringen	-	-	-		5.861	19.682	17.675	22.053
Onderhanden investeringen	-	-	-		6.458	1.542	-	-
Wegen	2.894	3.505	3.174	3.895	3.218	6.619	3.402	4.600
Nieuwe investeringen	-	-	-		3.393	6.619	3.402	4.600
Onderhanden investeringen	-	-	-		-175	-	-	-
Afvalwaterketen	8.272	11.215	5.238	11.506	20.584	11.166	17.580	20.180
Nieuwe investeringen	-	-	-		770	7.565	17.580	20.180
Onderhanden investeringen	-	-	-		19.814	3.601	-	-
Bestuur en Organisatie	3.579	2.837	7.966	4.904	1.916	1.494	3.086	1.857
Nieuwe investeringen					1.556	1.244	3.086	1.657
Onderhanden investeringen					360	250	-	200
Totalen werkelijk/begroot	26.300	25.967	29.171	35.999	46.819	48.574	48.351	58.987
Vastgestelde bestuurs- volume 2019-23¹	30.000	30.000	31.100	31.900	31.900			
Verdeling bestedingsruimte²	-3.700	-4.000	-1.900	4.100	5.500			
Verhogen bestedingsvolume 2022-2023³					8.600			
Bestuurlijk volume incl. ruimte				36.000	46.000	48.600⁴	48.400⁴	59.000⁴
Basis bestuurlijk volume	€ 30 miljoen per jaar + € 4,4 miljoen zonnepanelen + € 0,8 verhoging Voorjaarsnota v.a. 2022 + € 8,6 miljoen Begroting in 2023					Nieuwe bestuursperiode		

¹ Prognoses 2022 op basis van bestuursmonitor september 2022. In 2025 en 2026 daalt het bestuurlijk bestedingsvolume met jaarlijks € 2,1 miljoen in verband met de overheveling naar de exploitatie. In bovenstaande bedragen is hiermee nog geen rekening gehouden.

² Beschikbaar uit voorgaande jaren € 9,6 miljoen (2019 € 3,7 miljoen, 2020 € 4,0 miljoen en 2021 € 1,9 miljoen). Hiervan wordt € 4,1 miljoen ingezet in 2022 en € 5,5 miljoen in 2023.

³ Verhoging bestedingsvolume voor 2023 conform AV besluit november 2022, met maximaal € 9,0 miljoen tot in totaal maximaal € 82,0 miljoen voor de jaren 2022 en 2023.

⁴ Betreft de geactualiseerde prognoses uit het WBP waarvan het bestuurlijk bestedingsvolume in de nieuwe bestuursperiode wordt vastgesteld.

De bestuurlijke bestedingsruimte voor investeringen is in 2023 € 31,9 miljoen. Dit is inclusief de extra ruimte van € 0,8 miljoen uit de begroting 2022. Het niet ingezette bestedingsvolume over 2019, 2020 en 2021 is ingezet in 2022 en 2023. Daarnaast is in verband met de geplande investeringen in de algemene vergadering van november 2022 besloten tot het ophogen van de bestedingsruimte met maximaal € 9,0 miljoen. Een maximale bestedingsruimte van € 82,0 miljoen in 2022 en 2023 is hierbij het uitgangspunt. Op basis van de prognoses vanuit de bestuursrapportage van september komt dit voorsnog op een verhoging van € 8,6 miljoen in 2023. In de periode vanaf 2024 zijn de investeringen uit het WBP opgenomen, deze zijn voor deze meerjarenraming geactualiseerd in lijn met het WBP.

In de begroting 2023 en meerjarenraming 2023-2026 zijn de rente- en afschrijvingskosten doorerekend op basis van de hierboven vermelde bestuurlijke bestedingsvolumes.

De voortgang wordt van de projecten wordt regelmatig gemonitord zodat indien nodig tijdig bijsturing kan plaatsvinden. De algemene vergadering wordt via de digitale integrale monitor op de hoogte gehouden van de voortgang van de projecten.

Investerings 2023-2026

Binnen de kredieten die worden opgevoerd in de groting 2023 is een onderdeel onvoorzien en risico's opgenomen. Dit betekent dat wanneer ondersteund door een goede risicobeheersing de inzet van onvoorzien wordt beperkt, de daadwerkelijke besteding lager kan uitvallen dan het beschikbaar gestelde krediet. Hiermee kan er sprake zijn van een lager bestedingsniveau dan vooraf via de prognoses is aangegeven. Daarnaast is er sprake van ramingen die een verschillende mate van grofheid kennen en daarmee ook qua onzekerheid. De mate van grofheid neemt af naarmate het project concreter wordt uitgewerkt. Immers ontstaat er een steeds beter beeld van wat er binnen een project concreet dient te gebeuren en wat precies de omstandigheden zijn, de mogelijke risico's die zich hier bij voor kunnen doen en de benodigde middelen die dit met zich meebrengt. De raming van de kredieten die verder in de toekomst liggen zijn dus grover en meer onzeker dan degenen die concreet richting uitvoering gaan. Deze laatste zijn gebaseerd op een grotingsplan en richting uitvoering op een uitgewerkt bestek/contract. De huidige prijsontwikkelingen en langere levertijden ten gevolge van de oorlog in Oekraïne, maakt het lastiger om een goede groting van kosten op te stellen. Prijsstijgingen en marktwerving zorgen op dit moment voor hogere kosten bij uitvoering van projecten. Marktpartijen werken met dagprijzen voor materialen die vele malen hoger liggen dan we gewend zijn. We zien bij aanbestedingen aanzienlijk hogere inschrijvingen dan de afgelopen jaren waardoor minder prestaties geleverd kunnen worden met de beschikbare financiële middelen. Doordat er sprake is van dagprijzen en de markt dus continu fluctueert is het lastig om een inschatting te maken hoe de markt zich verder zal ontwikkelen. Daarnaast is de vraag over welke periode de huidige marktontwikkelingen van toepassing zijn. Op een aantal onderdelen zal mogelijk vraag en aanbod weer meer in evenwicht komen met een dalende prijs tot gevolg en op andere onderdelen zal dit mogelijk niet het geval zijn. Deze marktwerving heeft gevolgen voor de lopende projecten en mogelijk voor toekomstige projecten. Voor de projecten die in de groting 2023 zijn opgenomen is voor de prognoses in de jaarschijven 2023 en verder middels indexering deels rekening gehouden met deze prijsstijgingen. Concreet is er alleen rekening gehouden met de prijsstijgingen in de prognoses voor lopende projecten, waarbij voor een aantal lopende projecten de kostenstijgingen nog niet zijn verwerkt, omdat daar nog geen duidelijkheid over is op dit moment (bijvoorbeeld omdat het ontwerp nog moet worden opgesteld). Voor toekomstige projecten heeft geen actualisatie plaatsgevonden op basis van de huidige marktwerving omdat daar gewerkt wordt met kentallen en de effecten zoals gezegd moeilijk zijn in te schatten.

Er is sprake van een breed toenemende opgave die op het bord van Scheldestromen komt te liggen. Vanuit assetmanagement wordt de laatste jaren beter in kaart gebracht waar sprake is van achterstallig onderhoud, waardoor het benodigde investeringsvolume toeneemt. Ook in 2023 wordt het assetmanagement verder ontwikkeld. Voorgaande betekent een versnelling van de programmering van instandhoudingsprojecten omdat de assets verouderen en meer onderhoud vergen. Omdat de beschikbare middelen (zoals capaciteit) geen ruimte bieden voor een toename van projecten, kan niet aan deze oproep worden voldaan. Hoe groter het volume aan uitgestelde projecten wordt, des te groter het risico op het niet kunnen borgen van de prestaties door het falen van onze infrastructuur. Dit zorgt ook voor extra druk op onze beheerorganisatie. Daarnaast kunnen de exploitatiekosten stijgen als gevolg van het vertragen van de instandhoudingsprojecten.

Bij de programmering van projecten wordt een realistisch investeringsvolume voorgesteld, waarbij enkele grote investeringen op elektrotechnisch en werktuigbouwkundig gebied worden doorgeschoven.

De verdere professionalisering van projectmanagement zal leiden tot een meer efficiënte en beheerste aanpak van projecten en het werven van nieuwe projectleiders biedt mogelijkheden

voor het binnenhalen van mensen met competenties die passen bij de toekomstige manier van werken. Het zal echter tijd kosten om organisatiebreed de nieuwe werkwijze met de bijbehorende mensen te gaan realiseren.

De meest cruciale projecten worden in 2023 gerealiseerd met de huidige formatie. Voor bepaalde projecten wordt inhuur geregeld als flexibele schil op de huidige formatie. Daarnaast wordt de formatie voor E/W projectleiders en werkvoorbereiders op orde gebracht.

Aandachtspunt bij de flexibele schil via inhuur en uitbesteden van diensten is dat dit een kostenverhogend effect heeft op de projecten. Inschakelen van de markt kost immers meer dan inzet van eigen personeel. De inrichting van de personele bezetting van de afdeling Projecten zal moeten zorgen voor een toereikende basis aan eigen personeel waar bovenop, als het nodig is, flexibel met capaciteit kan worden opgeschaald en ook weer kan worden afgeschaald.

Machtigingsinvesteringen

Machtigingsinvesteringen zijn projecten op het gebied van onderhoud en bedrijfsvoering of met een relatief klein investeringsbedrag of investeringen die als uitvoeringsmaatregel zijn opgenomen in een door de algemene vergadering vastgesteld beleidsplan. De algemene vergadering verstrekt aan het dagelijks bestuur een machtiging om deze investeringen voor te bereiden en uit te voeren. In de programmabegroting worden alle machtigingsinvesteringen toegelicht zodat duidelijk is uit welke bestuurlijke besluitvorming het project voortkomt (aanleiding), wat er concreet met het project wordt bereikt (omschrijving), wat de uitvoeringsperiode is en welk bruto en netto krediet via de machtiging wordt verstrekt. In de begroting 2023 is aan verschillende kredieten voor de machtigingsinvesteringen een bedrag van netto € 7,023 miljoen opgenomen.

Separate voorstellen

Nieuwe investeringen die meer beleidsmatig van aard zijn, worden apart voorgelegd aan de algemene vergadering via een separaat kredietvoorstel. Ook deze investeringen worden in de programmabegroting beknopt toegelicht zodat duidelijk is wat de aanleiding is, wat er concreet bereikt wordt met het project, wanneer het wordt uitgevoerd en hoeveel krediet aangevraagd gaat worden. Een kredietvoorstel wordt voorgelegd aan de algemene vergadering als een project uitvoeringsgereed is. Dit betekent dat direct na het instemmen met het krediet ook daadwerkelijk aan de slag gegaan kan worden. Het waterschap besteedt investeringen soms ook innovatief aan. De aannemer is in dat geval ook verantwoordelijk voor het ontwerp waardoor in een eerder stadium al uitvoeringskrediet aangevraagd moet worden. In het kredietvoorstel zal aangegeven worden of er sprake is van een innovatieve aanbesteding waardoor het project nog niet uitvoeringsgereed is. In het kredietvoorstel wordt verder ingegaan op onder andere de belangrijkste risico's en beheersmaatregelen, de concrete resultaten na oplevering van het project en de uitvoeringsperiode. In de begroting 2023 is een bedrag van € 13,642 miljoen opgenomen aan te verstrekken kredieten op basis van separate voorstellen.

Vorbereidingskrediet

Alle investeringen die in de programmabegroting /meerjarenraming zijn opgenomen en waarvoor de algemene vergadering het krediet verstrekt op basis van separate voorstellen, worden voorbereid vanuit het algemene voorbereidingskrediet van € 1,5 miljoen. Hiertoe heeft de algemene vergadering het dagelijks bestuur gemachtigd. De voorbereiding bestaat uit alles wat nodig is om het project gereed te maken voor de uitvoering. Dit is onder andere de grondaankoop (kosten gedekt vanuit de grondbank), vergunningverlening, onderzoek en bestekvoorbereiding. Alleen voor projecten die uitzonderlijk hoge kosten hebben in de voorbereidingsfase, wordt via een separaat voorstel aan de algemene vergadering krediet gevraagd voor de voorbereiding. Als de voorbereiding is afgerond, wordt vervolgens het uitvoeringskrediet aangevraagd. De interne ingenieurskosten (eigen personeel) worden niet vanuit het voorbereidingskrediet gefinancierd, maar rechtstreeks op het project geboekt. In de programma-

begroting opgenomen geactiveerde personeelslasten voor ingenieursdiensten kunnen worden ingezet voor investeringsprojecten voor onderhanden projecten en projecten die zijn opgenomen in de programmabegroting / meerjarenraming.

Overzicht machtigingsinvesteringen 2023

Bedragen x € 1.000

Programma		Voorgenomen kredieten			
		geplande technische afronding	Bruto	Subsidie/ bijdrage	Netto
Programma Waterkeringen					
PRJ1013L	HWBP St. Annaland Planvormingsfase (24AK)	09-2024	765	-688	77
PRJ1440D	Aanlegvoorzieningen Veerse Meer 2023	12-2023	320	-30	290
PRJ1567	Haven Streijenharn	11-2023	120	-	120
PRJ1569	Bijdrage Oprit dijk bij Baalhoek	12-2023	100	-	100
Totaal Waterkeringen			1.305	-718	587
Programma Watersystemen					
PRJ1168D	Kruispolder visp stuw Dreefken	12-2024	250	-90	160
PRJ1456C	Uitv. duikers/stuwen GGOR/WB21 2023	12-2024	1.725	-	1.725
Totaal Watersystemen			1.975	-90	1.885
Programma Wegen					
PRJ1554	Reconstructies Wegen 2023	12-2023	2.345	-	2.345
Totaal Wegen			2.345	-	2.345
Programma Afvalwaterketen					
PRJ1562H	Windketel Waterpark Veerse Meer	12-2023	250	-	250
Totaal Afvalwaterketen			250	-	250
Programma Bestuur en organisatie					
PRJ1340B	Vloerbed. AV M'burg, buitenlocaties	09-2023	115	-	115
PRJ1517	Tractiemiddelen 2023	12-2023	896	-54	841
PRJ1545	Vervanging bedrijfsfm (pc mob tabbl.)	12-2023	1.000	-	1.000
Totaal Bestuur en organisatie			2.011	-54	1.956
Totaal machtigingsinvesteringen 2023			7.886	-862	7.023

Separate kredietaanvragen 2023

Bedragen x € 1.000

Programma		Voorgenomen kredieten		
		Bruto	bijdrage	Netto
Programma Waterkeringen				
PRJ1013L	HWBP St. Annaland Realisatiefase (24AK)	1.098	-989	109
Totaal Waterkeringen		1.098	-989	109
Programma Watersystemen				
PRJ1088	Gemaal Zoetendijk Oud-Vossemeer	3.456	-774	2.682
PRJ1168E	Kruispolder-uitvoer	4.600	-1.250	3.350
PRJ1453	Gemaal Waarde	996	-	996
PRJ1455	Gemaal Spanjaardweg winter Braakman	2.426	-504	1.922
PRJ1506	Uitvoering SWO Heikant 2023	163	-	163
PRJ1549	Hergebruik effluent Deltapgr. Zoetw	1.300	-	1.300
Totaal Watersystemen		12.941	-2.528	10.413
Programma Wegen				
PRJ1299	Fietspad Roterij-Zuiddijk(Dreischor)	3.473	-1.503	1.970
PRJ1497K	Fietspad Zanddijk/GGA	650	-	650
Totaal Wegen		4.123	-1.503	2.620
Programma Afvalwaterketen				
PRJ1572	Afdekken slibbuffers W'schouwen Mast	500	-	500
Totaal Afvalwaterketen		500	-	500
Programma Bestuur en organisatie				
Totaal Bestuur en organisatie		-	-	-
Totaal separate kredietaanvragen 2023		18.662	-5.020	13.642

7 Besluiten

DE ALGEMENE VERGADERING VAN WATERSCHAP SCHELDESTROMEN

Gezien het voorstel van het dagelijks bestuur van 15 november 2022, 2022024021;

Gelet op de bepalingen van de Waterschapswet;

BESLUIT :

- I de programmabegroting 2023 en meerjarenraming 2023-2026 vast te stellen;
- II een brutobedrag van € 7.886.000,- (netto € 7.023.000,-) beschikbaar te stellen voor de in hoofdstuk 6 vermelde machtigingsinvesteringen en het dagelijks bestuur te machtigen deze investeringen voor te bereiden en uit te voeren;
- III het dagelijks bestuur te machtigen om de in de programmabegroting opgenomen geactiveerde personeelslasten voor onder andere ingenieursdiensten van € 6.992.000,- in te zetten voor investeringsprojecten die opgenomen zijn in de programmabegroting, meerjarenraming 2023-2025;

Aldus besloten in de algemene vergadering van waterschap Scheldestromen in haar vergadering van 14 december 2022.

drs J. Daane RA
secretaris-directeur

mr. drs. A.J.G. Poppelaars
dijkgraaf

Bijlage 2: Verbonden Partijen

Nederlandse Waterschapsbank N.V. (NWB)														
Vestigingsplaats	Den Haag													
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap													
Ingangsdatum	1954													
Participanten	Aandeelhouders: Staat der Nederlanden, 9 provincies en alle waterschappen.													
Publiek belang	Als huisbankier van de waterschappen levert de NWB diensten op het gebied van betalingsverkeer, electronic banking en consultancy. Doelstelling van de bank is het zo gunstig mogelijk en exact op maat aanbieden van de gewenste financieringen.													
Bestuurlijk belang	Het waterschap is vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA), naar rato van het aantal aandelen heeft het waterschap hierin stemrecht (6%). Ieder aandeel A heeft recht op 1 stem en ieder aandeel B geeft recht op 4 stemmen.													
Financieel belang	Het waterschap is aandeelhouder van 6,0% van het nominale aandelenkapitaal (4.380 aandelen A en 166 aandelen B). Op basis van het gestort aandelenkapitaal is er een financieel belang van 7,67%. De AVA heeft in 2011 besloten vanaf 2012 geen dividend meer uit te keren, totdat voldaan wordt aan de kapitaaleisen van Basel III. Vanaf 2019 wordt, over het boekjaar 2018, weer dividend uitgekeerd.													
Vermogen (jaarrekening 2021)	<table><tr><td></td><td>Eigen vermogen</td><td>Vreemd vermogen</td></tr><tr><td>01-01</td><td>€ 1.827,- mln.</td><td>€ 104.729,- mln.</td></tr><tr><td>31-12</td><td>€ 1.902,- mln.</td><td>€ 93.791,- mln.</td></tr><tr><td colspan="3">Gerealiseerd resultaat (na belastingen) 2021 € 121,0 mln. (2020 € 81,- mln.)</td></tr></table>			Eigen vermogen	Vreemd vermogen	01-01	€ 1.827,- mln.	€ 104.729,- mln.	31-12	€ 1.902,- mln.	€ 93.791,- mln.	Gerealiseerd resultaat (na belastingen) 2021 € 121,0 mln. (2020 € 81,- mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen												
01-01	€ 1.827,- mln.	€ 104.729,- mln.												
31-12	€ 1.902,- mln.	€ 93.791,- mln.												
Gerealiseerd resultaat (na belastingen) 2021 € 121,0 mln. (2020 € 81,- mln.)														
Beleidsvoornemens verbonden partij	Maatschappelijke relevantie (lagere lasten voor de burger en verduurzaming), hoge kwaliteit, een sterke financiële positie en integriteit zijn de hoekstenen van het beleid van de bank.													
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Geen													
Risico's	Volgens de verwachtingen zijn de economische ontwikkelingen in Nederland positief. Internationaal blijven de onzekerheden bestaan die de Nederlandse en Europese economie raken.													
Relatie met programma	Belasting- en algemene opbrengsten													
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Ir. C.J.C. Michielsen													

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)	
Vestigingsplaats	Moerdijk
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap
Ingangsdatum	2010
Participanten	De waterschappen Aa en Maas, De Dommel, Brabantse Delta, Rivierland, Vechtstromen, Scheldestromen.
Publiek belang	Duurzame oplossing op het gebied van het verwerken van zuiveringsslib tegen zo laag mogelijke kosten. Missie van SNB luidt: een voorbeeldfunctie bij de verwerking van zuiveringsslib. Zij garandeert continuïteit in slibverbranding met maximaal respect voor mens en milieu tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.
Bestuurlijk belang	Het waterschap is vertegenwoordigd in de Raad van commissarissen en de aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang	Waterschap Scheldestromen heeft met ingang van 2018 een aandeel van 7,97% in SNB. De waarde van de aandelen bedraagt € 354.014,-. Ter financiering is in de vorm van een storting in de agioreserve een totaal bedrag van ruim € 7,9 miljoen (7,97%) ingebracht door waterschap Scheldestromen. Binnen de bedrijfseconomische resterende levensduur

N.V. Slibverwerking Noord-Brabant (SNB)									
	wordt de agioreserve terugbetaald. De agio bedraagt ultimo 2021 € 1,8 miljoen.								
Vermogen (jaarrekening 2021)	<table> <tr> <th>Eigen vermogen</th><th>Vreemd vermogen (> 1jaar)</th></tr> <tr> <td>01-01 € 20,0 mln.</td><td>€ 23,1mln.</td></tr> <tr> <td>31-12 € 18,0 mln.</td><td>€ 18,3mln.</td></tr> <tr> <td colspan="2">Resultaat (na belastingen) 2021 -€ 0,9 mln. (2020 -€ 1,0 mln.)</td></tr> </table>	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)	01-01 € 20,0 mln.	€ 23,1mln.	31-12 € 18,0 mln.	€ 18,3mln.	Resultaat (na belastingen) 2021 -€ 0,9 mln. (2020 -€ 1,0 mln.)	
Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)								
01-01 € 20,0 mln.	€ 23,1mln.								
31-12 € 18,0 mln.	€ 18,3mln.								
Resultaat (na belastingen) 2021 -€ 0,9 mln. (2020 -€ 1,0 mln.)									
Beleidsvoornemens verbonden partij	In 2016 is het ondernemersplan 2016-2020 vastgesteld met als hoofddoel het verwerken van slib op de meest duurzame wijze tegen de laagste prijzen. Om deze ambitie te verwezenlijken zet SNB in op drie belangrijke, met elkaar samenhangende hoofdstrategieën. Dit betreft het bezet houden van de slibverwerkingsinstallatie, innoveren vanuit een solide basis en de verdere verduurzaming van de slib(eind)verwerking.								
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen zoals o.a. de bezettingsgraad van de installatie.								
Risico's	Onderbezetting van de installaties.								
Relatie met programma	Programma: Afvalwaterketen								
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Vertegenwoordiger aandeelhoudersvergadering: ing. G. van Kralingen								

Gemeenschappelijke regeling Het Waterschapshuis (HWH)									
Vestigingsplaats	Amersfoort								
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling								
Ingangsdatum	2012 (Stichting 2005)								
Participanten	De waterschappen								
Publiek belang	HWH is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de 21 waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. HWH heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen en de andere overheden die actief zijn in de natte sector. Onder begeleiding van HWH spannen de waterschappen zich gezamenlijk in om de kwaliteit van de digitale dienstverlening naar burgers en bedrijven te verbeteren. Daarnaast is het streven gericht op een aanzienlijke kostenbesparing op alle ICT-uitgaven.								
Bestuurlijk belang	Van elk deelnemend waterschap is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van HWH. Deze leden kiezen uit hun midden de voorzitter en de andere vier leden van het dagelijks bestuur.								
Financieel belang	De financiële bijdrage van waterschap Scheldestromen bedraagt in 2023 € 876.104,-.								
Vermogen (jaarrekening 2021)	<table> <tr> <th>Eigen vermogen</th><th>Vreemd vermogen</th></tr> <tr> <td>01-01 € - mln.</td><td>€ 0,2 mln.</td></tr> <tr> <td>31-12 € - mln.</td><td>€ 0,3 mln.</td></tr> <tr> <td colspan="2">Gerealiseerd resultaat 2021 vóór bestemming € 3,3 mln. (2020 € 5,5 mln.)</td></tr> </table>	Eigen vermogen	Vreemd vermogen	01-01 € - mln.	€ 0,2 mln.	31-12 € - mln.	€ 0,3 mln.	Gerealiseerd resultaat 2021 vóór bestemming € 3,3 mln. (2020 € 5,5 mln.)	
Eigen vermogen	Vreemd vermogen								
01-01 € - mln.	€ 0,2 mln.								
31-12 € - mln.	€ 0,3 mln.								
Gerealiseerd resultaat 2021 vóór bestemming € 3,3 mln. (2020 € 5,5 mln.)									
Beleidsvoornemens verbonden partij	Meer concreet heeft HWH, als gezamenlijke ICT-dienst van de waterschappen tot doel om de kwaliteit van de bedrijfsvoering van de waterschappen te verbeteren, de ICT-processen efficiënter te maken en kosten te besparen, de innovatieve slagkracht te vergroten, het imago van de waterschappen als professionele moderne overheid te versterken en bredere facilitaire samenwerking van de waterschappen te stimuleren. Hiertoe zal HWH 2.0 verder uitgewerkt worden, met als doel het verminderen van de bijdragen van de deelnemers.								
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen gaat, evenals voorgaande jaren, alle HWH-programma's kritisch bekijken en bezien op nut en noodzaak.								
Risico's	-								
Relatie met programma	Paragraaf: Bestuur en organisatie								
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars								

Gemeenschappelijke regeling SaBeWa Zeeland														
Vestigingsplaats	Terneuzen													
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling													
Ingangsdatum	1 oktober 2012													
Participanten	De gemeenten Borssele, Goes, Kapelle, Tholen, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Hulst en waterschap Scheldestromen													
Publiek belang	SaBeWa staat voor Samenwerking Belastingen en Waardebepaling en verzorgt de heffing en invordering van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen en de uitvoering van de Wet WOZ.													
Bestuurlijk belang	Van elke deelnemer is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van SaBeWa Zeeland. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid namens het waterschap en 2 leden namens de gemeenten. Deze 3 leden worden gekozen uit het algemeen bestuur.													
Financieel belang	De kostenverdeelsleutels voor de deelnemers zijn: - uitvoering Wet onroerende zaken: aantal WOZ-objecten - onderdeel Heffen : het aantal aanslagregels - onderdeel Innen : het aantal aanslagregels De financiële bijdrage bedraagt in 2023 € 2.064.238,-.													
Vermogen (jaarrekening 2021)	<table><tr><td></td><td>Eigen vermogen</td><td>Vreemd vermogen (> 1jaar)</td></tr><tr><td>01-01</td><td>€ 0,0 mln.</td><td>€ 0,0 mln.</td></tr><tr><td>31-12</td><td>€ 0,3 mln.</td><td>€ 0,0 mln.</td></tr><tr><td colspan="3">Gerealiseerd resultaat 2021 € 0,2 mln. (2020 -€ 0,1 mln.)</td></tr></table>			Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)	01-01	€ 0,0 mln.	€ 0,0 mln.	31-12	€ 0,3 mln.	€ 0,0 mln.	Gerealiseerd resultaat 2021 € 0,2 mln. (2020 -€ 0,1 mln.)		
	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)												
01-01	€ 0,0 mln.	€ 0,0 mln.												
31-12	€ 0,3 mln.	€ 0,0 mln.												
Gerealiseerd resultaat 2021 € 0,2 mln. (2020 -€ 0,1 mln.)														
Beleidsvoornemens verbonden partij	Optimaliseren van de organisatie en processen.													
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Het waterschap zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen.													
Risico's	-													
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie													
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars													

Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland		
Vestigingsplaats	Terneuzen	
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling	
Ingangsdatum	Medio 2013	
Participanten	De 13 gemeenten in Zeeland, provincie Zeeland en waterschap Scheldestromen.	
Publiek belang	De RUD-Zeeland voert in opdracht van de gemeenten, provincie en het waterschap VTH milieutaken en VTH Wabo-taken uit. Ze moet deze taken professioneel, doelmatig en volgens landelijk vastgestelde kwaliteitseisen en dienstverleningsnormen vervullen. Het takenpakket van de RUD-Zeeland ziet er als volgt uit: - ketentoezicht op grond, bouwstoffen en afval; - VTH-taken Wabo voor BRZO- en IPPC-bedrijven; - VTH-taken Wabo waarvoor de provincie vóór 01-10-2010 het bevoegde gezag was; - VTH-taken Milieu voor bedrijven waarvoor de gemeente het bevoegde gezag is; - Overige taken uit het landelijk basispakket.	
Bestuurlijk belang	Van elke (15) deelnemer is één dagelijks bestuurslid afgevaardigd in het algemeen bestuur van RUD-Zeeland. Het dagelijks bestuur bestaat uit 1 lid namens de provincie, 1 lid namens het waterschap en 3 leden namens de gemeenten. Deze 5 leden worden gekozen uit het algemeen bestuur.	
Financieel belang	Voor 2023 is de bijdrage € 98.100,-.	
Vermogen (jaarrekening 2021)	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1 jaar)
	01-01 € 1,6 mln.	€ 0,09 mln.
	31-12 € 2,4 mln.	€ 0,06 mln.
	Gerealiseerd resultaat 2021 € 0,8 mln. (2020 € 0,5 mln.)	
Beleidsvoornemens verbonden	Conform het bedrijfsplan het optimaliseren van de organisatie.	

Gemeenschappelijke regeling RUD-Zeeland	
partij	
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Het waterschap zal de deelname met ingang van 2024 beëindigen
Risico's	-
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars

Unie van Waterschappen (UvW)									
Vestigingsplaats	Den Haag								
Rechtsvorm	Vereniging								
Ingangsdatum	1927								
Participanten	De waterschappen								
Publiek belang	De vereniging heeft tot doel de leden individueel en collectief bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken. De Unie treedt namens de waterschappen op als vertegenwoordiger naar het parlement, de Rijks-overheid, IPO, VNG en Europa.								
Bestuurlijk belang	Het waterschap heeft zitting in de ledenvergadering (voorzitters van alle waterschappen).								
Financieel belang	Voor 2023 is de contributie € 442.377,-, daarnaast € 125.021,- bijdrage voor de bestrijding bever- en muskusratten en € 5.000,- voor de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) en € 6.667,- bijdrage voor Het Waterschap.								
Vermogen (jaarrekening 2021)	<table> <tr> <th>Eigen vermogen</th><th>Vreemd vermogen (> 1jaar)</th></tr> <tr> <td>01-01 € 2,0 mln.</td><td>€ 5,3 mln.</td></tr> <tr> <td>31-12 € 3,1 mln.</td><td>€ 4,9 mln.</td></tr> <tr> <td colspan="2">Gerealiseerd resultaat 2021 € 1,1 mln. (2020 € 0,2 mln.)</td></tr> </table>	Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)	01-01 € 2,0 mln.	€ 5,3 mln.	31-12 € 3,1 mln.	€ 4,9 mln.	Gerealiseerd resultaat 2021 € 1,1 mln. (2020 € 0,2 mln.)	
Eigen vermogen	Vreemd vermogen (> 1jaar)								
01-01 € 2,0 mln.	€ 5,3 mln.								
31-12 € 3,1 mln.	€ 4,9 mln.								
Gerealiseerd resultaat 2021 € 1,1 mln. (2020 € 0,2 mln.)									
Beleidsvoornemens verbonden partij	De Unie van Waterschappen ondersteunt ook in 2023 de waterschappen waar mogelijk bij het realiseren van hun ambities, bijvoorbeeld door op politiek-bestuurlijk niveau afspraken te maken, zaken te agenderen, belemmeringen weg te nemen en samenwerkingen te initiëren. 2023 is voor de waterschappen een belangrijk jaar vanwege de verkiezingen op 15 maart 2023. Deze zullen naar verwachting inhoudelijk gedomineerd worden door de discussie rondom de stikstofplannen. Ook voor de Unie staan stikstof en het Nationaal Programma Landelijk Gebied hoog op de agenda in 2023. Met de gebiedsgerichte aanpak willen de waterschappen hun rol pakken in de regio en willen ze zorgen dat de stikstofaanpak ook bijdraagt aan het verbeteren van de waterkwaliteit en het aanpakken van de klimaatopgaven. Hiervoor is een sterke landbouwsector met toekomstperspectief volgens de waterschappen een belangrijke randvoorwaarde. Deze en andere grote opgaven, zoals de crisis in de woningbouw en de klimaatcrisis, vragen om een sterke overheid en dus goede onderlinge samenwerking tussen de decentrale overheden onderling en met het Rijk. De Unie zal zich hier ook in 2023 voor inzetten. De Unie blijft zich ook in 2023 in zowel Den Haag als in Brussel onverminderd inzetten voor de noodzakelijke kaders en randvoorwaarden die nodig zijn om het belangrijke werk dat de waterschappen doen uit te kunnen voeren. En dit werk doen we het liefst samen met anderen, binnen en buiten de waterschappen. De Speerpunten voor de Unie in 2023 zijn: - Water en bodem worden sturend bij ruimtelijke keuzes - Water wordt goed verankerd in de uitwerking van het Nationaal Programma Landelijk Gebied en in de woningbouwopgave								

Unie van Waterschappen (UvW)	
	- Het HWBP staat gesteld voor de opgave - Versneld verbeteren van de waterkwaliteit - Het aanpassen van het belastingstelsel - Toewerken naar klimaatneutraliteit - Leren uit het buitenland op het vlak van klimaatadaptatie - Duurzaam opdrachtgeverschap - Digitale transformatie - Inwerkingtreding Omgevingswet - Succesvolle waterschapsverkiezingen op 15 maart 2023 - Uitwerken nieuwe koers publiekscommunicatie - Visie- en strategievorming binnen de vereniging Dit alles kan alleen maar als ook binnen de vereniging, met en tussen de 21 waterschappen, er een goede onderlinge verbinding is. Door elkaar regelmatig te ontmoeten, onderwerpen zowel in formele als informele setting te bespreken en de verenigingsstructuur te gebruiken om breed gedragen standpunten en besluiten (in) te nemen. Juist dan kan de in de afgelopen jaren gegroeide positie van de waterschappen verder worden versterkt.
Beleidsvoornemens waterschap omtrent verbonden partij	Waterschap Scheldestromen zal daar waar mogelijk een bijdrage leveren aan het zo optimaal mogelijk realiseren van de doelstellingen.
Risico's	-
Relatie met programma	Programma: Bestuur en organisatie
Bestuurlijk vertegenwoordiger	Mr. drs. A.J.G. Poppelaars

Bijlage 3: Afkortingen

AOW	: Algemene Ouderdomswet
AVA	: Algemene vergadering van Aandeelhouders
AV	: Algemene Vergadering
BIO	: Baseline Informatieveiligheid Overheid
BOB	: Beheer en Onderhoud Bebouwd Gebied
BRZO	: Besluit Risico's Zware Ongevallen
cao	: collectieve arbeidsovereenkomst
CBS	: Centraal Bureau voor de Statistiek
CPI index	: Consumentenprijs index
CROW	: Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek
DB	: dagelijks bestuur
DSO	: Digitaal Stelsel Omgevingswet
DWO	: Digitale werkomgeving
ECB	: Europese Centrale Bank
EHK	: Essentiële Herkenbaarheids Kenmerken
EMU	: Economische Monetaire Unie
fte	: fulltime equivalent
GGOR	: Gewenst Grond- en Oppervlakte waterregime
GWW	: Grond- weg- en waterbouw
ha	: hectare
HWBP	: Hoogwaterbeschermingsprogramma
HWH	: Het Waterschaps Huis
HZ	: Hogeschool Zeeland
iba	: Een individuele behandeling van afvalwater
ICT	: informatie- en communicatie technologie
ILT	: Inspectie voor Leefomgeving en Transport
IPM	: Integraal Projectmanagement Model
IPO	: InterProvinciaal Overleg
IPPC	: Integrated Pollution Prevention en Control
KASZ	: Klimaatadaptiestrategie Zeeland
KRW	: Kader Richtlijn Water
MURA	: Muskusrattenbestrijding
NWB	: Nederlandse Waterschaps Bank
OAS	: Optimalisatie Afvalwater Systemen
OTO	: opleiden, trainen en oefenen
PDCA	: Plan Do Check Act
Plooi	: Platform Open Overheidsinformatie
POP 3	: Plattelands Ontwikkelings Programma 2014-2020
PWO	: Planvorming Wateropgave
RUD	: Regionale Uitvoerings Dienst
rwzi	: rioolwaterzuiveringsinstallatie
SaBeWa Zeeland	: Samenwerking Belastingheffing en Waardebepaling
SAMP	: Strategisch Asset Management Plan
SAZ+	: Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland
SIKB	: Stichting infrastructuur kwaliteitsborging bodembeheer
SNB	: N.V. Slibverwerking Noord-Brabant
SVI	: Slibverwerkingsinstallatie
SWO	: Stedelijke Wateropgave
UvW	: Unie van Waterschappen
v.e.	: vervuilingseenheid
VNG	: Vereniging van Nederlandse Gemeenten

VTH	: Vergunningverlening, toezicht en handhaving
WABO	: Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht
WB21	: Waterbeheer 21 ^e eeuw
WBP	: Waterschapsbeheerprogramma
Wet FIDO	: Wet financiering decentrale overheid
Woo	: Wet open overheid
WOZ	: Wet Waardering Onroerende Zaken